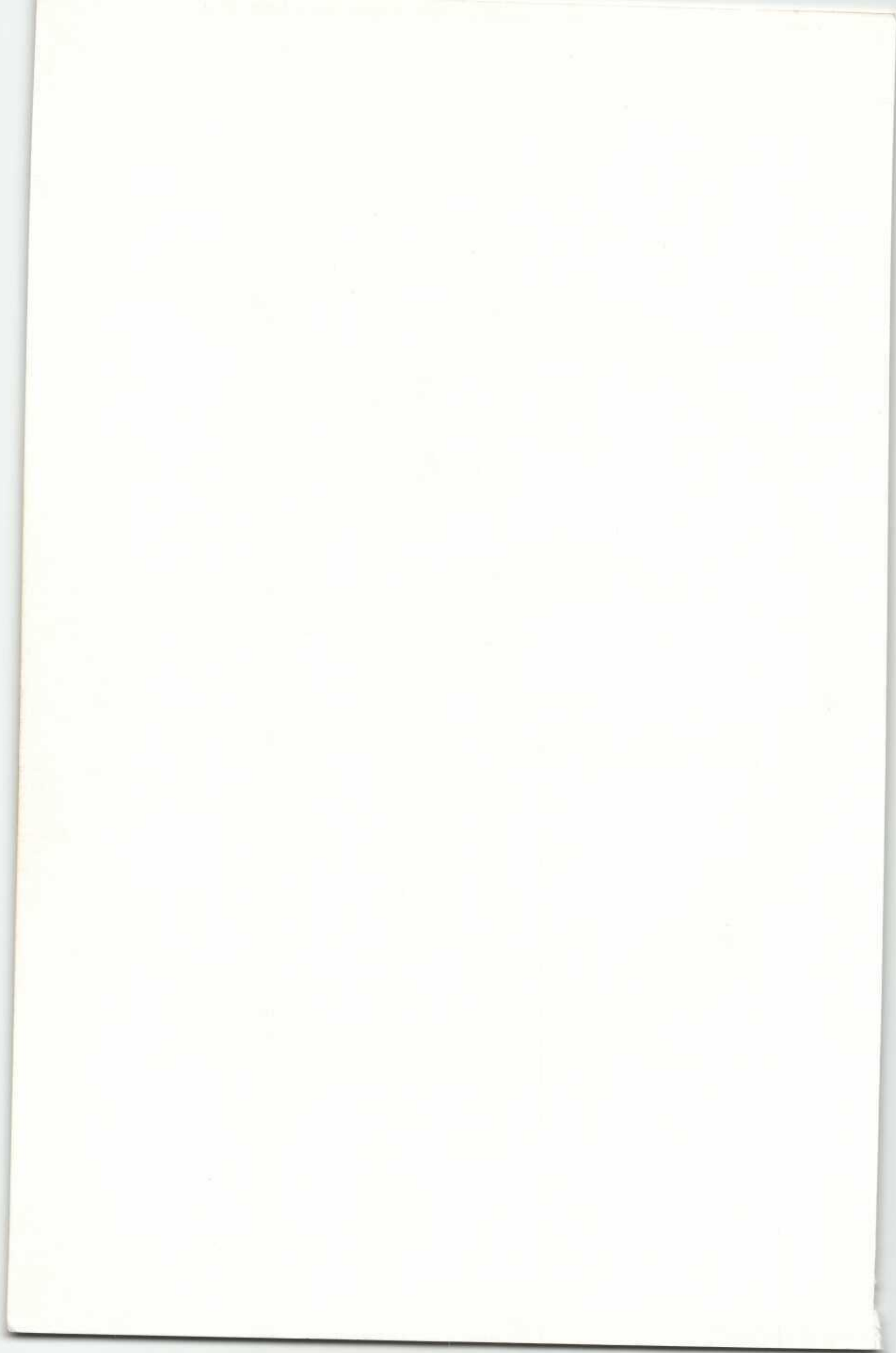

Onbegrepen

Intimiteiten

A d d e n d u m bij hoofdstuk 18 van Onbegrepen Intimiteiten

Noot: Nadat deze verhandeling tijdens de studieavond was voorgelezen, herinnerde Alan J. Horowitz, een Amerikaanse rabbi met wie ik correspondeer, mij eraan dat mijn bewering dat de onthouding van voedsel of seksuele activiteiten op zichzelf in het Oude Testament nergens als een morele of religieuze deugd wordt beschouwd, te breed is; ik heb namelijk de voorschriften in Numeri 6 over het hoofd gezien.

Hij wees er echter wel op dat dit de uitzondering is die de regel bevestigt: Deze abstinentie is aan strenge regels gebonden, geldt slechts voor beperkte duur en heeft uitsluitend betrekking op het fruit van de wijnstok, als onderdeel van een groter wijding van het leven van de betrokkene.

Nog sprekender is bovendien het zoenoffer dat de betrokkene moest brengen (Numeri 6, 13-17) wanneer de devotie tot een *succesvol* einde gebracht was: Volgens talmoedische commentatoren bestond de zonde juist in de overigens voorbeeldige onthouding en dus verwerping van de gaven Gods. Hieruit blijkt dat onthouding, ook al was deze een onderdeel van religieuze devotie, in wezen als zondig werd beschouwd.

1891 and 1892, the first two years of the century, were poor years for the country. The first year was particularly bad, and the second year was also a bad one. The third year, 1893, was a better year, but the fourth year, 1894, was a bad one. The fifth year, 1895, was a better year, but the sixth year, 1896, was a bad one. The seventh year, 1897, was a better year, but the eighth year, 1898, was a bad one. The ninth year, 1899, was a better year, but the tenth year, 1900, was a bad one. The eleventh year, 1901, was a better year, but the twelfth year, 1902, was a bad one. The thirteenth year, 1903, was a better year, but the fourteenth year, 1904, was a bad one. The fifteenth year, 1905, was a better year, but the sixteenth year, 1906, was a bad one. The seventeenth year, 1907, was a better year, but the eighteenth year, 1908, was a bad one. The nineteenth year, 1909, was a better year, but the twentieth year, 1910, was a bad one. The twenty-first year, 1911, was a better year, but the twenty-second year, 1912, was a bad one. The twenty-third year, 1913, was a better year, but the twenty-fourth year, 1914, was a bad one. The twenty-fifth year, 1915, was a better year, but the twenty-sixth year, 1916, was a bad one. The twenty-seventh year, 1917, was a better year, but the twenty-eighth year, 1918, was a bad one. The twenty-ninth year, 1919, was a better year, but the thirtieth year, 1920, was a bad one. The thirty-first year, 1921, was a better year, but the thirty-second year, 1922, was a bad one. The thirty-third year, 1923, was a better year, but the thirty-fourth year, 1924, was a bad one. The thirty-fifth year, 1925, was a better year, but the thirty-sixth year, 1926, was a bad one. The thirty-seventh year, 1927, was a better year, but the thirty-eighth year, 1928, was a bad one. The thirty-ninth year, 1929, was a better year, but the fortieth year, 1930, was a bad one. The forty-first year, 1931, was a better year, but the forty-second year, 1932, was a bad one. The forty-third year, 1933, was a better year, but the forty-fourth year, 1934, was a bad one. The forty-fifth year, 1935, was a better year, but the forty-sixth year, 1936, was a bad one. The forty-seventh year, 1937, was a better year, but the forty-eighth year, 1938, was a bad one. The forty-ninth year, 1939, was a better year, but the fiftieth year, 1940, was a bad one. The fifty-first year, 1941, was a better year, but the fifty-second year, 1942, was a bad one. The fifty-third year, 1943, was a better year, but the fifty-fourth year, 1944, was a bad one. The fifty-fifth year, 1945, was a better year, but the fifty-sixth year, 1946, was a bad one. The fifty-seventh year, 1947, was a better year, but the fifty-eighth year, 1948, was a bad one. The fifty-ninth year, 1949, was a better year, but the sixtieth year, 1950, was a bad one. The sixty-first year, 1951, was a better year, but the sixty-second year, 1952, was a bad one. The sixty-third year, 1953, was a better year, but the sixty-fourth year, 1954, was a bad one. The sixty-fifth year, 1955, was a better year, but the sixty-sixth year, 1956, was a bad one. The sixty-seventh year, 1957, was a better year, but the sixty-eighth year, 1958, was a bad one. The sixty-ninth year, 1959, was a better year, but the seventieth year, 1960, was a bad one. The seventy-first year, 1961, was a better year, but the seventy-second year, 1962, was a bad one. The seventy-third year, 1963, was a better year, but the seventy-fourth year, 1964, was a bad one. The seventy-fifth year, 1965, was a better year, but the seventy-sixth year, 1966, was a bad one. The seventy-seventh year, 1967, was a better year, but the seventy-eighth year, 1968, was a bad one. The seventy-ninth year, 1969, was a better year, but the eightieth year, 1970, was a bad one. The eighty-first year, 1971, was a better year, but the eighty-second year, 1972, was a bad one. The eighty-third year, 1973, was a better year, but the eighty-fourth year, 1974, was a bad one. The eighty-fifth year, 1975, was a better year, but the eighty-sixth year, 1976, was a bad one. The eighty-seventh year, 1977, was a better year, but the eighty-eighth year, 1978, was a bad one. The eighty-ninth year, 1979, was a better year, but the ninetieth year, 1980, was a bad one. The ninety-first year, 1981, was a better year, but the ninety-second year, 1982, was a bad one. The ninety-third year, 1983, was a better year, but the ninety-fourth year, 1984, was a bad one. The ninety-fifth year, 1985, was a better year, but the ninety-sixth year, 1986, was a bad one. The ninety-seventh year, 1987, was a better year, but the ninety-eighth year, 1988, was a bad one. The ninety-ninth year, 1989, was a better year, but the one hundredth year, 1990, was a bad one.

20,-

Onbegrepen Intimiteiten

**Poging tot pastorale zelfhulp van de
werkgroep seksuele minderheden van
de Pauluskerk te Rotterdam**

onder redactie van Hans Visser

Onbegrepen Intimiteiten / red.: Hans Visser
Poging tot pastorale zelfhulp van de werkgroep
seksuele minderheden van de Pauluskerk te Rotterdam

ISBN 90-73348-62-2

NUGI 712

Copyright: Stichting Kerkelijk Sociale Arbeid, Rotterdam, 1996

Stichting Kerkelijk Sociale Arbeid
Rotterdam, 1996

Printed in the Netherlands

Onbegrepen Intimiteiten

Poging tot pastorale zelfhulp van de
werkgroep seksuele minderheden van
de Pauluskerk te Rotterdam

onder redactie van Hans Visser

**Onbegrepen Intimiteiten / red.: Hans Visser
Poging tot pastorale zelfhulp van de werkgroep
seksuele minderheden van de Pauluskerk te Rotterdam**

**ISBN 90-73348-62-5
NUGI 715**

Copyright: Stichting Kerkelijk Sociale Arbeid, Rotterdam, 1996

All rights reserved.

Printed in the Netherlands.

Inhoud

Voorwoord, p. 5

1. Wachten op de doodsklap. Hans Visser, p. 7
2. Toespraak van Alice Valkenburg – 1982, p. 10
3. Verslag van de thema-avond, georganiseerd door de werkgroep Travestie, Transseksualiteit en Christelijk Geloven, 3 februari 1983 in de Pauluskerk, p. 13
4. 'Neem ons zoals we zijn'. H.W. Koldewijn, p. 23
5. Ontmoeting met een transseksueel. Hans Visser, p. 27
6. Visser op vrijdag, p. 29
7. Geen aansluiting maar kortsluiting. José van Oers en J.N., p. 31
8. Inleiding voor de themadienst Pauluskerk op 5 okt. 1985. Hennie Antes, p. 34
9. Grenzen aan verlangens naar intimiteit: Illusie of werkelijkheid? Hans Visser, p. 37
10. De apostel Paulus: van vrijheidskampioen tot seksueel boeman. Hans Visser, p. 48
11. Van vooroordeel tot begrip. Annie Marinus, p. 50
12. Transseksualiteit en geloof. Hennie Antes, p. 52
13. Waarom vrijen mensen eigenlijk? Hans Visser, p. 54
14. Ter verantwoording: openingswoord t.g.v. de Nacht van de Liefde, seksualiteit en relaties op 25 en 26 september 1992. Hans Visser, p. 59
15. Pastorale zorg voor seksuele minderheden. Marga Caljé, p. 63
16. Artikel van Donald Mader en Hans Visser op Forumpagina Volkskrant n.a.v. de behandeling van art. 240b Sr, de 'Kinderpornowet' in de Vaste Kamercommissie voor Justitie op 9 september 1994, p. 72
17. Verantwoording. Anonieme auteur, p. 75
18. Is het christendom lustonvriendelijk? Donald Mader, p. 78
19. Overdenking in een viering op 3 maart 1996 in de Pauluskerk. Hans Visser, p. 91
20. Sodomasochisme. R.v.O., p. 99

Inhoud

- Voorwoord, p. 5
1. Wachter op de doodslijn, Hans Visser, p. 7
 2. Toespraak van Alice Valkenburg - 1982, p. 10
 3. Verslag van de thema-avond, georganiseerd door de werkgroep Transsexualiteit en Christelijk Geloof, 3 februari 1983 in de Pauluskerk, p. 13
 4. 'Neem ons zoals we zijn', H.W. Koldewijn, p. 23
 5. Ontroosting met een transsexual, Hans Visser, p. 27
 6. Visser op vrijdag, p. 29
 7. Geen aansluiting maar kennelijk, José van Oers en J.N., p. 31
 8. Inleiding voor de themabijeenkomst Pauluskerk op 2 okt. 1985, Hennie Antes, p. 34
 9. Grenzen aan verlangens naar intimiteit: Illusie of werkelijkheid? Hans Visser, p. 37
 10. De apostel Paulus: van vrijheidskampioen tot seksueel boeman, Hans Visser, p. 48
 11. Van vooroordeel tot begrip, Annie Mannus, p. 50
 12. Transsexualiteit en geloof, Hennie Antes, p. 52
 13. Waarom zijn mensen eigenlijk? Hans Visser, p. 54
 14. Ter vernieuwing: openingswoord t.g.v. de Nacht van de Vrijheid, seksualiteit en relaties op 25 en 26 september 1985, Hans Visser, p. 59
 15. Pastorale zorg voor seksuele minderheden, Margy Calfé, p. 63
 16. Artikel van Donald Mader en Hans Visser op Forumgagging Volkskrant n.a.v. de behandeling van art. 240b Sr. de Kinderwet, in de Vaste Kamercommissie voor Justitie op 9 september 1984, p. 72
 17. Vernieuwing, Anonime auteur, p. 75
 18. Is het christendom juistvriendelijk? Donald Mader, p. 78
 19. Overdenking in een viering op 3 maart 1986 in de Pauluskerk, Hans Visser, p. 91
 20. Samenkomsten, R.v.O., p. 99

Voorwoord

Vijftien jaar geleden kwam de Doucé-groep, toen nog Werkgroep Travestie, Transseksualiteit en Christelijk Geloven genoemd, bijeen. Het was in het huis van Maja die in 1986 overleed.

Maja maakte deel uit van het hoofdbestuur van NVSH. Zij vocht voor de emancipatie van seksuele minderheidsgroepen en had het geloof nog niet verloren. Rondom haar maakte zij mensen mee die in wanhoop verkeerden. Zij voelden zich niet alleen door familie maar ook door de kerk afgewezen. Zij behoorde tot de mensen die dingen deden en beleefden, die 'een gruwel waren in de ogen des Heren'.

Maja hield vol dat God mensen met andere seksuele gevoelens niet kon afwijzen. Gods liefde moest de door mensen opgetrokken muren kunnen doorbreken. In een artikel, dat ik had geschreven over homoseksualiteit, herkende zij in mij een bondgenoot.

De groep was geboren. Veel mensen traden toe, vertrokken na kortere of langere tijd, enkelen bleven jarenlang lid.

De groep legt zich enerzijds toe op zorg voor elkaar en anderzijds op emancipatoire activiteiten. Er bestaat de mogelijkheid van telefonische hulp. Er worden mensen aan huis bezocht.

De lotgevallen van de mensen zijn niet altijd gelijk. Sommigen redden het niet meer, geven het op en maken een einde aan hun leven. Anderen houden het hoofd boven water, vechten door en bereiken hun bestemming.

De groep heeft in de loop van de tijd alle mogelijke activiteiten verricht: studie-avonden, thema-avonden, voorlichtingsbijeenkomsten, kerkdiensten, symposia, bezoeken aan verwante groepen, het maken van een video-film, het opvoeren van acts.

De groep opereert in het grensgebied van kerk en NVSH (in Rotterdam RVSH).

Het blijft altijd een marginale positie. De kerk wist en weet uiteindelijk geen raad met dit soort groepen. De NVSH/RVSH waarschuwt de kerk tegen haar seksuele onverdraagzaamheid.

Toch is het mogelijk in deze marginale positie te overleven. Homoseksualiteit, travestie, transseksualiteit, sadomasochisme, bi-seksualiteit en pedofilie verkrijgen aandacht.

Het is vijftien jaar geleden dat de groep begon. Binnen de Pauluskerk en Kerkelijk Sociale Arbeid is het de langstbestaande werkgroep.

Ter gelegenheid van het vijftienjarig bestaan verschijnt deze bundel, een reeks artikelen uit de afgelopen vijftien jaar, waarin allerlei thema's aan de orde komen, die in de afgelopen vijftien jaar de revue passeerden.

Het geeft inzicht in het proces van zoeken naar normen die passen in onze tijd. Dat betekent dat enkele zaken in de artikelen over travestie en transseksualiteit wel eens herhaald worden. Sommige artikelen zijn ook gedateerd.

De groep is genoemd naar Joseph Doucé, die als predikant in Parijs werkte en zich bezighield met de problematiek die in dit boekje aan de orde komt.

Tijdens bezoeken in de jaren 1988 en 1989 leerden wij elkaar goed kennen en voor Fransen en Nederlanders was deze kennismaking over de grenzen een ongekende belevenis.

Joseph werd in 1990 onder nooit opgehelderde omstandigheden vermoord. Vanuit onze groep werkten we mee aan het verschijnen van een boek 'Voor alles pastor' ter nagedachtenis aan hem.

De bundel is ook een duwtje in de rug van de groepsleden om verder te gaan.

Er valt nog veel werk te verzetten. Seksuele democratie is nog niet een verworven goed onder mensen. Seksuele rechten van mensen worden nog overal ernstig geschonden.

Kerken, die vaak de mond vol hebben over de schending van mensenrechten, elders in de wereld of buiten de kerk, vergeten hoezeer zij de seksuele rechten van mensen op een eigen leven in vrijheid schenden.

Wij danken allen die aan deze bundel hebben meegewerkt. Bovenal de stichtingen Kerkelijk Sociale Arbeid en Pauluskerk, die financieel hebben bijgedragen.

Dank aan Nel de Waard-van der Waal, die op het secretariaat van KSA deze publicatie persklaar maakte.

Om redenen die samenhangen met de bescherming van privacy zijn hier en daar de namen van auteurs geanonimiseerd. De lezer wordt erop gewezen, dat in sommige artikelen de spreektaal wordt gebruikt.

Hans Visser

1. Wachten op de doodsklap.

(Over verdriet en vreugde van travestieten en transseksuelen, 1980)

Wat is transseksueel?

Een transseksueel is iemand, die de kenmerken draagt van de ene sekse, maar voor zijn of haar gevoel behoort tot de andere sekse. Een transseksueel ervaart dus dat zijn of haar lichaam niet past bij wat hij of zij voelt. Er klopt iets niet. Hij of zij voelt zich niet thuis in het eigen lichaam.

De huidige medische wetenschap maakt thans de lichamelijke aanpassing mogelijk bij het geslacht dat begeerd wordt door de betrokkenen. Ten aanzien van de lichamelijke aanpassing moet gelet worden op de lichaamshouding, het stemgeluid, de manier van lopen en de vorm van handen en voeten.

Lichamelijke aanpassing impliceert nog geen maatschappelijke acceptatie. Een mens die als man bekend was onder familieleden en collega's wordt niet altijd in de nieuwe rol van vrouw aanvaard.

Wat is een travestiet?

Een travestiet kent niet het verlangen van de transseksueel om van geslacht te veranderen. Een travestiet beleeft innerlijke voldoening aan het dragen van kleding van het andere geslacht. Uit gesprekken met travestieten heb ik begrepen, dat zij zichzelf zijn in kleding van het andere geslacht. Zij voelen zich daarin prettig en thuis. Een travestiet kan gehuwd zijn en blijft de gerichtheid op leden van de andere sekse ervaren. Een travestiet is dus geen homofiel. Als buitenstaander kun je je moeilijk verplaatsen in het gevoelsleven van de travestiet. Alleen de betrokkene zelf kan duidelijk maken wat hij of zij van binnen ervaart. Uit angst voor de reacties van de buitenwereld moet de travestiet zijn aanleg vaak verborgen houden. Overdag werkt hij als man op kantoor, maar 's avonds kleedt en voelt hij zich als vrouw.

Travestie en christelijk geloven.

Travestie is ons bekend uit de cultische en religieuze gebruiken van oude volkeren. Mannelijke priesters gaan gekleed als vrouwen en omgekeerd. Vrouwelijke godinnen presenteren zich als mannen en ook omgekeerd. Het volk Israël wordt opgeroepen om de cultische gebruiken van omliggende heidense volken te verwerpen. Binnen het kader daarvan heeft Israël zich volgens Deut. 22:5 gedistantieerd van de travestie. Sommigen zullen uit het verbod van travestie ook de eerbied van Israël voor Gods scheppingsordeningen aflezen.

De bijbel is echter geen ethisch handboek voor de oplossing van vragen naar seksuele varianten. Travestie en transseksualiteit zijn inderdaad varianten, die op bijzonder pijnlijke wijze worden ervaren door de betrokkenen.

Travestie en transseksualiteit zijn bittere raadsels in de goede schepping, die niet met een enkele bijbeltekst kunnen worden opgelost.

Een travestiet, die worstelt met zijn of haar aanleg, zal de vraag naar het 'waarom' daarvan niet in de bijbel beantwoord vinden. Hij of zij mag zich getroost weten door de gedachte dat ook deze aanleg hem of haar niet scheidt van de liefde van God, die manifest is geworden in Jezus Christus. Jezus heeft ook deze smart gedragen. Dit geloof kan een travestiet of transseksueel op de been houden.

Het verdriet van travestieten en transseksuelen.

Iedereen die de neiging heeft tot travestie of transseksualiteit voelt opkomen in zijn of haar leven, wordt door angst bevangen. De samenleving accepteert deze neiging niet. De travestiet en transseksueel hebben het gevoel dat er eigenlijk voor hen geen plaats is in deze wereld. De kerk staat ook niet bepaald open. Te vaak en te snel heeft de kerk seksuele varianten veroordeeld als doodzonde. Talloze mensen hebben zich gepijnigd met de gedachte dat hun neiging een gruwel is in de ogen van de Heer. Het water is vele travestieten en transseksuelen tot de lippen gestegen. Voor de zoveelste maal gooiden zij hun mannen- of vrouwenkleren weg en probeerden opnieuw hun neiging te onderdrukken. Het lukte niet. Velen hebben een eind gemaakt aan hun leven. De travestiet houdt zijn of haar hart vast voor het ogenblik waarop zijn of haar aanleg uitkomt. Dan valt de doodsklap. Respect zal plaats moeten maken voor diepe minachting of autoritair medelijden. Hij of zij zal vanaf dat ogenblik met de nek aangekeken kunnen worden of het voorwerp worden van onsmakelijke grappen.

De travestiet en transseksueel zijn tot diepe, vaak onverdragelijke eenzaamheid veroordeeld. Sommigen zijn gehuwd en zullen ook de dag beleven waarop zij hun aanleg niet langer verborgen kunnen houden voor hun levenspartner. Wat zal er niet aan menselijke ellende worden uitgeschreeuwd, uitgehuld of verzwegen. Een vrouw zal met een mengeling van angst en verwondering achter gesloten gordijnen haar man in vrouwenkleding met de modernste make-up zien verschijnen. Zij zal er niet aan moeten denken dat haar familieleden, haar burens en haar vriendinnen er ooit achter zullen komen. Zij zal dit geheim als een loodzware steen in haar hart dragen. Een vrouw heeft mij eens verteld: 'Ik moet er niet aan denken, dat het ooit uitkomt, dan ben ik nergens meer, het wordt

een doodsklap voor mij'. Ik zie haar wanhopige ogen en begrijp dat je zo'n klap bijna niet te boven kunt komen.

De vreugde van travestieten en transseksuelen.

Uit gesprekken met travestieten is mij gebleken, dat zij toch na veel verdriet vreugde kunnen beleven aan onderling contact en vertrouwen op God, die hun leven begeleidt. Zij hebben een vorm gegeven aan hun leven die innerlijk bevredigt. Zij zijn in staat hun problemen bespreekbaar te maken en schuwen het contact met de harde samenleving niet, hoewel die soms zo kil op hen neerziet.

Travestieten en transseksuelen hebben zelf-hulp-groepen georganiseerd binnen het kader van de NVSH. Deze streven naar emancipatie, opdat travestieten en transseksuelen een geaccepteerde plaats verwerven in de samenleving. Dat heeft geleid tot bevrijding uit de neerdrukkende eenzaamheid. De verbondenheid met lotgenoten en een open dialoog met de samenleving scheppen vreugde.

Christenen onder travestieten die ik ontmoette, beleven hun aanleg niet vrij van normen en waarden. Zij zoeken contact met de kerk, omdat zij hopen en verwachten dat de kerk hen en hun lotgenoten wil helpen de weg naar God en de naaste te vinden. Voor hen is Jezus de enige norm en het unieke oriëntatiepunt.

De kop van dit artikel geeft een fatalistische indruk: wachten op de doodsklap. Zo is het helaas vaak geweest. Mensen die deze aanleg als een bitter noodlot ervaren, waaraan zij kapot gaan. Maar de teneur van dit artikel wil toch zijn, om wat bemoediging te geven aan mensen die deze aanleg hebben. Zij mogen dit lot dragen in het geloof, dat niets hen kan scheiden van Gods liefde. Jezus draagt ook hun smart. Dat betekent niet, dat dit leed uit de wereld wordt weggedragen. Travestieten en transseksuelen zullen met bepaalde feiten moeten leren leven. Maar omvangen door raadsels over hun leven, mogen zij zich gedragen weten door Gods liefde.

Daarom zullen wij hen onbevangen, zonder vooroordeel en met respect tegemoet treden.

Hans Visser.

2. Toespraak van Alice Valkenburg – 1982

Ik moest een zekere schroom overwinnen om hier te spreken over travestie, want het is nog steeds te gek, een man als vrouw verkleed. Het is bij de massa nog steeds taboe!

Travestie is een perversiteit, een ziekelijke drang, soms een dwang, kleren, sieraden, make-up enz. van de andere sekse te dragen en daardoor, respectievelijk daarin, tot een seksuele spanning of ontspanning te geraken.

Zo werd en wordt soms nog steeds de aankomende arts geleerd en de meeste psychiaters zijn nog steeds van mening, dat door gesprekken en soms door een elektro-shock die gekkigheid wel zal overgaan. Ik kan jullie vertellen dat het nooit overgaat!

Travestie is een onbedwingbare behoefte, zowel bij vrouwen als bij mannen, om de kleding te dragen van het andere geslacht en zij beleven daarin een innerlijke voldoening. Zij zijn zichzelf en voelen zich daarin prettig en thuis. Als buitenstaander kun je je moeilijk verplaatsen in het gevoelsleven van de travestiet. Alleen de betrokkene zelf kan duidelijk maken wat hij of zij van binnen ervaart.

Een travestiet kan gehuwd zijn en blijft de gerichtheid op leden van de andere sekse ervaren. Een travestiet is dus geen homofiel, wat niet wil zeggen, dat onder homofielen geen travestieten zijn en omgekeerd. Bij het laatste ben je dubbel gezegend!

Iedereen die de neiging tot travestie heeft of langzaam deze neiging in zich voelt opkomen in zijn of haar leven wordt vaak door angst en grote onzekerheid bevangen. Want de samenleving accepteert deze neiging niet (of nog niet). Alleen in show-programma's en dan nog vaak in een belachelijke sfeer, dan mag het wel! De travestieten hebben eigenlijk het gevoel, dat er geen plaats voor hen is in deze wereld.

De kerk staat ook niet bepaald te dringen om hen met open armen te ontvangen. De kerk heeft te vaak en te snel klaargestaan om seksuele varianten te veroordelen. Zeer veel mensen hebben zich gepijnigd met de gedachte, dat hun neiging een gruwel is in de ogen van de Heer (Deuteronomium 22:5: de vrouw die een mannenkleed of de man die een vrouwenkleed aandoet, is de Here God een gruwel).

Ik heb met dat beeld voor ogen, van een gruwel voor God te zijn, 30 jaar geleefd. Het was vaak haast ondragelijk. Ik kon nergens met mijn wanhoop terecht, het was een ramp. Mijn travestiet zijn was één groot leed, waarmee haast niet te leven viel, vol eenzaamheid.

Schuldgevoelens tegenover mijn vrouw en later tegenover de kinderen. Ik was getrouwd en we hadden twee jongens. Mijn vrouw had al spoedig door, dat er iets mis was met mij. Al snel na ons trouwen snapte ze me keer op keer in een jurk van haar. In het begin dacht ze nog dat het een lolletje was, maar gezien het feit, dat ze me steeds vaker betrapte, begreep ze wel dat er iets goed mis was bij me. Ook voor haar. Het is voor de meeste levenspartners haast een onmogelijke opgave te leven met een travestiet. Ook bij ons waren de spanningen vaak om te snijden en alles bij elkaar genomen zette het wel een stempel op ons huwelijk. Daar ik wist, dat zij er een steeds grotere hekel aan kreeg, heb ik me niet meer omgekleed aan haar vertoond. Zoals ik hier nu sta heeft ze me nooit gezien, maar alleen het feit dat ze wist dat ik er toch mee doorging, was voor haar genoeg.

De jongens werden groter en de spanningen namen toe, totdat ik na jaren de moed vond om met een predikant over mijn problemen te gaan praten. Hij heeft ook met ons samen gepraat en toen leek het een poosje goed te gaan. Alle kleding die ik verzameld had, werd voor de zoveelste keer weggegooid en we hadden ook weer plezier met elkaar. Ik was dolgelukkig met deze situatie. Maar de neiging was niet te onderdrukken en het leven ging weer op het oude stramien verder.

De jongens werden volwassen en ik kwam eindelijk, na 40 jaar gedacht te hebben de enige travestiet te zijn, in contact met andere travestieten. Er ging een wondere wereld voor mij open. Samen praten met mensen, die dezelfde gevoelens en problemen hadden. Die ook plezier beleefden aan het travestiet zijn. Na al die verdrietelijkheden ook eindelijk vreugde beleven. Ik was ook daarvoor al bevrijd van die angst een gruwel in Gods ogen te zijn. Samen met anderen mezelf zijn. Ook als vrouw gekleed onder het publiek gaan was nu mogelijk, zij het met mate. We schuwen het contact met de harde samenleving niet.

Maar dankzij dit alles, die andere wereld dus, en nadat ik aan mijn vrouw verteld had wat ik kort geleden had meegemaakt, was voor haar de maat vol. Zij vertelde me dat ze van me ging scheiden. Ze kon het niet meer opbrengen nog langer met me samen te wonen.

Dat was voor mij een bittere pil.

Ik heb haar gesmeekt of het met zekere spelregels toch nog mogelijk zou zijn om bij elkaar te blijven. Maar het kon niet, zei ze. De scheiding werd uitgesproken en ik verhuisde naar een flat. Eerst erg eenzaam, tot er toch een zekere gewenning kwam. Ik kon me nu zo vaak ik wilde omkleden en mezelf zijn in een eigen huis. Ik had nu vrijheid, maar met een bijmaak. Waarom moest mij dit allemaal overkomen en ben ik niet gelijk andere mannen? En wat moet ik

allemaal missen?

Maar gelukkig heb ik vrienden gevonden bij andere travestieten en contact gehouden met enkele van onze vroegere kennissen. De meeste hebben me laten vallen. Daar ben ik nu wel mee verzoend. Mijn familie heeft me geaccepteerd als travestiet, maar niet van harte, maar ik ga toch bij hen op visite als vrouw.

Ik heb goede banden met mijn kinderen en de oudste ziet me ook soms omgekleed. Dat heeft hij zelf zo gewild. Ook mijn burens heb ik ingelicht en die hebben me ook niets in de weg gelegd. Ze zien me regelmatig omgekleed weggaan.

Ook het contact met de kerk heb ik niet verbroken en ik word getroost met de gedachte, dat mijn travestiet-zijn me niet scheidt van de liefde van God en van zijn Zoon Jezus Christus. Dat geloof houdt me tot op heden met vallen en opstaan overeind.

Soms kan ik er troost aan hebben, dat dit bestaan voorbijgaat en dat er een eeuwige vrede op me wacht vanuit de genade van God. Dat geeft me soms weer de inspiratie om toch maar door te gaan en er het beste van te maken. Soms besluipt je een gevoel van teleurstelling, dat dit aardse bestaan op deze manier voorbij gaat. Tussen die gedachten zweef ik in.

Maar Christus vanuit de hemel zegt : Houd goede moed, Ik ben het, Ik ben bij je.

Alice Valkenburg

3. Verslag van de thema-avond, georganiseerd door de werkgroep Travestie, Transseksualiteit en Christelijk Geloven, 3 februari 1983 in de Pauluskerk.

Ds. Visser (directeur Stichting voor Kerkelijk Sociale Arbeid te Rotterdam) opent de bijeenkomst en heet de aanwezigen welkom. Hij constateert dat de opkomst verrassend groot is. Deze avond is georganiseerd door de werkgroep Travestie en Transseksualiteit van de Stichting K.S.A. Veel leden van deze werkgroep maken ook deel uit van de veel grotere werkgroep op dit terrein die door de N.V.S.H. is opgezet. Het doel van deze avond is:

1. Het verstrekken van informatie, vooral voor diegenen die in hun leven of in hun familiekring worden geconfronteerd met travestie en transseksualiteit;
2. Het leveren van een bijdrage aan het proces van maatschappelijke acceptatie in kerk en samenleving van mensen, die behoren tot de groep van travestieten en transseksuelen.

Ds. Visser zegt verder o.a. dat tijdens de voorbereiding van deze avond helaas bleek, dat er nog steeds een taboe op dit onderwerp ligt: affiches worden soms geweigerd; soms eerst aanvaard, maar na lezing kwam de vraag "Is de kerk nou helemaal...?" Sommige kranten schonken aandacht aan de thema-avond, andere aarzelden. Aan het plaatsen van een advertentie werden voorwaarden gesteld. Wel hypocriet in een samenleving waar commerciële seks-advertenties als bron van verdienste worden aanvaard.

Ds. Visser prijst vervolgens de N.V.S.H., die reeds lang geleden haar deuren opende voor deze minderheidsgroep; ook woorden van lof voor kerkelijke ambtsdragers die artikelen over dit thema in kerkbladen geplaatst wisten te krijgen.

Kerken lopen meestal niet voorop als kampioenen in het gevecht om de belangen van seksuele minderheidsgroepen. De kerk is altijd sterk geweest in het verketteren van de mensen die voor abnormaal worden gehouden, met trefwoorden als 'zonde', 'vies', 'onbekeerd', 'gruwel'.

Dit heeft te maken met de menselijke neiging die niemand vreemd is. Wij voelen ons angstig en onzeker in contacten met mensen die anders zijn, denken en geloven. Reeds de Griekse filosoof Aristoteles heeft gezegd dat wij geneigd zijn elkaar alleen als gelijken te verdragen. Mensen klonteren samen tot groepen, die zich afzetten tegen andere groepen. Witte mensen zoeken witte mensen. Christelijke mensen voelen zich thuis in eigen kring. Gezonden nemen

afstand van gehandicapten. Mensen die deelnemen aan het arbeidsproces zien neer op werklozen en W.A.O.-ers. Heteroseksuelen voelen zich minder prettig met homoseksuelen en mensen met een andere seksuele geaardheid. Dat leidt tot de z.g. 'apartheidsmaatschappij'.

Nu zou men mogen verwachten dat met name christenen voorop zouden lopen bij het bestrijden van die 'apartheidsmaatschappij'. Zij hebben immers geleerd elkaar te aanvaarden, zoals Jezus hen aanvaard heeft. Niets is helaas minder waar. De situatie in Zuid Afrika en het verzet in bepaalde christelijke kringen tegen de anti-discriminatie-wet bewijzen het tegendeel.

Dit komt niet voort uit het wezen van het christendom, het berust op een bepaalde bijbelopvatting. Volgens deze opvatting is de bijbel neergedaald uit de hemel en bevat van a tot z het goddelijk woord. De bijbel is een tijdloze opname, het lijkt wel of de geschiedenis van de mensen in de bijbel gestold en gestremd is. In een interview met een journalist over deze avond heb ik gezegd dat God verandert. Daarmee heb ik willen zeggen, dat God alles te maken heeft met de processen van verandering, welke het proces van evolutie kenmerken. In het proces onderscheid ik een stuwende kracht, die zich richt op de realisatie van liefde, verdraagzaamheid, gerechtigheid, harmonie. Met de bijbel sla je geen mensen om de oren. Je put er moed uit.

Opvallend is, dat de bijbel reeds een interessante ontwikkeling laat zien. In het boek Deuteronomium wordt bijvoorbeeld nog gesteld dat de eunuch, de ontmande man, niet in de tempel mag komen. Later meldt het boek Jesaja dat de ontmande man, die in God gelooft, er volledig bijhoort. In het Nieuwe Testament wordt een ontmande man gedoopt. Jezus vindt dat deze mensen erbij horen.

In de kerken moeten we nu eens ophouden het begrip 'zonde' te koppelen aan de seksuele geaardheid, die afwijkt van de heteroseksuele. We hebben inmiddels ontdekt dat er verschillende seksuele varianten zijn. Een uitgangspunt voor de pastorale benadering van deze varianten moet worden gekozen in de gevoelens van de mensen, die deze geaardheid bezitten. Wat dat betreft verenig ik mij met dr. A. Verschoor. De gevoelens van de travestiet en de transseksueel zijn ons uitgangspunt. Zetten we deze goede medemensen in de hoek van zonde of psychose, dan begaan we onrecht en dwingen hen tot een paria-bestaan. Vanavond zijn hier ook mensen die bijna kapot gegaan zijn aan dat paria-bestaan. Zij moeten horen dat God hen niet laat barsten en stikken in hun ellende en dat er medemensen zijn die aan hun zijde staan.

Ds. Visser besluit met een citaat uit een brochure van dr. Verschoor over de transseksuele mens: "Niet zij, maar wij zijn de obstakels met onze wetenschappelijke vooroordelen en onoprechte vroomheden". Waarom? Dat is de vraag, die de uitdaging vormt om deze avond te houden.

Het woord is nu aan **Alice**, die o.a. zegt:

'Ik ben gestrikt om u uit te leggen wat travestie is. Travestie is de onbedwingbare behoefte, zowel bij mannen als bij vrouwen, om de kleding te dragen van het andere geslacht. Travestieten beleven daaraan een innerlijke voldoening en zijn zichzelf. Als buitenstaander kun je je moeilijk verplaatsen in het gevoelsleven van de travestiet. Alleen de betrokkene zelf kan duidelijk maken wat hij of zij van binnen ervaart.

Volgens de geleerde heren is travestie nog steeds een ziekelijke afwijking, een drang, soms dwang, kleren, sieraden en make-up van de andere sekse te dragen en daardoor tot seksuele spanning en ontspanning te geraken. Travestie komt, in vele vormen, bij personen van sterk uiteenlopende structuur voor. Ik zal al die vormen niet opnoemen. Ze weten er nog geen raad mee. Ze stoppen ons in vakjes: "De psychische opbouw van het symptoom 'travestie' is nog onvoldoende opgehelderd", zeggen ze.

Het is echter beslist niet waar dat travestie alleen maar een voorwaarde is voor het bereiken van een orgasme, als doel op zichzelf.

Maar laat ik ophouden over de dingen die er zoal over ons geschreven zijn. We zullen het zelf moeten uitzoeken.

Travestie is ons bekend uit de cultische en religieuze gebruiken van oude volken. Het volk Israël wordt opgeroepen om de cultische gebruiken van de omliggende volkeren te verwerpen. Binnen dit kader heeft Israël zich volgens Deuteronomium 22:5 gedistantieerd van de travestie. Sommigen willen uit het verbod van travestie ook de eerbied van Israël voor Gods scheppings-ordeningen aflezen. Maar de bijbel is geen ethisch handboek voor de oplossing van vragen naar seksuele varianten. Travestieten zijn inderdaad varianten, wat op bijzonder pijnlijke wijze wordt ervaren door de betrokkenen. Wij zijn een bitter raadsel in Gods schepping, dat niet met een enkele bijbeltekst kan worden opgelost.

Een travestiet, die worstelt met zijn of haar geaardheid, zal de vraag naar het 'waarom' niet in de bijbel beantwoord vinden. Hij of zij mag zich getroost weten door de gedachte dat deze geaardheid hem of haar niet scheidt van de liefde Gods. Jezus Christus is naar de aarde gezonden om ook deze smart te dragen.

Eigenlijk is er voor travestieten nog geen plaats op deze wereld. Ze worden belachelijk gemaakt in nare shows voor de t.v. Ze willen niet het onderwerp zijn van onsmakelijke grappen. Ze willen naar buiten treden en niet minachtend worden bekeken.

De kerk staat evenmin te dringen om ons met open armen te ontvangen. De kerk heeft te vaak en te snel klaargestaan om seksuele varianten te veroordelen. Gelukkig hebben we ds. Visser ontmoet. Niet dat we pretenderen samen met hem kant en klare oplossingen te kunnen aanbieden aan mensen die in nood zitten. We zullen het zelf moeten uitzoeken. Er zijn open avonden voor travestieten, uitgaande van de N.V.S.H. De opzet van de werkgroep 'Travestie en Christelijk Geloven' is om de mensen die uit geloofsoverwegingen met hun geaardheid in gewetensnood verkeren, een handreiking te doen'.

Het woord is nu aan **A.v.A.**

'Ik ben lid van de werkgroep van K.S.A. en ook coördinerend bezig in de werkgroep Travestie en Transseksualiteit van de N.V.S.H.

U moet van mij geen 'lezing' over het begrip transseksualiteit verwachten; we moeten het van de discussie hebben, maar een korte opsomming van de feiten is wel op zijn plaats. Travestie kennen wij al heel lang, maar van transseksualiteit hoor je nog niet zo lang. Het woord is pas in 1953 ontstaan. Uit het thema van deze avond, waarin travestie en transseksualiteit in één adem worden genoemd, kunt u afleiden dat deze begrippen met elkaar te maken hebben. In 1953 waren de mogelijkheden voor transseksuelen beperkt en konden zij alleen als travestiet door het leven gaan. De eerste poging het lichaam langs operatieve weg te veranderen en dus in overeenstemming te brengen met de innerlijke gevoelens, was niet geslaagd te noemen. Er werd nog geen gebruik gemaakt van hormonen en de transplantatie van geslachtsorganen mislukte. Zoals reeds vermeld werd eerst in 1953 met succes iets gedaan aan problemen van deze aard.

Waarom nu deze ingrijpende beslissing? Iemand die met dit probleem is geboren, of in een later stadium van zijn ontwikkeling hiermee werd geconfronteerd, komt dermate in de knoop met zichzelf en zijn omgeving dat hulp moet worden geboden in medische zin. Het gevoelsleven van betrokkene stemt niet overeen met zijn lichamelijke kenmerken. Als kind al hebben velen duidelijk het gevoel een meisje te zijn, terwijl zij als jongen leven en ook het omgekeerde komt voor. Anderen ervaren dat pas op latere leeftijd

en dan blijkt dat er zo'n afstand is tussen hun lichamelijke en hun gevoelsleven, dat er een ondragelijke situatie ontstaat. Mensen weten met zichzelf geen raad. Vaak hebben zij in de puberteit al grote problemen. Door deze storing tussen gevoelsleven en lichamelijke toestand raken zij zo uit hun evenwicht, dat zij niet of nauwelijks kunnen functioneren in de maatschappij. Zij lijden vaak aan depressies of plegen zelfmoord.

Er is toch wel wat op gang gekomen in de behandeling van deze dingen. Medici kunnen nu wel een en ander op gang brengen.

Eerst komt men in aanraking met de psychiatrische afdeling van een academisch ziekenhuis of met de Stichting Nederlands Gender Centrum, die zich hierop speciaal toelegt. Deze stichting is min of meer ontstaan bij de Vrije Universiteit in Amsterdam en van daaruit gespecialiseerd in deze problemen. Als er een behandeling moet volgen, wordt er in gesprekken met een psycholoog heel grondig geanalyseerd om na te gaan of het gevoel niet in het lichaam te passen wel constant is. Dan wordt de eis gesteld om maatschappelijk al in de andere rol te gaan functioneren. Dat is een echte 'testcase': het valt niet mee om met een mannekop als vrouw verkleed je werk te gaan doen. Het wordt toch van je verlangd; dan zal ook blijken of het gevoel stabiel is. Hierop sluit aan een behandeling met hormoonpreparaten om het lichaam al wat te veranderen. Daarna – u moet denken aan een periode van een paar jaar – volgden vroeger operaties door plastisch-chirurgen, in etappes. Tegenwoordig worden de geslachtsorganen in één keer 'gemodificeerd'.

Daarna zou men dus als iemand van het andere geslacht maatschappelijk zonder enige belemmering kunnen functioneren, maar dat gaat natuurlijk niet altijd op. O.a. in een James Bond-film was een geval te zien van een super geslaagde omvorming, maar niet ieder heeft zoveel geluk!

En dan: voor de betrokkene is misschien wel veel ten goede veranderd na de operatie, maar wat vindt de omgeving ervan? Alles wat van de norm afwijkt, gaan wij liever uit de weg. Daardoor treedt vereenzaming op. De werkgroepen stellen de mensen in de gelegenheid met elkaar in contact te komen etc.

Door de bekendheid met het verschijnsel dienen zich steeds meer jongeren aan met dit probleem. Een jaar of tien, vijftien geleden waren het voornamelijk ouderen, zo tussen de veertig en vijftig jaar. Deze waren vaak al een relatie begonnen, welke echter voor hun problemen geen oplossing bracht. Daarbij komen dan ook nog de moeilijkheden voor de partner: het valt niet mee als je man thuiskomt en voorzichtig begint te vertellen, dat hij zich eigenlijk

een vrouw voelt. Het blijkt dan ook, dat de mensen die het dichtst bij de transseksuelen leven, er het meeste moeite mee hebben. Overigens laat ook de acceptatie door de maatschappij te wensen over. Avonden als deze zullen er hopelijk aan meewerken dat daarin verandering komt.

In de nu volgende pauze kunnen schriftelijke vragen worden ingediend. Er is een tafel met informatie-materiaal.

Na de pauze worden de volgende vragen gesteld en beantwoord:

***Ik vind het jammer, dat sommige travestieten zo opvallend gekleed gaan, niet aangepast aan de tegenwoordige mode. Of geeft die opvallendheid juist een extra kick?**

Alice:

Ik zie er persoonlijk graag netjes uit. Ik vraag aan mensen in mijn omgeving of ze iets leuk vinden staan en daar pas ik me bij aan. Nieuwe kleding geeft mij een prettig gevoel, zoals dat bij vrijwel elke vrouw het geval is, maar na een paar keer is het gewoon 'kleding' en geeft het geen extra kick.

***In het Algemeen Dagblad heeft een interview gestaan met een zekere Ada in Tegelen betreffende hulp aan transseksuelen. Kunt u hierover iets naders vertellen?**

De journalist John le Noble heeft een aantal artikelen aan dit onderwerp gewijd en in dat verband is er over het adres in Tegelen gesproken. Verder is er niets bekend over Ada.

***Wat mij opvalt is, dat er gediscrimineerd wordt naar de geaardheid, maar christenen zien hun medemens gelijkwaardig aan henzelf. Alleen dat eisen stellen van minderheden begrijp ik niet. Als je je geaardheid aanvaardt en niets eist, is je leven toch even volwaardig als van een medemens?**

AvA:

Ik denk niet dat wij eisen stellen. Wij vragen alleen de ruimte om te leven volgens onze geaardheid. Het moet niet zo zijn, dat je als travestiet of transseksueel op straat een troep joelende jongetjes aan je staart krijgt.

*Ik schrik van deze vraag. Jezus heeft ervoor gevochten iedereen de ruimte te geven om te leven zo hij is. Door te zeggen: je mag wel zo zijn, als niemand het maar merkt, doet men de medemens veel pijn. Door deze opvatting zijn mensen op de pijnbank en in de concentratiekampen gekomen of hebben zij zelfmoord gepleegd.

Worden er door avonden als deze geen slapende honden wakker gemaakt?

Maja:

We hebben echt niet de bedoeling zielekens te winnen. Wij proberen geaccepteerd te worden, dat is ons probleem en dat willen we echt niet opleggen aan anderen!

Ds. Visser:

Een aantal mensen in onze samenleving hebben deze gevoelens maar weten niet waarheen ze daarmee moeten. Sommigen vluchten in een relatie, die dan mislukt. Het is de bedoeling jonge mensen te wijzen op de mogelijkheden die er zijn.

Alice:

Ik krijg vaak telefoontjes en bezoek van mensen en ik probeer altijd die mensen af te remmen. Ik wijs ze op alle moeilijkheden die ze tegemoet gaan wanneer ze als travestiet of transseksueel gaan leven.

*Zit er ook homoseksualiteit achter travestie?

AvA:

Er is een groot scala aan mogelijkheden. Sommige travestieten vinden het prettig een damesslipje te kopen en dat in bed te dragen. Dat windt hen op. Maar anderen dragen graag vrouwenkleding zonder seksuele opwinding: zij willen graag als vrouw benaderd worden. Dat is namelijk in overeenstemming met hun eigen gevoelens over zichzelf.

Voor een deel ligt daar ook de verklaring van de vraag die al eerder gesteld is naar de opvallendheid van de kleding van travestieten. Zij willen door kleding benadrukken, dat zij zich vrouw voelen. Onder travestieten en transseksuelen

komt wel homofilie voor, maar de percentages zijn ongeveer hetzelfde als onder andere groepen.

*Ik heb eens meegemaakt, dat een vrouw voor Sinterklaas speelde.

Bas:

Dat was nog eens modern! M/V moet er tegenwoordig staan in alle personeelsadvertenties. Ik kan mij best een kerstvrouwje voorstellen.

Alice:

Wij spelen geen travestiet, we zijn het. Kinderen hebben er nooit moeite mee dat ik er als vrouw uitzie, maar een mannenstem heb. Ze vragen: 'Ben je een man? Vind je het leuk om een jurk te dragen?' en dan accepteren ze het gewoon.

*Ik heb deze week een film over de SS gezien. In de oorlog gingen mensen naar de gaskamers om hun seksuele geaardheid.

Ds. Visser:

Het gevaar bestaat inderdaad altijd dat minderheidsgroepen tot zondebok worden gemaakt. Wij moeten daarom over deze problemen praten en verdraagzaamheid leren.

*Ik heb een actuele vraag in deze tijd van werkloosheid: Is een dubbele garderobe niet duur voor travestieten?

Alice:

Ik doe lang met mijn mannenkleding! En voor nieuwe vrouwenkleding ontzeg ik mij andere dingen.

*De opvoeding speelt een grote rol in het leven. Worden kinderen niet te veel in een vrouwjesrol en een mannetjesrol geduwd?

AvA:

Als werkgroep hebben wij ook de mensen benaderd die voor hun beroep met kinderen omgaan. Daar is echter niet veel van terecht gekomen. Er zijn scholen aangeschreven met de

vraag of er in het leerplan aandacht aan deze problemen kon worden geschonken, maar er is nauwelijks respons geweest. Het is het beste kinderen zo vrij mogelijk op te voeden wat hun geslachtsidentiteit betreft.

Bas:

Als twee vrouwen samen een kind opvoeden, zal dit toch wel invloed hebben, al wordt er niet over gesproken. Andere kinderen hebben een man en een vrouw als vader en moeder, maar hier zijn twee vrouwen twee moeders.

*Ik heb begrepen dat je een transseksueel eigenlijk kwetst door deze term te gebruiken, omdat transseksualiteit maar een fase is, geen blijvende toestand.

Ik ben een ex-transseksueel. Ik ben een van de eersten in Nederland die geopereerd werd. Ik ben nu gewoon een vrouw en leef als vrouw, maar als ik b.v. naar een specialist word verwezen staat er op mijn verwijskaart: 'transseksuele vrouw'. Het is voor ons inderdaad een fase die voorbij is. Er zijn veel vrouwen die vroeger transseksueel waren, maar die komen hier vanavond niet. Die leven inderdaad als vrouw en proberen de vroegere fase te vergeten.

*Volgens mij is zelf-acceptatie het belangrijkste voor travestieten en transseksuelen. Zij spreken hier wel over eenzaamheid, maar ook bij heteroseksuelen komen zelfmoorden uit eenzaamheid voor. Als men zichzelf accepteert volgt de maatschappij wel min of meer. Homo's kunnen nu met de minister gaan praten. De Algemene-Politie-Verordeningen moeten worden veranderd, zodat iedereen over straat kan gaan in de kleding die hij wenst.

Alice:

Over de APV hebben wij brieven geschreven naar 25 gemeenten en 18 daarvan deelden ons mede, dat deze niet gehandhaafd worden. Eén gemeente schreef ons zelfs terug, dat wij strafbaar zouden zijn als we geen vrouwenkleding zouden dragen, omdat mannenkleding voor ons een vermomming zou zijn!

*Ik vind dat travestieten en transseksuelen zich niet voldoende naar buiten manifesteren. Zij moeten naar de politiescholen, de universiteiten waar artsen worden opgeleid etc. Onderlinge gezelligheid is wel gewenst maar mag niet het enige doel van de groep zijn.

*Wordt er wat gedaan aan de stem van een travestiet?

Operatie aan de stembanden is micro-chirurgie met grote risico's. Er is dus niet veel animo voor.

Ds. Visser sluit de avond door alle aanwezigen en de medewerkers te bedanken. Ieder die wil toetreden tot de werkgroep is welkom. Aan ieder die zich opgeeft wordt een verslag toegezonden.

4. 'Neem ons zoals we zijn'

Uit: Verwachting, november 1984.

Het volgende gesprek met een travestiet is een poging om het fenomeen travestie uit de taboesfeer, en deze mensen uit hun isolement te halen. Het is ook een beroep op de kerken deze travestieten in onze samenleving te aanvaarden in hun eigen identiteit, zoals zij willen leven.

Het leven van de middeleeuwen staat de laatste tijd sterk in de belangstelling. Getuige o.m. de boeken die hierover verschijnen zoals 'De naam van de roos' van Umberto Eco. Ik vraag me af of dat zijn oorzaak vindt in het feit dat het tot ketter verklaren van mensen in die tijd, met alle afschuwelijke gevolgen van angst en onzekerheid die de samenleving toen beheersten, parallellen geeft met deze tijd. Het individu, dat vanuit een innerlijke behoefte en overtuiging een ander gedrag en aanleg vertoont, krijgt nog steeds een stempel opgedrukt.

Of zoals mijn gesprekspartner opmerkt: 'De kerk is hard geweest de eeuwen door, die heeft ons verguisd en afgemaakt. Enige afwijking in aanleg was letterlijk 'uit den boze'.

Hoe ligt de verhouding met de kerk t.a.v. je travestiet zijn?

Mijn wijkpredikant heeft mij wel geaccepteerd. Die heb ik een keer ermee verrast, toen hij op bezoek kwam, dat ik verkleed zat. De man kreeg een rood hoofd, zat raar te kijken en zei: 'Daar begrijp ik helemaal niets van, dat zou in mijn vorige gemeente helemaal niet kunnen gebeuren'.

Ik zeg: 'Dat zegt niets, het had ook uw naaste buurman of buurvrouw kunnen wezen, want bij vrouwen komt het ook voor'. Maar hij accepteerde me wel.

Een andere predikant van een wijk waar ik eerst woonde, komt een keer op bezoek bij mij en zegt: 'Nou ja, voor mij kan het, maar het ligt nog erg gevoelig in de gemeente om het fenomeen travestie openbaar te maken en er over te schrijven om tot een acceptatie te komen'.

Het gaat niet alleen om mij, maar ook om de mensen die dit in het verborgene alleen beleven, om die uit hun isolement te halen.

Toen ik in Amsterdam eens als vrouw in de kerk binnenkwam met een vriendin, hadden we geen gezangboek bij ons. De koster zag dat en kwam er heel vriendelijk een brengen. Ook om ons heen bij het uitgaan van de kerk reageerden de mensen gewoon en groetten.

Dat vond ik toch wel iets bijzonders. Dus het kan wel!

Maar ja, of ik dat in mijn gemeente zou doen? Ik denk het niet.

Ik wil de mensen niet provoceren.

Ik ben niet alleen op de wereld als travestiet.

Ik zou graag willen weten dat de kerk er achter stond om erover te schrijven en praten, opdat de travestie open komt en uit de taboesfeer. Want het is voor mij inderdaad een innerlijke behoefte, mij te kleden in de kleding van de andere kunne, daar voel ik mij gelukkig mee en ik kan haast niet anders. Ik probeer het weleens, maar ik kan niet anders doen dan ik ben. Ik wil altijd weer eruit zien zoals ik hier nu ook zit.

Wordt de travestie door de onbekendheid ervan niet verkeerd beoordeeld? Is de term afwijkend seksueel gedrag niet onjuist?

De meeste mensen denken, dat travestie gepaard gaat met allerlei seksuele uitpattingen. Het geeft soms erotische gevoelens, vooral als je voor het eerst in de gelegenheid bent om je te verkleden, maar dat gaat weer over als je er langer mee bezig bent.

Je zou het een vormgeving kunnen noemen van je innerlijk?

Ja, inderdaad.

Voel je je ook aangetrokken tot typisch vrouwelijke bezigheden of benaderingen?

Nee, het is alleen de uiterlijke verschijningsvorm die mij het gevoel geeft dat die in overeenstemming is met mijn wezen.

Hierin ligt dus het verschil met de transseksueel?

Ja, hoewel ik vroeger weleens gedacht heb 'Wat ben ik nu eigenlijk?', vooral toen de operatieve mogelijkheden voor transseksuelen meer bekendheid kregen. Maar hoewel het me wel aantrok om meer vrouwelijke lichaamsvormen te krijgen, ben ik van die gedachte toch afgestapt. De transseksueel is al heel jong tot de ontdekking gekomen, dat hij in een 'verkeerd' lichaam zat.

Hoe beleef je het travestiet zijn t.o.v. je werk?

Overdag functioneer ik als man, dat kan nu eenmaal niet anders met mijn functie in de scheepsbouw en 's avonds als ik thuiskom, knap ik me op en verkleed me. Over het algemeen zullen de travestieten zich het liefst verkleed in het openbaar vertonen, zonder als zodanig op te vallen of herkend te worden.

Wij willen ook serieus genomen worden in het openbare leven, in het bijzonder door de kerk. Ik ben gereformeerd en heb jarenlang gedacht als een zondig mens te leven; daar ben ik nu gelukkig overheen gekomen.

Ik geloof dat ik door God geaccepteerd word en een volwaardig lid van de kerk kan zijn ondanks mijn travestie-behoefte.

Hoe heb je de drang tot travestie in je huwelijk beleefd?

Ik ben 25 jaar getrouwd geweest en het heeft uiteindelijk mijn huwelijk gekost. Ik heb het eigenlijk nooit volledig aan mijn vrouw

laten zien als ik verkleed was, want ik wist dat zij er een hekel aan had.

Ik ben een keer naar de NVSH gegaan, waar gelegenheid was om met gelijkgestemde mensen te verkeren in een goede sfeer. Toen ik er nog eens geweest was heb ik dat verteld aan mijn vrouw. Zij was er verbijsterd van, dat ik dat gedaan had. Uiteindelijk heeft zij toen besloten, dat zij niet met mij verder kon leven. Na de scheiding zit ik nu een jaar of zes alleen in deze flat. Dan kun je wel zeggen, dat je nu alle gelegenheid hebt naar je behoefte te leven, maar ik had het toch liever anders gehad, d.w.z. door middel van spelregels het huwelijk in stand te houden, want dat kan natuurlijk wel. Ik ken gevallen waar de vrouw het accepteert en men met elkaar afspraken maakt, met daarnaast het bezoek aan de open soos van de NVSH, waar je lotgenoten kunt ontmoeten voor gesprekken en ontspanning.

Hoe is de verhouding van de travestie t.o.v. homofilie?

Er wordt wel gedacht dat travestieten homofiel zijn. Dat hoeft niet zo te zijn. De meeste travestieten zijn heterofiel, het percentage homofielen onder travestieten is gelijk aan dat van de totale bevolking.

Hoe waren je vakantie-ervaringen?

Ja, ik ben op vakantie geweest als travestiet zijnde en dat heeft mij erg goed gedaan: in Denemarken zes dagen. En een keer in Engeland drie weken als vrouw gekleed. Het waren heel prettige ervaringen. Je doet en kleedt je zoals je graag wilt en daar voel je je erg prettig bij.

Zou je de vrijheid die je ervaart tijdens de vakantie ook hier willen beleven?

Ja, je weet dat je bekijks krijgt van deze en gene, maar hoe meer er bekendheid aan gegeven wordt dat travestieten normale mensen zijn met een speciale behoefte, hoe eerder een meer algemene aanvaarding verwacht kan worden.

De vrouwen dragen veel mannenkleding en daar wordt ook niets van gezegd. Maar ze willen niet als man aangekeken worden. Als je 'meneer' tegen ze zou zeggen, zouden ze wel even verkeerd reageren.

Tot slot nog graag de aandacht voor de werkgroepen van de NVSH, die door middel van de 'open soos' o.m. veel bijdragen een sfeer te kweken waar travestieten en transseksuelen zich thuis kunnen voelen. Nieuwe mensen die er komen, worden een beetje wegwijs gemaakt, opgevangen en op hun gemak gesteld. Dikwijls zijn ze erg nerveus als ze voor het eerst in het openbaar als travestiet verschijnen. En aan het eind van de avond zeggen ze: 'Het was een belevenis voor ons om eindelijk, na zoveel jaar, in een omgeving te verkeren waar je jezelf kunt zijn'.

Het is van veel belang, dat de neiging van jonge mensen tot travestie en transseksualiteit in een vroeg stadium begeleid wordt o.m. via de werkgroepen T. en T. van de NVSH of de werkgroep Travestie en Transsexualiteit en Christelijk geloven van de stichting KSA onder leiding van ds. Hans Visser.

H.W. Koldewijn.

5. Ontmoeting met een transseksueel

In de oude stadswijken vindt men nog altijd woningen die uiterst sober zijn. Geyser, douche en centrale verwarming ontbreken.

In een van die woningen ontmoette ik Paula. Ze is tegen de zestig. Ze heeft in haar leven twee academische studies volbracht (chemie en economie).

Twintig jaar geleden raakte ze werkloos. Na een ongeval werd ze afgekeurd. Over de ongenaakbare macht van keuringsartsen is zij verbitterd. Volgens haar zeggen overzien keuringsartsen niet de gevolgen van hun besluiten.

Niet lang geleden heeft Paula een operatie ondergaan. Zij is van man tot vrouw geworden: thans voelt ze zich als vrouw 'gewoon' en natuurlijk. Na een langdurige behandeling met hormonen en andere medicijnen durfde zij de operatie aan. Deze is redelijk gelukt. Als transseksueel heeft zij de stem die bij een vrouw past. Ze vindt wel, dat de voorbereiding tot de operatie te lang heeft geduurd. Ze had het gevoel door de psychologen aan het lijntje te worden gehouden. Deze willen echter niet over één nacht ijs gaan.

Paula heeft altijd alleen geleefd. Vanaf haar jeugd heeft ze het gevoel gehad in een verkeerd lichaam te zijn geboren. Ze voelde zich onder mannen niet thuis. Zij praatte met niemand over haar gevoelens, uitgezonderd met haar huisarts, die geen hulp bood.

Paula raakte in een isolement. Voor haar gevoel kon ze moeilijk contacten leggen met anderen. Ze zocht deze dus niet en ze hield mensen, die contact met haar zochten, op een zekere afstand.

Het leven van een transseksueel is gecompliceerd. Als scholiere maakte ze altijd graag gebruik van de meisjes-w.c. Zij urineerde als een vrouw. Dat gaf haar een prettig gevoel. Zij heeft zich nooit verkleed, maar gebruikte wel make-up.

Op 25-jarige leeftijd kreeg ze verkering, maar ze durfde het huwelijk niet aan. Ze kreeg een hekel aan seksualiteit als man. Langdurig onderdrukte ze deze gevoelens. Vijftien jaar geleden is voor Paula het proces van emancipatie en bevrijding begonnen. Zij durfde uit te komen voor haar geaardheid. Ze bezocht artsen en begon dameskleding te dragen. Haar moeder reageerde neutraal, maar haar zuster kon het maar moeilijk accepteren. Van de mensen in haar woonomgeving heeft ze nooit hinder ondervonden. Ze werd niet belachelijk gemaakt. Wel heeft ze minder prettige ervaringen

opgedaan met de politie. Het rijbewijs vertelt dat zij een man is, terwijl de politiemannen een vrouw achter het stuur zien zitten. Dat leidt tot allerlei vervelende complicaties. De werkloosheid heeft Paula groot verdriet gedaan. Overdag leest ze kranten en tijdschriften. Ze bezoekt haar bejaarde moeder, die in een verzorgingstehuis woont. Ook gaat ze naar de T. en T.-groep van de NVSH.

Ze vindt de ontmoeting met lotgenoten gezellig. Ook het vrouwencafé trekt haar erg aan. Ze heeft op die plaatsen het gevoel door haar omgeving ten volle geaccepteerd te worden.

Paula is lid van een kerk, omdat ze een gemeente trof die haar accepteerde. Paula is alleen, maar niet eenzaam. Ze houdt het leven uit. Wat mij opvalt in het gesprek is dat ze relativeert. Ze voelt zich niet buitensporig gelukkig, maar diep ongelukkig is ze, volgens haar zeggen, zeker ook niet. Ze heeft een lage uitkering. Maar ze leeft zo sober, dat ze niet in financiële problemen geraakt. Aan t.v. heeft ze geen behoefte. In de avonduren mag ze graag luisteren naar orgelmuziek. Ze heeft ook geen behoefte aan vakantie. Bezoek ontvangt ze nooit. Ze gaat dus als gezegd af en toe naar het vrouwencafé, waar ze zich als vrouw erg prettig voelt.

Terwijl ik op bezoek ben, haalt ze een oude bijbel uit de kast. Ze vertelt, dat ze de psalmen het mooiste vindt. Ook het boek Openbaring trekt haar aan. De bijbel vertolkt vele stemmingen.

Soms komt het voor, dat mensen spijt krijgen van de operatie. Paula is gelukkig. Eindelijk heeft ze de begeerde identiteit verkregen. Ze is vrouw geworden. Aanvankelijk heeft ze in haar geloofsovertuiging geworsteld met de geslachtsverandering.

Tenslotte heeft ze de operatie aanvaard als een medische correctie. Zij kan de keuze voor de operatie voor zichzelf verantwoorden.

Paula is een boeiend mens. Ze is intellectueel zeer begaafd. Ze is in zichzelf gekeerd en leeft op zichzelf. Tegelijkertijd is zij gastvrij en openhartig. Ze zoekt contacten. Ze toert rond op een stevige sportfiets, die haar enige luxe vormt. Zij is teleurgesteld in de politieke partijen. Die laten haar hoge belastingen betalen en geven haar geen goede woning.

Ik kijk naar de kooi waarin een koerduif heen en weer beweegt. Hij is al 35 jaar. Ik ben stomverbaasd. Kan een duif zo oud worden? Hij is afkomstig uit het Midden-Oosten en heeft lief en leed met Paula gedeeld.

Hans Visser

6. Visser op vrijdag

(Trouw - 1984)

In ons kantoor is het een drukte van jewelste. Mijn collega's zijn druk in de weer met de coördinatie van de Rotterdamse deelname aan de demonstratie tegen de plaatsing van kruisraketten in Woensdrecht. Ik voel me eigenlijk zwaar gefopt. Ik had net een button aangeschaft met het opschrift: 'Geen kernwapens in de Peel'. Nu moet er weer een button tegen Woensdrecht gemaakt worden. In elk geval verschaft onze regering wel werkgelegenheid aan de makers van buttons.

Murw van de discussie over kruisraketten trek ik me terug in mijn kamer om me te verdiepen in de binnengekomen post.

Vandaag is er een brief bij die me langer bezig houdt. Het is een brief van een vrouw, die gehuwd is met een travestiet. Een travestiet is iemand, die innerlijke voldoening beleeft aan het dragen van kleding van het andere geslacht. Zij voelen zich pas prettig en thuis in deze kleding.

Ik heb deze vrouw enige tijd geleden verwezen naar een lotgenote. Op basis van zelfhulp kunnen mensen elkaar beter begrijpen en ondersteunen. Zij meldt nu hoe fijn zij deze contacten heeft gevonden. Over het algemeen is er in onze samenleving een groeiende interesse en tolerantie te signaleren voor seksuele minderheden. Vroeger werden mensen met andere seksuele geaardheden dan de heteroseksuele met de nek aangekeken. Tegenwoordig is er meer begrip voor deze mensen.

De homofielen hebben het thans het verst geschopt. Zij zijn goed georganiseerd en verdedigen met verve hun belangen. De overige seksuele minderheidsgroepen, zoals travestieten en transseksuelen, zoeken nog moeizaam hun weg. Maar ook zij mogen zich in toenemende belangstelling verheugen. De groep mensen echter die tussen wal en schip verdwijnt zijn de partners van degenen die deze geaardheid bezitten.

Het is nog niet zo lang geleden dat homofielen, travestieten, transseksuelen etc. maar besloten om te trouwen. Zij hoopten, dat een huwelijk hen voorgoed zou genezen van de geaardheid, die zij als een vreemde indringer in hun leven beschouwden.

Maar het huwelijk werd geen feest. In het begin bleven de moeilijkheden verborgen en onbesproken. De partners voelden wel aan, dat er iets mis was. Zij konden het moeilijk onder woorden brengen. Zij besloten erin te berusten. De homofielen, travestieten, transseksuelen e.a. worstelden met hun aanleg. Deze aanleg

verdween niet. Zij zochten compensaties. In het geheim verkleedden ze zich of begonnen nieuwe relaties. Dat leidde weer tot spanningen, die op hun beurt depressies opriepen.

In zo'n huwelijk komt de dag dat de bom barst. De vrouw ontdekt dat haar man travestiet is. De man hoort van zijn vrouw dat zij lesbisch is. Werelden storten ineen.

Vaak zijn er ook nog kinderen die in deze ellende delen.

Ontzettend tragisch is, dat de partners vaak wel van elkaar houden, elkaar eigenlijk niet willen loslaten, maar toch voelen dat ze seksueel niet bij elkaar passen. Aangrijpend vond ik het relaas van een vrouw, die een schok kreeg toen zij zag welke foto haar man in zijn portefeuille had. Zij keek lachend in de verte, terwijl haar man haar bewonderend aankeek. Zij was geschokt omdat ze besepte, dat haar man liet blijken dat hij graag zo wilde zijn als zijn vrouw.

Dat doet pijn. Na jaren moet je vaststellen dat je huwelijk een vergissing is geweest. Over het algemeen houden huwelijken met mensen, die travestiet zijn, geen stand. Dat is tragisch voor beide betrokkenen. De travestiet zou graag zijn of haar partner willen behouden. De partners vallen in de regel in een zwart gat. Organisaties, zelfhulpgroepen etc. staan niet klaar om jou op te vangen. Je zoekt het maar uit. De huisarts heeft de valium al klaar staan.

Sommige vrouwen, die met een travestiet getrouwd zijn geweest, hebben in hun huwelijk bepaalde aanpassingen en compensaties ontwikkeld, die het aangaan van nieuwe relaties belemmeren. Je hebt de schrik te pakken. Deze vrouwen gaan door de hel. De kinderen begrijpen er allemaal niets van en liggen wakker. Zij houden hun mond en verwerken alles van binnen.

Misschien kunt u begrijpen, dat ik er gestoord van word als kerkmensen, met een beroep op de Leviticus en Paulus, de seksuele minderheidsgroepen buiten de deur zetten.

Laten wij uit het oogpunt van menselijkheid de werkelijkheid van verschillende seksuele varianten aanvaarden.

Mensen behoeven dan hun aanleg niet verborgen te houden en in huwelijken te vluchten. Aan hun partners zal onnoemelijk veel verdriet bespaard worden.

7. Geen aansluiting maar kortsluiting.

Uit: Verwachting no. 1984.

Transseksualiteit.

Wanneer een man of een vrouw het gevoel heeft, te behoren tot het andere geslacht dan dat waarvan hij of zij de uiterlijke lichaamskenmerken heeft, dan spreken we van transseksualiteit.

Voor de meesten van u die dit lezen, is het besef een man of vrouw te zijn een vanzelfsprekendheid.

Uiteraard is een aantal mensen ontevreden met b.v. een te grote neus, of te kleine borsten, maar dat doet niets af aan het gevoel dat hun lichaam bij hen past.

Voor transseksuelen is dit anders. Zij voelen zich vreemdeling in eigen lijf. Transseksuelen ervaren dat hun lichaam niet past bij hun innerlijke gevoelens; er is geen aansluiting maar kortsluiting.

De kortsluiting ontstaat op velerlei gebied:

- Door vervreemding van het eigen lichaam heeft de transseksueel het gevoel, niet bij mannen, maar ook niet bij vrouwen te horen.
- Wanneer men in zijn/haar naaste omgeving blijkt geeft van deze verwarring, stuit men over het algemeen op onbegrip en weerszin.
- De problematiek met het eigen lichaam laat haar invloed gelden op het seksuele leven van de transseksueel.

Uit het voorgaande zal duidelijk zijn: wil de transseksueel zichzelf volledig als mens kunnen ontplooien, dan is éénwording van lichaam en geest gewenst. Dit laatste kan worden bewerkstelligd door middel van hormonale en chirurgische ingrepen (de transseksualiteit), waardoor het lichaam zoveel mogelijk wordt aangepast aan de ervaren identiteit.

In de praktijk ontdekt men, dat de keuze tot geslachtsaanpassing in de regel een vechten blijkt te zijn tegen een hevige stroom van sociaal-maatschappelijke weerstanden en obstakels.

Een verleden laat zich niet uitwissen.

Met name voor familie en partners is het vaak erg moeilijk de rolverwisseling te aanvaarden. Het inlichten van eigen kinderen is voor de transseksueel geen gemakkelijke opgave en het is noodzakelijk dat de andere ouder bereid is mee te werken aan het verwerkingsproces.

Aanvaarding in onze samenleving van de transseksueel hangt er vanaf, in hoeverre de lichamelijke aanpassing 'geslaagd' is.

Wanneer er nog kenmerken zijn van de oorspronkelijke sekse – baardgroei, stem, postuur e.d. – loopt men het risico, niet serieus genomen te worden in de nieuwe rol.

'Is het nou een man of een vrouw?'

Kennelijk is het wegvallen van zekerheden omtrent man- of vrouw zijn voor velen een niet gemakkelijk te aanvaarden verschijnsel.

Wellicht een kwestie van wennen.

Travestie.

Een andere belevingsvorm die eveneens de zekerheden omtrent man of vrouw zijn aantast, is de travestie.

Ze is met name bekend uit de theaterwereld, waar in het verleden vrouwen niet op het toneel werden getolereerd, met als gevolg dat alle vrouwenrollen door mannen werden vertolkt.

Voor travestieten heeft het een diepere betekenis. Zij hebben de behoefte om kleding van de andere sekse te dragen en zich in die rol in te leven. Het geeft hen voldoening en een gevoel van ontspanning.

De omkleeding kan erotische aspecten hebben en een middel zijn om tot seksuele bevrediging te komen.

Voor velen is dit alleen op jonge leeftijd, in de puberteit, het geval.

Voor anderen blijft deze koppeling altijd bestaan

Het zijn met name mannen die ontdekken dat deze behoefte consequenties heeft voor hun sociale leven. Vrouwen hebben een grotere vrijheid in het kiezen van kleding in de huidige maatschappij, ook waar het kledingstukken betreft die in het verleden specifiek mannelijk waren. Er is weinig bekend over vrouwelijke travestieten, maar dat neemt niet weg dat zij kunnen bestaan.

Regelmatig worden we op t.v. geconfronteerd met mannelijke artiesten in 'vrouwennummers'. Van Kooten en de Bie, André van Duin e.a. hebben regelmatig de lachers op hun hand. Een aantal travestieten ergert zich aan die voorstellingen. Ze voelen zich belachelijk gemaakt en realiseren zich, dat zodra travestie een serieuze aangelegenheid wordt, de meeste mensen het lachen al snel vergaat.

Menig travestiet is vandaag de dag nog onderwerp van bespotting en wordt soms zelfs lichamelijk geweld aangedaan.

Vele travestieten zijn getrouwd en hebben kinderen; de meeste echtgenotes vinden het moeilijk hun partner in travestie te accepteren, en niet zelden resulteert deze geaardheid in een echtscheiding. Het al dan niet inlichten van kinderen is een kwestie waar niet altijd overeenstemming in wordt gevonden, vooral de leeftijd van het kind speelt hierin een belangrijke rol.

Uit het voorgaande zal duidelijk zijn, dat zowel transseksuelen als

travestieten kampen met veel weerstanden en onbegrip in onze samenleving.

Wij, de werkgroep 'Travestie, Transsexualiteit en Christelijk geloven' proberen door middel van voorlichting en publiciteit iets bij te dragen aan het wegnemen van de bestaande vooroordelen.

José van Oers en J.N.

8. Inleiding voor de themadienst Pauluskerk op 5 okt. 1985 door Hennie Antes.

Waarom deze kruispuntdienst?

De werkgroep Travestie en Christelijk geloven van deze kerk heeft gemeend dat het goed zou zijn om hier in de eigen kerk weer naar buiten te treden.

Ons werk, noem het emancipatorische werk, verrichten we ook op voorlichtingsavonden en -middagen bij diverse instellingen en scholen, maar hier thuis, om zomaar te zeggen, is de laatste keer drie jaar geleden geweest.

Alice heeft toen het een en andere over travestie en transseksualiteit verteld.

Nu willen wij dat anders doen, niet omdat het de vorige keer niet goed zou zijn geweest, maar om nu ruim drie jaar later nog eens terug te komen op dat onderwerp in ruimere zin.

Dat doen we nu in de vorm van een panel waar tijdens deze dienst vragen aan gesteld kunnen worden.

Wat is travestie en wat is transseksualiteit?

Ik zal proberen om in enkele minuten hierover iets te vertellen.

Een travestiet is iemand die de innerlijke behoefte heeft zich regelmatig of voor altijd om te kleden tot iemand van het andere geslacht (man/vrouw of vrouw/man). Dat doet deze persoon omdat die omkleeding hem of haar veel voldoening schenkt, met andere woorden zich in de kleding van de andere kunne prettig voelt.

Deze omkleedbehoefte is voor de persoon onbedwingbaar. Dikwijls denken ze, dat het maar een tijdelijk iets is, dat vergroeit en meestal zijn ze ook nog gehuwd.

Voor korte of langere tijd kan de persoon er soms buiten, maar het komt daarna sterker terug.

De maatschappij in het algemeen staat daar vreemd tegen aan te kijken. Travestie kennen ze hoofdzakelijk van de radio en televisie als een theaternummer, enkele uitzonderingen daargelaten. Een kleine categorie mannen fluit en roept graag vrouwen na en als dan blijkt, dat ze naar iemand van de eigen sekse geroepen/gefloten hebben, dan voelen ze zich genomen en willen dat op een stoere en agressieve of verbale manier tot uitdrukking brengen. Zij voelen dat als een vernedering en willen daarom een schuldgevoel aan het slachtoffer aanpraten, terwijl die ander ook maar een gewoon mens van vlees en bloed is.

Een transseksueel is iemand die de geslachtskenmerken heeft van het ene maar zich het andere geslacht voelt, of zich anders voelt zonder te weten wat. Totdat zij erachter komen, dat ze geestelijk tot

het andere geslacht behoren. Dat gebeurt nogal eens via travestie. Vanaf het moment, dat ze weten of vermoeden, dat ze tot het andere geslacht behoren breekt een heel moeilijke periode aan. Een verleden bijvoorbeeld als man en dan een nieuw leven beginnen als vrouw. Andersom komt het ook veel voor, zo één op drie, voorzover mij bekend.

Voor travestieten en transseksuelen is het dikwijls heel moeilijk om hun anderszijn aan de partners (echtgenoten) kenbaar te maken en uit te leggen. Ontkenning en verbijstering is een eerste gevolg, om maar wat te noemen. Er moet hulp komen, maar van waar?

De gelovigen onder deze mensen keren dikwijls de kerk de rug toe of zoeken steun in de bijbel, die hierover in Deuteronomium verhaalt over hoe in die tijd over verklede mensen werd gedacht.

Dat kenbaar maken roept dikwijls een schuldvraag op en meestal is er onbegrip en afkeuring. Het duurt heel lang voordat er bij de partners en eventuele kinderen een acceptatiegevoel komt. Dan dringt zich ook de vraag op: Hoe nu verder? Is de situatie nog niet zo, dan belanden de travestiet en transseksueel en de partners in een nare situatie. Zij vrezen de onverdraagzaamheid en trekken zich in eenzaamheid terug.

Voor de transseksuele mens komt er nog meer kijken, omdat het lichaam niet meer past bij het gevoel. Hierbij is goede psychologische begeleiding noodzakelijk, ook voor de partner. De huidige medische wetenschap kan voor de transseksuele mens op dit moment gelukkig veel doen om deze mens een menswaardig bestaan te geven. Dat kan door een hormoonkuur en een geslachtsoperatie. De gedeeltelijke of gehele lichaamsaanpassing impliceert nog geen maatschappelijke acceptatie. Ik wil hier niet zeggen, dat die mensen zielig zijn. Juist niet! Zij hebben eindelijk wat ze altijd al aan het zoeken waren.

Voor de transseksueel komt er nog een ander probleem bij als ze besluiten om bij elkaar te blijven, in gehuwde staat dus.

Als het huwelijk blijft voortbestaan, kan er geen naamsverandering plaatsvinden. Voor de wet blijft de persoon zijn of haar vroegere geslacht behouden. Dat geldt ook voor degene die voor gedeeltelijke aanpassing gekozen hebben.

Gelukkig is er de afgelopen jaren veel voor de travestiet en transseksueel gebeurd om zich in de maatschappij meer geaccepteerd te voelen. Ten opzichte van enkele jaren terug zijn we op de goede weg om tot een christelijk samen leven op deze wereld te komen.

Er is een langzaam groeiende acceptatie van minderheden, buitenlanders, homofielen, travestieten en transseksuelen. Zij allen zorgen voor een kleurig geheel en verdienen een plaats in deze maatschappij. Misschien is het uw buurvrouw of buurman wel. Is die

dan opeens minder als u weet, dat hij of zij travestiet of transseksueel is? Of als u zo iemand op straat tegenkomt, bedenk dan, dat u een medemens ontmoet.

Ik wil besluiten met een gedicht van José van Oers:

Zij lopen
met z'n drieën
onverschillig
spugend
Elkaar op de schouders slaand
De één nog meer man dan de ander.
En vóór hen
Het geluid van naaldhakken
Slanke benen
In kousen met naad
Eén van de drie roept
Hé lekker stuk!
In het voorbijgaan benieuwd
naar de voorkant
zien ze
een angstig en vertrokken gelaat
onder make-up
verborgen baardstoppels.
Jezus, 't is een vent
vuile flikker
namaak wijf
en uit angst en woede
meppen ze erop los
een huilend en gebroken mens achterlatend.

9. Grenzen aan verlangens naar intimiteit: Illusie of werkelijkheid?

(1987)

– Reacties vanuit een joods–christelijk milieu op uitingen van verlangens – door Hans Visser.

Wie zich verdiept in de normen aangaande verlangens naar intimiteit, die ontspringen aan een joods–christelijk milieu, wordt geconfronteerd met talloze grensafbakeningen. Er heerst in het joods–christelijk milieu een huiver voor verlangens naar intimiteit. Het interesseert ons waar deze huiver vandaan komt. De huiver klinkt door in de reacties van mensen die vertrouwd zijn met het joods–christelijke erfgoed. Zij zijn matig enthousiast over de alternatieve twee–relaties. Zij staan gereserveerd tegenover het verschijnsel homoseksualiteit en staan vaak zeer afwijzend tegenover andere seksuele variaties in relaties tussen mensen.

Gedurende de afgelopen zeven jaar heb ik mij in Rotterdam ingespannen om een koppeling tot stand te brengen tussen de voor mijn gevoel positieve waardering van intimiteit volgens de joods–christelijke traditie (David over zijn relatie met Jonathan: 'Uw liefde was mij wonderlijker dan de liefde van vrouwen'; de dichter van het Hooglied: 'Hoe schoon zijt gij, geliefde, hoe heerlijk onder wat men verlangen kan'; Prediker, temidden van bespiegelingen over de ijdelheid van het leven: 'Geniet van het leven met de vrouw die gij liefhebt') en de acceptatie van variaties in relaties. Ik heb dat gedaan door het schrijven van artikelen en nota's, het organiseren van cursussen, de opzet van werkgroepen, het beleggen van thema–avonden, pastorale hulpverlening en deelname aan acties. De reacties hierop zijn als volgt samen te vatten:

1. Aangenomen wordt, dat de institutionalisering van het huwelijk, de structuur van het gezin als hoeksteen van de samenleving en het rubriceren van variaties in relaties onder de noemer perversiteit in directe overeenstemming is met de traditie zoals vastgelegd in de bijbel. Bereidheid om huidige vormen en instituties te relativiseren is zeer matig;
2. Seksuele begeerte wortelt in zonde;
3. De bijbel mag niet tijdgebonden geïnterpreteerd worden (de zogenaamde fundamentalistische bijbelopvatting).
4. De superioriteitspositie van de man wortelt in het tweede schepingsverhaal over Adam en Eva en is bevestigd door de apostel

- Paulus (de vrouw moet zich onderwerpen aan de man);
5. Coïtus zonder coëxistentie is demonisch (Karl Barth);
6. Het instituut van het huwelijk dient de voortplanting, wederzijdse bijstand en ordent het seksuele leven. Ter voorkoming van hoererij is het beter te huwen.

Het is jammer dat deze opvattingen aanleiding zijn geweest tot de veronderstelling, dat het joods-christelijke geloof in zijn oorsprong vijandig gezind is ten opzichte van het menselijk verlangen naar intimiteit.

In de seksuologische literatuur komt men deze veronderstelling tegen.

In het handboek 'Seksuele hulpverlening' (delen 1 en 2) die ik op dit punt nog eens opnieuw bestudeerd heb, kom ik deze veronderstelling bij vier schrijvers tegen. Madelien Krips herleidt de scheiding van lichaam en geest tot de bijbelse traditie en glijdt uit op een onjuiste uitleg van de schepping van de mens naar het beeld van God. Alfons van Steenwegen speelt ten onrechte de theïstische opvatting (volgens hem gekenmerkt door zelfbeheersingsmoraal en verabsolutering van waarden) uit tegen de klinisch-humanistische (gekenmerkt door zelfexpressie, relativering van waarden en situatiegebonden ethiek).

Willeke Bezemer ziet de distantie ten opzichte van het lichamelijke en de seksualiteit bevestigd in de maagdelijke geboorte van Jezus en de afwezigheid van erotiek in het leven van Jezus.

Lex van Naerssen meent in zijn bespiegelingen over lustangst dat de relatie tot het goddelijke ontgaan wordt van de begeerte in seksuele zin.

De schrijvers van het handboek seksuele hulpverlening zullen zich bij herdrukken toch moeten bezinnen over handhaving van dit soort onjuistheden.

De scheiding van lichaam en geest is aan het Hebreeuwse denken in het oude testament vreemd. Het nieuwe testament mag alleen uitgelegd worden tegen de achtergrond van het oude testament. Los daarvan gebeuren er vreselijke ongelukken waarvan bovengenoemde auteurs getuigen. Volgens het joods-christelijke getuigenis is genieting optimaal als deze niet wordt losgekoppeld van beheersing (prikkelt de liefde niet voordat het haar behaagt).

Situatie-ethiek is in joods-christelijke kring zeer gangbaar. Het niet-historische verhaal van de maagdelijke geboorte is uitsluitend bedoeld door Lucas om de unieke relatie van Jezus tot God te schilderen. De incarnatie van het Woord getuigt juist van een positieve waardering van het lichamelijke. Er is geen godsdienst in de wereld die zo'n leer kent. De verslaggeving van Jezus' omgang met

vrouwen in zijn tijd getuigt van uitzonderlijkheid. Jezus koos ter wille van zijn dienstverlening voor de ongehuwde staat. Maar hij was niet geslachtsloos. Zijn sympathieke omgang met vrouwen bewijst zijn vermogen tot vriendschap.

De schepping van de mens (man en vrouw) naar het evenbeeld van God bewijst juist de gelijkwaardigheid van man en vrouw (dat in tegenstelling tot het tweede scheppingsverhaal). Door de hele geschiedenis is de liefde van God voor het volk Israël altijd vergeleken met de liefde binnen een relatie van twee mensen.

Toch doet de vraag zich voor hoe het toch komt, dat bovenvermelde auteurs deze enormiteiten verkondigen. De reden daarvan is gemakkelijk te achterhalen. De leer van de kerk heeft reeds vanaf den beginne een dik rookgordijn opgetrokken over de oorsprong van de joods-christelijke traditie.

Christenen leven binnen een gemeenschap waar vijf mensen van groot formaat een grote invloed hebben gehad en nog hebben bij hun begrenzingen van verlangens naar intimiteit.

1. De apostel Paulus.

Paulus is een kind van zijn tijd. Hij deelt de opvatting over de vrouw, die een ondergeschikte positie inneemt. Paulus wist echter dat in Christus de sekse-verschillen wegvallen. Binnen het door hem beleefde tijdsperspectief nam hij aan dat Jezus spoedig zou wederkomen. Paulus is sterk geïnteresseerd in zijn taak om de betekenis van Jezus' kruisdood en opstanding aan de mensen uit te leggen. Paulus is een joodse rabbi en deelt de joodse opvatting t.a.v. huwelijk en seksualiteit. Deze opvatting is positief. Paulus vecht echter met het panseksualisme van zijn tijd. Hij wil niets weten van de vergoddelijking van Eros. Seksualiteit kan niet worden vergoddelijkt. Het blijft een gave en opdracht voor de mensen. Paulus schrijft brieven onder meer naar de kerk in de havenstad Korinthe. De christenen daar zijn ook kinderen van hun tijd. Zij delen de liberale opvattingen t.a.v. prostitutie. Paulus ergert zich aan de losbandigheid. Volgens zijn opvatting moet gehoorzaamheid aan de Thora het seksuele leven ordenen. Tegen die achtergrond verkondigt Paulus zijn tijdgebonden opvattingen over het huwelijk. Hij bepleit onthouding. Ter voorkoming van hoereriej betoont Paulus zich voorstander van het huwelijk. Het huwelijk is het kanaal dat de seksuele begeerte in toom houdt. Vrouwen moeten zich rustig gedragen. Dat betekent niet, dat Paulus de man een vrijbrief geeft om met de vrouw te doen wat hem belieft. De man behoort zijn vrouw lief te hebben en te dienen zoals Christus de gemeente liefheeft en dient.

Tragisch is dat christenen in de loop van de geschiedenis in hun seksuele ethiek en intimiteitsbelevingen door deze opvattingen zijn beïnvloed. We moeten daarom een scherp onderscheid maken tussen de waarden die Paulus hoog wil houden en de zeer tijdgebonden normen die hij meent aan die waarden te moeten ontleenen. Deze waarden zijn: positieve opvatting t.o.v. geslachtelijkheid (het lichamelijke etc.), afwijzing van vrijblijvendheid in menselijke relaties die wortelt in egocentriciteit, die de mens in kille eenzaamheid achterlaat, erkenning van liefde als wegwijzer in het menselijk verkeer. Deze liefde doet de naaste geen kwaad. De normen die Paulus voor zijn tijd daaraan ontleent komen voor zijn rekening.

2. De kerkvader Augustinus.

Augustinus is ook een kind van zijn tijd. Hij staat onder invloed van drie geestelijke stromingen:

- a. De opvattingen van de Stoa die de seksuele omgang ziet als de kleine epilepsie. De mens wordt van zijn zinnen beroofd en niet geleid door de rede.
- b. Het neoplatonische dualisme. De ziel zit gevangen in de kerker van het lichaam. Het lichamelijke wordt negatief gewaardeerd.
- c. De priesters in de oude godsdiensten van het middellandse-zeegebied houden zich aan reinigingswetten. Wie het altaar betreedt mag de nacht tevoren de vreugde van Venus niet hebben genoten.

In de eerste eeuwen na Christus worden deze drie geestelijk stromingen gekoppeld aan de interpretatie van reinigingswetten in het oude testament waarover nu juist Jezus zich uiterst kritisch had uitgesproken. De grondslag van het celibaat werd gelegd. De omhouding van seksualiteit gaat uit van de gedachte dat het geestelijke aan God toekomt en dat het lichamelijke dichter bij het demonische ligt. Nu wordt de joods-christelijke traditie op het punt van de positieve instelling t.o.v. relaties en seksualiteit verstrikt. De kluizenaar Anthonius verklaart dat de Boze hem verscheen in de gedaante van een mooie vrouw. Op de kerkvergadering van Macon in 585 vragen kerkvaders zich af of de vrouw als mens beschouwd mag worden. Nog ernstiger wordt de situatie als de voorstelling ontstaat dat de oorspronkelijke geslachtelijke omgang tussen Adam en Eva zonder lustgevoelens verliep. De seksuele begeerte is dan de zonde. Tijdens mijn werk in Indonesië heb ik vaak met kracht de opvatting van oude zendelingen moeten bestrijden dat seksuele begeerte de oorsprong is van de zonde.

Tragisch is dat Augustinus op dit punt grote invloed heeft gehad op de geschiedenis tot in de seksuele handboeken van onze tijd toe. De

vrouw is inferieur. Zij is van lagere orde. Door haar is het kwaad in de wereld gekomen. Niet onvermeld mag blijven dat Augustinus met volle teugen heeft genoten van seksualiteit. Jammer was dat hij na zijn bekering de vrouw wegzond. Zoiets bevestigt alleen het misverstand dat geloof en intimiteit elkaar uitsluiten.

3. Luther en Calvijn.

Zij leven in de tijd dat drie stromingen samenkomen:

- a. De heersende opvattingen over de positie van inferioriteit van de vrouw. Vrouwen mogen geslagen worden.
- b. De toch ook in de late middeleeuwen positieve opvattingen over seksualiteit onder de mensen. De troubadours zetten de vrouw op een voetstuk.
- c. De opkomende renaissance. De individualisering, die in onze tijd naar een culminatiepunt reikt, begint. Schaamtegevoelens (ge-zichtsverlies binnen de groep) maken langzaam maar zeker plaats voor schuldgevoelens (de verinnerlijkte autoriteit van het geweten).

Luther en Calvijn keren terug naar de bronnen van het christendom maar blijven toch kinderen van hun tijd. Het celibaat verdwijnt. Het huwelijk wordt positief gewaardeerd. Maar de onthouding van vleeselijke lusten blijft verankerd in de opvatting dat seks met zonde te maken heeft.

Volgens Luther ontbreekt het de vrouw aan lichaamskracht en verstand. De vrouw moet zich beperken tot het huishouden. Seks is begrijpelijk en noodzakelijk omdat je lichaam nu eenmaal seks nodig heeft. Het huwelijk is het enige probate middel tegen en het beste geneesmiddel voor onthouding. Luther was na een monnikenbestaan gelukkig gehuwd.

Calvijn ziet de vrouw als een tak die uit de man is voortgekomen. Het huwelijk is ter voorkoming van hoererij. Het Calvinisme bepleit ijver, ondernemingsgeest, plichtsbesef, nuchterheid, soberheid en spaarzaamheid. Er wordt geen waarde toegekend aan weelde, genot, dansen, lekker eten, feesten, etc.

Ook binnen het Calvinisme blijft het misverstand voortbestaan dat seks eigenlijk vies is. Onderschat u niet de geweldige invloed die van deze opvatting uitgaat tot in onze dagen.

4. Karl Barth.

Hij is theoloog in de twintigste eeuw. Hij stierf in 1968. Zijn theologie is dus een product van de tijd voorafgaande aan de seksuele revolutie. Weer komen er een aantal stromingen bij elkaar:

- a. De opvattingen van Paulus en Augustinus maken nog steeds de

- dienst uit in de kerk.
- b. Eeuwen van heksenvervolging zijn afgesloten. De vrouw werd zondebok als de oogst mislukte, als de man impotent bleek en de pest uitbrak.
 - c. De 'Situationsehe' (huwelijk bepaald door familiebelang en/of economisch belang) maakt plaats voor 'Neigingsehe' (genegenheid gaat een rol spelen).
Gezin en werk worden gescheiden. Intimiteit wordt opgeslagen binnen de structuur van het huwelijk. Het gezin wordt hoeksteen van de samenleving. Het Victoriaanse tijdperk viert hoogtij. seks blijft vies. Vrouwen dragen voortaan, vanaf begin 19e eeuw, een broekje onder de rok. Huwelijksleven houdt chaos buiten de deur (Durkheim).
 - d. De biecht wordt verdrongen door de psychoanalyse. Freud openbaart ons de geheimen van het lustleven. De Lust bevrijdt zich van de knellende banden. God wordt naar huis gestuurd. De mens is autonoom.

Karl Barth benadrukt de gelijkwaardigheid van man en vrouw voor Christus met verwijzing naar het eerste scheppingsverhaal. De mens is geschapen met het oog op medemenselijkheid. We hebben elkaar nodig om ons zelf te worden aan elkaar. Merkwaardigerwijze laat Karl Barth nu deze medemenselijkheid opgaan in de relatie tussen man en vrouw. Homoseksualiteit valt overboord. Medemenselijkheid kan zich alleen voltrekken in de relatie tussen man en vrouw en niet tussen man en man en vrouw en vrouw. Volgens Barth is homoseksualiteit inhumaan omdat de mens dan alleen op zichzelf gericht blijft. Man en vrouw zijn samen in de wereld. Zij beleven hun intimiteiten in een relatie van wederzijdse geborgenheid. Daarom acht hij intimiteit zonder relatie demonie (verwerping van prostitutie). Barth waardeert het lustgevoelen positief maar kadert het in binnen een duurzame relatie die hij vorm geeft in het huwelijk. Volgens Barth is seks geen zaak van het onderlijf. Geslachtslust en liefde moeten met elkaar verbonden zijn. Het huwelijk biedt dus de beste mogelijkheid om de geslachtsdrijf te beheersen.

Volgens Barth staat de seksuele interactie altijd in de context van de totale interactie tussen mensen. Met zo'n opmerking maakt Barth geen slechte indruk in een handboek voor seksuele hulpverlening. Intimiteit moet niet beperkt worden tot geslachtsgemeenschap. Intimiteit heeft een breed spectrum.

De opvattingen van Barth zijn nog steeds van doorslaggevende betekenis binnen de kerken van protestantse komaf. Er is meer positieve waardering voor lust en begeerte. Maar deze blijven ge-

koppeld aan liefde. Liefde dringt aan op sociale ordening. Daarom bestaat er geen plaats voor lust op zichzelf. Het samenzijn van man en vrouw wordt verabsoluteerd zodat er geen ruimte komt voor variaties in relaties.

Tegen het licht van het bovenstaande kunnen de reacties vanuit christelijke kring begrepen worden. Een paar voorbeelden:

- a. Ik leid de begrafenis van een lid van de T & T-groep van de NVSH. Ik doe dat overeenkomstig de laatste wensen, voorzover mij bekend. Ik spreek over 'zij'. Onder de familieleden breekt een klein tumult los terwijl we lopen van de aula naar de groeve. Een man oppert: "Ik begraaf geen schoonzuster maar een zwager. Geslachtsverandering is in strijd met de Schrift!"
- b. Tezamen met een travestiet bezoek ik de kerkeraad van de gemeente waar hij lid van is. Er is drie jaar onderhandelen aan dat bezoek voorafgegaan. De sfeer is geladen. Bijbelteksten zijn de bron van huiver: het is allemaal een gruwel in de ogen van de Heer.
- c. Een artikel over samenwonen wordt met afgrijzen ontvangen in kerkelijke kring. Samenwonen is strijdig met het zevende gebod 'Gij zult niet echtbreken'. Alsof dat gebod daarop betrekking heeft. Nieuwe golven van misverstanden. Zo'n zevende gebod ingebed binnen de cultuur van die tijd is bedoeld om chaos te voorkomen. Een dergelijk gebod moet je lezen in het licht van bijvoorbeeld het overspel dat David pleegt met Bathseba. De chaos is ongekend. Hij moet er zelfs haar man voor vermoorden. En dat wordt allemaal betrokken op het samenwonen. Een meisje dat samenwoont en nog niet haar geloof heeft verloren, verzucht over de afwijzing in haar familie: Ik leef in zonde.
- d. Een artikel over pedofilie, dat ik schrijf naar aanleiding van de dood van een kind en waarin ik toch begrip vraag voor de pedofiele levenswijze roept negatieve reacties op. Een vrouw schrijft, dat ze blij is met het artikel. In haar christelijke milieu heeft ze nooit kunnen spreken over de pedofiele handelingen van haar onderwijzer. Zij lijdt onder het feit dat ze er niet over kan spreken. De pedofiele handelingen hadden geen nadelige gevolgen. Ze is nu gelukkig getrouwd.
- e. In een samenkomst wordt de relatie tussen twee homofielen bevestigd (je moet zoiets in kerkelijke kring nog steeds in stilte doen, anders komt het in de krant en dat kost je je kop). Mensen reageren negatief. We moeten wel begrip hebben voor homofielen, maar ze mogen niet intimiteit beleven zoals ze dat zelf fijn vinden. Ze moeten zich leren onthouden. Dat schrijft de bijbel voor. Rampzalig wordt het als de bijbel een seksueel handboek wordt.
- f. Werkgroepen en thema-avonden die variaties in relaties bepleiten, worden met kritiek ontvangen. Tegenwoordig geeft ieder maar

aan zijn driften toe. Sodom en Gomorra breken weer aan. De kerk gaat het zo allemaal goed praten. Voor iedereen moet je maar begrip hebben. De bijbel wordt ontkracht.

Hoe nu verder?

De klok kan niet meer worden teruggezet. Het onheil is geschied. Vrouwen zijn onderdrukt en opgehangen. Seks bleek eeuwenlang als zondig te worden ervaren. Verlangens naar intimiteit werden gefrustreerd. Mensen leefden een dubbel leven. Monniken verborgen een vrouw in een korenschoof en droegen deze het klooster binnen. In stilte werd gevrijd en later gebiecht. Talloze priesters hebben de hand gelicht met het celibaat. Ze leefden onder geestelijke druk. Christenen die homofiel waren vluchtten in het huwelijk. Het zal wel over gaan. Sommigen leidden een dubbel leven. In het geheim vreeën ze met een vriendje. Tot in onze dagen lijden travestieten en transseksuelen een dubbel leven. In het dorp, op straat en in de stad overdag op je werk ben je man, maar 's avonds achter de gordijnen ben je vrouw. Verlangens naar intimiteiten binnen variaties van relaties worden begrensd door geloofsopvattingen die wortelen in de leerstellingen die eeuwenlang overleefden.

Binnen het pastoraat zal thans vorm gegeven moeten worden aan evangelische ontgrenzing. De kerk moet een open, hartelijk en menslievende ruimte worden waar kritische mondigheid positief wordt gewaardeerd en verdraagzaamheid wordt betracht t.o.v. mensen met andere visies en gedragingen. Anders is dan wat in de kerk der eeuwen niet gebruikelijk en gangbaar was. Bisschoppen kunnen soms over beleving van intimiteiten ook nog aardige dingen zeggen. Zelfs Gijsen moet het gelezen hebben toen geschreven werd: 'Leefbare waarden en beleefde zin kunnen allen een vorm krijgen als geluisterd wordt naar wat mensen bezig houdt, naar wat zij geloven en hopen, naar hun twijfels en angsten'. Deze ontgrenzing is noodzakelijk wegens het proces van de-institutionalisering dat zich t.a.v. het huwelijk voltrekt. Er is een scheiding gekomen tussen beleving van een relatie als relatie en de publieke vormgeving daarvan. Met de Zwitserse theoloog Looser erken ik de uniciteit van ieder mens. Om zijn persoonlijkheid te kunnen ontplooien en je eigen uniciteit manifest te maken moet een mens zichzelf aanvaarden. Maar dat kan een mens alleen als anderen hem aanvaarden. Hier wringt de schoen. Afwijzing vanuit je omgeving op grond van bijbelteksten en kerkelijke uitspraken confronteert een mens met

grensoverschrijding. Dat is verkeerd. De mens voelt zich een zondaar. Hij gaat proberen in onthouding te leven of kiest voor een dubbel leven. In de omgang met mensen die een andere dan heteroseksuele geaardheid bezitten valt mij nog steeds op, dat zij in hun geweten geplaagd worden door deze afwijking in hun jeugd en in hun leven. Zou de God van Paulus, Augustinus, Luther, Calvijn en Barth hen wel aanvaarden? In de Rotterdamse kerk die naar Paulus is genoemd beantwoorden we deze vraag met 'ja'. De geloofswaarden die Paulus inspireerden zijn ook de mijne. Maar de door hem gekozen normen en regels zijn tijdgebonden.

De door mij bepleite ontgrenzing impliceert niet dat er geen nieuwe grenzen zullen worden gemarkeerd. Voor mijn gevoel heeft De Wit terecht opgemerkt, dat het een misvatting is om te veronderstellen dat intimiteit in vrijheid wordt genoten als we de natuur haar gang laten gaan. Immers de natuur weet wat goed voor ons is. Wie de natuur verheerlijkt en lak heeft aan verboden en regels belandt van de regen in de drup. Hij of zij ontworstelde zich aan de verbodsproblematiek maar kwam terecht in de vormgevingsproblematiek. Voor mijn gevoel heeft de NVSH deze problematiek onderschat. Intimiteit is een intersubjectief gebeuren. In een relatie ben je niet alleen maar met zijn tweeën. Vroeger beheerste de opvatting t.a.v. het instituut huwelijk de discussie over de regels en normen. Nu zijn de mensen weggezwoomen van het instituut naar het partnerschap in een relatie. In een relatie gebeurt een hele hoop. Twee mensen moeten aan elkaar duidelijk maken wat ze denken en voelen. Ze zoeken geborgenheid en veiligheid bij elkaar. Eros verdraagt geen reglementering maar toch vraagt de verbondenheid in een relatie om afspraken over wat je beiden in intimiteit fijn en zinnig vindt. Wie zich door eros laat meesleuren en de ander overmeestert maakt zich schuldig aan verkrachting. In de beleving van intimiteit brengen mensen hun eigen grenzen met zich mee. Deze grenzen vallen niet altijd samen. Mensen leren hun grenzen verleggen. De kerk kan nog zo veel zeggen, maar wat in liefde met wederzijdse toestemming geschiedt kan ethisch niet veroordeeld worden. Terecht heeft Van Ussel ervoor gepleit om de term intimiteit de voorkeur te geven boven seksualiteit. Seksualiteit wordt altijd verengd tot geslachtsgemeenschap. Onze tijd lijdt onder deze verenging. Let op de harde porno, de reclame, de seksbusiness en de Playboy-mentaliteit. In onze tijd verzuimen we de mensen te leren omgaan met elkaar binnen het brede spectrum van de intimiteit. Vrijen is techniek geworden. Emoties worden opgeschroefd. Ondanks individualisering ben ik toch nog gevoelig voor groepsgevoelens. Ik kom onder vuur te liggen vanuit een nieuwe

grens: om bevrediging te vinden moet ik thans zus of zo doen. Intimiteit wordt versmald tot seksuele techniekjes en trucjes. Het lukt niet. De relatie komt onder hoogspanning te staan.

Soms herhaalt de geschiedenis zich. Het panseksualisme van de oudheid leeft weer op. seks wordt verabsoluteerd. Dat garandeert mijn geluk. Alle energie wordt daarin gestoken.

Waar het om gaat is dat beide partners in de relatie zelf uitvinden waar zij beiden zin in hebben en waaraan zij zin beleven. Het is geen ramp om jezelf eens te leren onthouden of een offer te brengen. Emoties vragen om gestuurd te worden door afspraken. Afspraken komen tot stand in onderhandelingen. Nieuwe grenzen komen op: de fundamentele seksuele rechten van de mens zoals geformuleerd door Herman Musaph. Telkens blijkt weer, dat zowel van binnenuit als van buitenaf nieuwe grenzen worden aangegeven om kennelijk de beleving van het geluk te maximaliseren. Ik zou in dit verband willen pleiten voor de volgende grenzen die in mijn geweten ontspringen aan de ontmoeting van mijn geloofsovertuiging en opvattingen over intimiteit in onze dagen:

1. Respect voor en eerbiediging van de partner. Proberen uit te vinden waar de ander zich bevindt, wat zijn behoeften zijn, door de ander aangegeven grenzen leren respecteren.
2. Erkenning van het recht op de eigen seksuele geaardheid. Acceptatie van variaties in relaties.
3. Gelijkwaardigheid van man en vrouw.
4. Genietingen welke voortvloeien uit intimiteiten behoren volgens de joods-christelijke traditie tot het goede van de schepping.
5. Intimiteiten worden beleefd met onderlinge goedkeuring, zonder geweld, zonder dwang en bedrog. Dat betekent ook dat je de behoefte aan affectie van je medemens (zowel kind als volwassene) niet verseksualiseerd en onderwerpt aan je eigen behoeften. Liefde doet de ander geen kwaad en schade.
6. Intimiteit scoort indien beide partners elkaar als subjecten ontmoeten en de ander niet als object wordt ervaren. Mannen moeten leren dat vrouwen subjecten zijn. Volwassenen moeten leren dat kinderen ook subjecten zijn.
7. Acceptatie van mensen en groepen in de samenleving wier keuzevrijheid bepaald wordt door een opvoeding uitgaande van de overtuiging dat seksuele begeerte zondig is.
8. Erkenning van het recht op hulp voor mensen die hun verlangens naar intimiteit niet kunnen uiten op de gebruikelijke wijze ten gevolge van hun handicap (sociaal, geestelijk of lichamelijk). Prostitutie in de zin van seksuele dienstverlening dient door de

- samenleving geaccepteerd en gereguleerd te worden.
9. Erkenning van het recht op hulp en acceptatie van mensen die seksuele disfuncties hebben. De samenleving moet voorzieningen scheppen om deze mensen zo adequaat mogelijk bij te staan.
 10. Intimiteit gedijt in een relatie gekenmerkt door wederkerigheid, geborgenheid en verantwoordelijkheid. Het zevende gebod in de joodse thora waarschuwt de mens ervoor om op consumptieve wijze met de ander om te gaan en de een voor de ander in te ruilen.

Ik handhaaf dus mijn basisovertuiging, dat de grondbedoeling van de joodse thora correspondeert met wat in de huidige seksuele hulpverlening wordt beoogd: het zoeken van garanties voor het delen van duurzaam geluk tussen mensen onderling. Derhalve zijn grenzen voor mij geen illusie maar hartverwarmende werkelijkheid.

Grenzen garanderen namelijk bevrijding en een behouden aankomst. We belanden niet in de afgrond waar alle geluk aan gruzeligheden valt.

Hans Visser

Geraadpleegde literatuur

1. Samen leven, dr. A. Dekker en dr. J.H. Dijkman, Kok, Kampen 1982.
2. Tijdschrift voor seksuologie, 7e jaargang '83 nr 1 en 3, 8e jaargang nr.3, 1984 en 9e jaargang nr. 1 en 3, 1985.
3. Otto Weber, Karl Barth, Kirchliche Dogmatik, Neukircher Verlag, 1977.
4. Die Kirchliche Dogmatik, deel IV, Die Lehre von der Schöpfung, Karl Barth, Evangelischer Verlag A.G. Zolikon, Zürich, 1961.
5. Handboek Seksuele Hulpverlening, deel 1 en 2, Van Loghum Slaterus, Deventer.
6. dr. M. Timmer, Erotiek in de lage landen, Kok, Kampen 1964.
7. Kerkelijk ambt, E. Schillebeeckx, Nelissen, 1980.
8. Het veranderende beeld van het huwelijk, relatie en scheiding, prof. dr. W.J. Berger e.a., Meinema, Delft, 1983.
9. Hopen tegen beter weten in, Hans Visser, Meinema, Delft 1986.

uit NRK - 1988

10. De apostel Paulus: van vrijheidskampioen tot seksueel boeman.

In een drietal kamers in een achteraf gelegen pand in de Parijse wijk Monmartre verricht de predikant Doucé zijn werk onder seksuele minderheidsgroepen in Frankrijk's hoofdstad.

Zijn pastorale werk houdt in, dat hij mensen de weg van evangelische bevrijding wijst: een mens behoeft zich niet zelf te rechtvaardigen, maar wordt door de Eeuwige Betrouwbare zelf gerechtvaardigd in de onvergetelijke mens van Nazareth en hij probeert bij te dragen aan de emancipatie van seksuele minderheden (opdat zij vreugde kunnen beleven aan hun seksuele geaardheid).

Tijdens het bezoek van onze werkgroep van travestieten en transseksuelen is ons opgevallen, dat seksuele minderheidsgroepen in hun eigen subculturen voldoende vrijheid genieten, maar daarbuiten in de samenleving veel minder geaccepteerd worden dan bij ons. Fransen kunnen maar moeilijk hun wetgeving wijzigen, zodat dan transseksuelen na geslachtsverandering erkend zouden kunnen worden. Medische begeleiding van transseksuelen is beslist nog onvoldoende vergeleken met Nederland. De houding van de kerken is teleurstellend. De protestantse kerken, die in Frankrijk in een federatie zijn verenigd, hebben zich gedistantieerd van het werk van collega Doucé. Dat komt voornamelijk door de houding van de christenen ter rechterzijde, die zich met hun eigen uitleg van bijbelteksten afmaken van de problematiek van seksuele minderheidsgroepen.

Het bezoek aan Parijs bood ons de kans om het werk van ds. Doucé van nabij te leren kennen. Zijn theologische visie, waarover ik hem doorzaagde, getuigt van sprankelende helderheid.

De God van Israël, die wij in het optreden van Jezus hebben leren kennen, kiest partij voor mensen, ongeacht hun geaardheid. Niets kan ons scheiden van Gods Liefde. Seksualiteit wordt losgemaakt van de aanbedding van natuurkrachten, die onze vruchtbaarheid en ons heil zouden garanderen.

Seksualiteit is een integraal bestanddeel van ons leven, waarbij wij in dankbaarheid tegenover God mogen genieten.

Jezus maakt mensen vrij en onderwijst hen in liefde, die de vervulling is van de wet. Niet langer wordt de dienst uitgemaakt door blinde driften, die natuurkrachten in ons losmaken, of door de mensen in hun huichelachtigheid en bekrompenheid bedachte conventies om seksualiteit te isoleren en te beknotten. Liefde die leidt tot respect voor de ander schept de mogelijkheid om vorm en inhoud te geven aan je eigen seksuele geaardheid.

Ontroerend waren de ontmoetingen tussen de Rotterdamse en

Parijse travestieten en transseksuelen tijdens bijeenkomsten en gezamenlijke maaltijden. Er heerste een vreugdevolle stemming. Men had elkaar zoveel te vertellen. Dat is ongelooflijk goed voor mensen, die in hun familiekring, in hun werkmilieu of in de buurt lijden onder afwijzing en onverdraagzaamheid.

Er is veel eenzaamheid onder deze mensen. Tijdens deze ontmoeting ervoeren zij vriendschap en verbondenheid.

Doucé sprak over zijn pastorale werk onder homofielen en mensen, die met het aidsvirus zijn besmet.

Hij heeft ook een drukkerij opgericht, die boeken en pamfletten uitgeeft vol onschatbare informatie over diverse seksuele geaardheden. De teksten ademen een geest van bevrijding en emancipatie.

Tijdens de theologische gesprekken met Doucé viel mij op hoezeer ik als reformatisch christen toch behoefte gevoel om te weten hoe ik als gerechtvaardigd gelovige het leven behoort te heiligen. In deze heiliging neigen wij gelovigen er vaak opnieuw toe om de seksualiteit te isoleren en te beknotten.

Doucé heeft mij geleerd dat vrijheid juist door de liefde behouden blijft. Vrijheid die ingekaderd wordt door christelijke taboes, conventies en opvattingen wordt tot onvrijheid.

De apostel Paulus, die toch bij uitstek de kampioen is van de christelijke vrijheid, is in de geschiedenis van de kerk tot een seksuele boeman geworden.

Het Parijse bezoek was verademend en ontspannend. Het was ook goed te voelen hoe het is als je als heterofielen, temidden van anderen, een minderheidsgroepje bent.

Wanneer we ons in de late avond verpozen in een Parijs café en met elkaar vriendschap beleven, als mensen behorend tot zovele seksuele varianten beleef ik het Koninkrijk van liefde en vrede, dat met Jezus eens en voorgoed voet aan de grond heeft gekregen.

Hans Visser.

11. Van vooroordeel tot begrip

Uit: Verwachting, aug. 1990

Het is enige jaren geleden dat ik, terwijl ik nog bij de bushalte stond te wachten, een man zag lopen, verkleed als vrouw. Ik keek er geschrokken, met afschuw en onbegrip naar.

In mijn verhaal probeer ik iets te vertellen over hoe ik in contact ben gekomen met de werkgroep Travestie en Transseksualiteit en de ervaringen die ik hierin heb opgedaan. Het woord vooroordeel zult u in dit stukje menigmaal tegenkomen.

Minderheidsgroepen.

In 1980 vroeg ds. Visser mij of ik wilde deelnemen aan een gespreksgroep met mensen uit seksuele minderheidsgroepen.

Ds. Visser was n.l. door iemand uit één van deze groepen benaderd met het verzoek een gespreksgroep te starten met mensen uit 'de kerk' en mensen uit de verschillende minderheidsgroepen. Aangezien ik diaken was van een hervormde gemeente in Rotterdam, en nu nog ben, werd ik ook tot deze categorie 'kerkmensen' gerekend. Ondanks de twijfels en vooroordelen heb ik toch ja gezegd. Waarom? Ik hoop dat door het volgende duidelijk te maken.

Nerveus.

De eerste ontmoeting met deze mensen zal ik nooit vergeten. Wat was ik nerveus. Waarom? Door de onbekendheid. Het gezegde 'onbekend maakt onbemind' spreekt hier voor zichzelf.

In de afgelopen tien jaar heb ik geleerd, dat onbekendheid vooroordelen schept. Want al snel ontdekte ik, dat deze mensen hetzelfde zijn als jij en ik. Met dezelfde vragen en twijfels, problemen met het geloof etc. Natuurlijk bestaan er ook verschillen. Veel van hun gevoel en beleving kan ik niet echt begrijpen, maar dat is ook niet nodig. Ieder mens is uniek, hoe dan ook.

Er is mij verschillende malen de vraag gesteld: 'Moet de kerk zich hier nu ook al mee bezighouden?'

Gemeenschap.

Ik heb hier veel over nagedacht en mijzelf de vraag gesteld waarom ik het eigenlijk belangrijk vind, dat de kerk deze mensen niet in de kou laat staan, maar open staat voor de moeilijkheden, teleurstelling en noden van deze mensen, die niet gering zijn!

Ik denk dat ik toch van de kerk verwacht dat zij als gemeenschap van Christus een open oor en een open oog heeft voor die mensen in onze samenleving, die lijden onder veroordeling en afwijzing.

Juist hier geldt de oproep 'niet wereldgelijkvormig te zijn!' Mensen uit seksuele minderheidsgroepen worden nog steeds door grote groepen mensen afgewezen en veroordeeld in onze maatschappij.

Appèl.

De kerk zou hier niet zonder meer aan moeten meedoen, maar zich op de hoogte stellen van de vaak zo moeilijke en eenzame situatie waarin deze mensen verkeren.

Maar is de kerk op de hoogte van hun situatie? Mag ik een appèl doen op kerkeraden en diakonieën?

We houden in de Pauluskerk één keer per jaar een thema-avond en één keer per jaar een thema-dienst. Als wij u voor deze bijeenkomsten uitnodigen, mogen we dan op een grote opkomst van uw kant rekenen? Wij willen toch samen op weg? Nu dan, dat kan niet zonder deze mensen.

Annie Marinus.

12. Transseksualiteit en geloof

Uit: Verwachting, aug. 1990.

Het transseksueel proces is een niet te benijden proces. Als je behept bent met sterke transseksuele gevoelens dan is er maar één weg en dat is vooral voor de buitenwereld niet de gemakkelijkste weg. Integendeel, je gunt het niemand.

Zelf heb ik dat proces jarenlang proberen tegen te houden, het onvermijdelijke proberen uit te stellen. En maar bidden dat het mocht overgaan.

Van huis uit ben ik katholiek, maar in mijn geloof heb ik geen veroordeling van mijn zijn gevonden.

Maatschappelijk vond ik het niet aanvaardbaar, ik was zo geconditioneerd door mijn opvoeding: jongetje/meisje stond vast en dat kon nu niet veranderen.

Door een omstandigheid kwam ik plotseling in het ziekenhuis te liggen (ik had een bepaalde vorm van overspannenheid die niet meer kon overgaan). De specialist vertelde mij toen dat ik zo niet meer verder kon gaan en mijn leven moest veranderen omdat het anders verkeerd met mij zou aflopen.

Een jaar later, toen ik steeds meer voor mijn geaardheid uitkwam maar geen beslissing kon en durfde nemen, haalde een docent de parabel van de talenten aan en plaatste deze in het heden. Ieder mens krijgt bij de geboorte een aantal talenten mee waar je het dan mee moet doen. Jij bepaalt wat je ermee doet: leg je ze in de kast, leg je ze op tafel en kijk je er regelmatig naar en verzin je wat je er zo al mee kan doen en kon doen. Of ga je ermee aan het werk met het risico, dat je alles kwijt raakt behalve jezelf.

Op een gegeven moment kon ik het transseksueel proces niet meer uitstellen en ging het veranderingsproces aan, regelmatig biddend tot de heilige Jozef en Clemens (de patroonheiligen van hopeloze zaken) en tot mijn overleden moeder om hulp. Je hebt hulp nodig en niemand kan je helpen; niemand begrijpt dat. Ook ik moest verder en als het even kon ook met mijn gezin. Ik voelde me heel erg verantwoordelijk voor hen. Zij hadden er niet om gevraagd en ik ook niet. We moesten met ons allen verder, hoe moeilijk dat ook voor ons allen was.

Ik ben blij, dat ik het toen op die manier zo gedaan heb. Ik heb mijn partner en kinderen niet verloren. Integendeel, ze zijn me nu nog veel dierbaarder geworden. Ik ben er voor mezelf zeker van dat ik

hulp heb gehad vanuit mijn christelijk geloof om deze heel moeilijke weg met geduld en liefde goed af te leggen. Nu zeg ik, ik had veel, veel eerder aan dat veranderingsproces moeten beginnen. Maar iedereen heeft zijn eigen begin en tijdstip.

Hennie Antes

13. Waarom vrijen mensen eigenlijk?

Uit: Verwachting, augustus 1990.

De Wereldgezondheidsorganisatie heeft seksuele gezondheid als volgt gedefinieerd: seksuele gezondheid is de integratie van de lichamelijke, emotionele, intellectuele en sociale aspecten van het seksueel gebeuren op manieren die positief verrijkend zijn en die persoonlijkheid, communicatie en liefde vergroten.

De vraag die ons interesseert is hoe seksualiteit wordt beleefd door mensen.

Aan belevingen van seksualiteit liggen doelen ten grondslag. Welke zijn die doelen? De belevingen zijn ook genormeerd. Wie legt de normen vast? Er zullen belevingen zijn die buiten de normeringen vallen. In de praktijk blijkt bijvoorbeeld, dat pedofiele en sado-masochistische belevingen vaak worden uitgesloten door de normen. Dat schept dus problemen.

In de bovengenoemde definitie worden persoonlijkheid, communicatie en liefde als doelen omschreven. Maar zonneklaar en duidelijk is, dat mensen hier een diversiteit van invullingen aan kunnen geven. Wat door de een als verrijkend wordt ervaren zal de ander als verarming beleven.

Bezwaar.

Het bezwaar tegen het woord liefde is dat allerlei soorten liefde op één hoop worden geworpen. Men kan zich in ernst afvragen of 1 Kor. 13 wel zo'n geschikte tekst is voor een huwelijksbevestiging en inzegening. Ook kan men zich afvragen of het Hooglied, dat zo hoog scoorde wegens de allegorische interpretatie, wel zo eerlijk gekozen is voor een huwelijksdienst. Het is zelfs de vraag of de bijbel wel geschikt is als seksueel handboek, wat het helaas vaak is geworden.

Persoonlijk zou ik onderscheid willen maken tussen erotische liefde, vriendschappelijke liefde en geestelijke liefde.

Onder erotische liefde versta ik het spontane verlangen naar elkaar tussen mensen die verliefd op elkaar zijn. Zij voelen zich tot elkaar aangetrokken en beleven een mateloos verlangen naar elkaar. Zij hunkeren ernaar om met elkaar te vrijen. Niemand weet te verklaren waarom twee mensen wel zin of geen zin hebben in vrijen.

Onder vriendschappelijke liefde versta ik de spontane vriendschap tussen mensen. Zij voelen aan dat het tussen hen klikt. Zij genieten elkaars vertrouwen en kunnen goed samenwerken. Ze zijn geïnteresseerd in elkaar. Ze onderhouden contacten om vriendschap

in stand te houden.

Onder geestelijke liefde versta ik liefde zoals gemanifesteerd in het leven van Jezus. Deze liefde doorbreekt muren van onbegrip en vijandschap. Deze liefde gaat ook uit naar de vijand. Deze liefde rekent geen kwaad toe en zoekt de ander. Deze liefde leidt tot inzet voor de ander. De geestelijke liefde overwint crises en is niet afhankelijk van geleverde prestaties en bewezen loyaliteit.

De bijbel schildert ons alle soorten liefde. De erotische liefde van Jacob en Rachel. De warme, vriendschappelijke liefde tussen David en Jonathan en de geestelijke liefde van Jezus, culminerend in zijn kruisdood. De bijbel wijst de geestelijke liefde als een begaanbare weg. Deze liefde is zelfs sterker dan de dood.

Erotische liefde.

In deze verhandeling spreken we in het bijzonder over de erotische liefde. Maar we zullen zien, dat de manier waarop wij deze erotische liefde beleven nooit los staat van onze belevingen van vriendschappelijke en geestelijke liefde.

Lex van Naerssen heeft in zijn dissertatie 'Labyrinth zonder muren, analyse van seksueel verlangen' seksueel verlangen als volgt gedefinieerd:

'Het is de zingeving aan de seksuele interactie die de zin in een seksuele interactie bepaalt en die zingeving omvat altijd meer dan het strikt seksuele alleen (opwinding en orgasme)'.¹

In de relatie met de ander worden wij gefascineerd, geboeid, aangesproken door de ander. Die doet ons wat. De persoonlijkheid van de ander roept in ons een krachtenveld op. De ander wordt door mij als uiterst zinvol ervaren. Ik lever me uit aan die ander. Ik begeer die ander. Ik verlang naar die ander omdat hij mij zin verschaft. De zingeving komt niet alleen van onszelf. Mensen maken deel uit van een samenleving die in de loop van de tijden afspraken maakt ten aanzien van seksualiteit. Seksueel normaal wordt bevonden datgene wat overeenkomt met die afspraken. Toch blijkt in de praktijk, dat de mens in zichzelf een heftige botsing ervaart tussen zingeving die geworteld is in de genoemde afspraken en onverklaarbare verlangens in hemzelf die zich niet stoten aan welke afspraak dan ook. Het mensenleven is daar vol van. Het roept veel problemen op. In christelijke kring wordt dan vlot geschermd met begrippen als een 'zondige begeerte' en 'losbandigheid'.

Naerssen merkt in dit verband op dat lichaam en maatschappij bepalen wat wij voelen. Wie het lichamelijke niet verwijst naar het rijk van zondige begeerte maar aanvaardt als een goede zaak zal de seksuele driften ook aanvaarden. Dat neemt niet weg, dat de mensen niet zullen ontkomen aan de botsingen in zichzelf. Soms zal de mens

toegeven aan een onbestemd verlangen in zich dat zich losmaakt van de moraal van goed en kwaad. Dan zal ook blijken dat diezelfde mens weer naarstig op zoek gaat naar zingeving en de daarbij behorende normeringen. Een mens is meer dan een driftwezen. Hij schept natuur altijd weer tot cultuur. Dat hoort tot zijn wezen. Maar hij kan helemaal gek worden van seksueel verlangen.

Toch is het niet zo, dat onze seksuele driften, onze verlangens puur irrationeel en onbeheersbaar zijn en blijven. Een menselijke emotie kan niet versmald worden tot een erectie of het vochtig worden van de vagina. De menselijke emotie tracht ook waar te nemen, te structureren en te organiseren. In de beleving van de lust gaat driftmatig verlangen samen met een gefascineerd raken door de ander. De manier waarop dit alles geschiedt is sterk afhankelijk van de opvoeding die men heeft genoten. Welke liefde heeft de mens zelf ervaren van anderen?

Hoe heeft hij geleerd met eigen emoties om te gaan? Heeft de mens een kans gekregen om zijn lusten te uiten of werd hij genoopt de lusten te verdringen?

Mensen kunnen hun verlangen op drieërlei wijze ervaren:

* In een object-object relatie: de samenleving normeert en kent seksuele rollen toe. De rol heeft een integrerende betekenis. De groep waartoe ik behoor bepaalt wat ik als positief verrijkend kan voelen voor mij zelf en de ander. De groep heeft bepaalde culturele en godsdienstige opvattingen die de intenties van mijn seksuele handelingen bepalen. In dit verband heeft de kerk vaak bijgedragen tot een normerende heteroseksualiteit, geworteld in de geestelijke liefde binnen een monogaam kader dat de seksuele beleving stroomlijnt. Het persoonlijke zelf blijft buiten schot.

* In een subject-object relatie: In deze relatie probeert de mens zichzelf betekenis te laten toekennen aan de belevingen met de ander. De samenleving kan bijvoorbeeld de man de rol van subject opleggen en daarbij bepalen wat beleefd mag worden in de relatie met de vrouw als object, haar eigen zelf blijft buiten schot. De man bepaalt wat hij wil voelen in de interactie met zijn partner.

* In een subject-subject relatie: Niet langer meer zijn culturele en godsdienstige afspraken de knellende banden. Niet langer dicteert de samenleving. Nu komen eindelijk het persoonlijke zelf van beide partners in de seksuele interactie aan bod. Zij beiden vertellen elkaar wat ze leuk, fijn, lustgevoelig, verantwoord, liefdevol vinden. Ze bepalen de zingeving. Zij begeren vanuit hun eigen geaardheid en instelling. Zij kiezen de kaders die leefbaar blijken.

Het zou toe te juichen zijn indien er binnen de kerk meer ruimte komt voor de subject-subject relatie. De kerk zal haar huwelijksordinantieën, haar huwelijksmoraal over boord moeten zetten.

De kerk heeft van haar boodschap eigenlijk twee waardevolle bijdragen veilig te stellen namelijk:

- a. Het lichamelijke is goed;
- b. De geestelijke liefde overwint het kwaad dat kan toeslaan, de geestelijke liefde garandeert humaniteit en houdt de mens op koers.

Kwaad

Onder kwaad versta ik het schade toebrengen aan de ander, geen respect hebben voor de ander, de ander niet de ander laten zijn. Het is jammer, dat wij nog steeds leven binnen een cultuur waarin seksualiteit vaak verdrongen is en een eigen leven leidt in seksueel getinte moppen, gegniffel over seksuele misstappen van anderen en al of niet gelegaliseerde porno. We hebben nog een lange weg af te leggen naar het rijk van vrijheid waar we tegen elkaar durven en kunnen vertellen wat we voelen en ervaren als we elkaar zien, voelen, aanraken. Mensen durven dan tegen elkaar te spreken over hun dromen en fantasieën. Opwinding die niet langer wordt gefrustreerd zal krachtig doen beminnen.

Christelijke opvoeding is helaas vaak niet de oefening in liefde die alles verdraagt en op zoek is naar de ander. Integendeel, christelijke opvoeding bestaat uit een reeks van stille en uitgesproken geboden, verboden, adviezen die het kind geliefd maken bij de ouders als het voldoet aan bepaalde condities. Het kind wordt beleerd met liefde. Zo komen mensen terecht in object-object relaties.

Gelegaliseerde liefde.

In christelijke milieus maar ook daarbuiten – ook niet-christelijke milieus kunnen zeer geborneerd zijn – worden opvattingen gekoesterd en uitgedragen die mensen geliefd en populair maken indien zij zich gedragen conform de afgesproken idealen, normen en tradities. Het persoonlijke zelf van de mens wordt ernstig gefrustreerd. Eigenlijk biedt de samenleving geen plaats aan uitbundige seksuele emoties. Deze worden weggeduwd naar de film, het theater, de roman, het geheime rendez-vous. De samenleving onderdrukt passie en roept hypocrisie op.

Wat liefde wordt genoemd is in de praktijk: gelegaliseerde liefde die zich bevindt binnen de aanvaardbare kaders, jaloezie, controle van driften, voldoen aan verwachting van anderen die je belonen, fatsoen, normering ten aanzien van wat normaal en afwijkend wordt bevonden.

Van Naerssen stelt terecht dat de moderne mens nog steeds niet

heeft geleerd toe te geven aan de razernij van zijn lusten, zich te oefenen in de kunst van het beminnen. Hij kan nog steeds niet zichzelf zijn en de ander tot zichzelf laten komen. Hij blijft aangewezen op subculturen in de marge van de samenleving. Daar kunnen zij de relaties met anderen interpreteren vanuit hun eigen zelf. Hopelijk zullen zij ook de geestelijke liefde ervaren die vrijheid schept, niet verbitterd raakt en geen gevoel meer kwetst.

Waarom vrijen mensen met elkaar?

Het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Mensen worden opgewonden door anderen die diepe gevoelens bij hen oproepen. Waar het allemaal vandaan komt weten we niet. Van het begin interpretern mensen hun gevoelens. Ze geven zin en leggen uit. Ze zoeken kaders en veiligheid. Ze zoeken ook bescherming in de samenleving. Deze wordt hen helaas vaak onthouden zodat mensen in de kou komen te staan en in verwarring achterblijven.

Pedofielen, travestieten, transseksuelen, bi-seksuelen, sado-masochisten en homofielen kunnen het vaak helemaal vergeten. Wie afwijkt van de heteroseksuele moraal en zich niet voegt in de vastgestelde monogame kaders wordt voorwerp van roddel, seksuele grapjes en maatschappelijke afwijzing. Vroeger werden mensen afgemaakt op brandplaatsen. Thans worden mensen in de roddelpers in de zeik gezet. Mensen worden veroordeeld tot de dood hen scheidt van dit leven. Suïcide is niet zelden een vluchtweg, verslaving aan drank, drugs en medicamenten is een zijweg hiervan. De bevrijding van het seksuele verlangen staat nog niet voor de deur. Maar het zal er aankomen. Het diepste zelf van de mensen gedragen door universele liefde, belichaamd in Jezus van Nazareth, heeft het laatste woord.

Hans Visser.

14. Ter verantwoording: Openingswoord t.g.v. de Nacht van de Liefde, seksualiteit en relaties op 25 en 26 september 1992.

In de nacht van de liefde gaat het om de vreugdevolle beleving van liefde, relaties en seksualiteit. Mensen worden vervuld van een diversiteit aan seksuele verlangens. Seksualiteit is meer dan een geslachtsdaad. Het is de integratie van lichamelijke behoeften en psychische verlangens. De beleving van seksualiteit is een veelkleurig palet. Seksueel verlangen is niet zozeer een geslachtsdrift die de mens overkomt. Het seksuele verlangen wordt beheerd door menselijke interpretatie. Tijdens de wording van kind tot volwassene leren de mensen het een en ander en doen talloze ervaringen op. Ze ontdekken wat fijn, lekker en plezierig is. In de ontmoetingen met elkaar kunnen mensen elkaar vertellen wat ze beiden bevredigend vinden.

We kunnen bij een mens onderscheiden: drift (een puur door fysiologische factoren bepaald gebeuren), erotiek (de menselijke kunst om vorm te geven aan deze drift), vriendschap (het klikt tussen mensen) en geestelijke liefde (respekt, verantwoordelijkheid, trouw). Jammer is dat vaak in discussies vragen in de sfeer van drift en erotiek beantwoord worden met verwijzingen naar vriendschap en geestelijke liefde. De eigen wetmatigheden van biologische driften en de aangeleerde zelfontdekte vormgevingen van erotiek zijn vooral in christelijke kring vaak onder het beslag komen te liggen van gevolgtrekkingen in de sfeer van vriendschap en geestelijke liefde. In niet-christelijke kring kwam als reactie het omgekeerde voor.

In de post-christelijke cultuur worden we nu geconfronteerd met de volgende feiten. Geestelijke liefde wordt nog overwegend heteroseksueel gedomineerd. Dat heeft vergaande gevolgen voor de invulling van erotische vormgevingen. Ouders voeden hun kinderen op, uitgaande van een model dat gericht is op volwassen relaties tussen mannen en vrouwen binnen een min of meer exclusief monogaam patroon. Het huwelijk is door kerk en staat gesanctioneerd. Zelfs in de post-christelijke cultuur trekken nog velen ten stadhuisse voor de huwelijksluiting.

In katholieke kring wordt het huwelijk gezien als sacrament, in protestantse kring is het huwelijk van Godswegen verordeneerd als instituut. De geestelijke liefde, die gevoed wordt vanuit de joods-christelijke traditie, heeft de beddingen gelegd waarlangs driften, erotische vormen en vriendschappen zich mogen ontwikkelen.

Ondertussen vond er een drama plaats. Homoseksuelen, travestieten, transseksuelen, pedofielen, sadomasochisten, biseksuelen, gehandicapten (psychisch of fysiek), mensen die geen vriendschappen hebben durven sluiten etc. vielen buiten de boot. Zij pasten niet binnen het dominante model. Deze groepen werden afgewezen, gediscrimineerd, geëlimineerd. In de post-christelijke cultuur is het instituut van het huwelijk nog steeds normerend. Kerken zien het huwelijk nog steeds als een door God geschonken instituut. Voor het gevoel van de mensen is dat dan het huwelijk zoals we dat de laatste tweehonderd jaar ontwikkeld hebben. Homoseksuelen trachten een huwelijks erkenning te verkrijgen door zich toch maar over te geven aan een opgelegd instituut. Overigens werden alle anderen verwezen naar zelfhulpbewegingen die streven naar integratie en emancipatie. De post-christelijke cultuur is rijkelijk pluriform, zodat een matige tolerantie marginale verschijnselen als deze zelfhulpgroepen kan verdragen. In het werk van kunstenaars, romanschrijvers en filmmakers kunnen we al onze verborgen verlangens en echte begeerten projecteren. Maar een brede kloof scheidt ons van de gewenste werkelijkheid. Zo ontstaat dan de situatie waarin we thans leven: homo's zijn ver opgerukt in de samenleving (het CDA doet er zelfs niet moeilijk over), pedofielen zijn strafbaar (het zal je eigen kind maar zijn), travestieten kunnen zich verkleden bij de NVSH of achter gesloten deuren op een zolderkamertje, transseksuelen kunnen zich laten opereren, sadomasochisten kunnen de seksadvertenties raadplegen, biseksuelen worden verwezen naar therapeuten, alle anderen kunnen naar de hoeren gaan en worden verwezen naar bemiddelingsbureau's. Het beeld is niet altijd opwekkend. Het is zelfs de vraag of alle belangengroepen deze situatie niet zelf in stand houden. Wie het huwelijk verheft tot hoeksteen van de samenleving en tweezame relaties uit zorg voor de kinderen idealiseert, scoort hoog in de samenleving. Bruidshuizen groeien en bloeien. Maar de wachtkamers van therapeuten lopen vol, terwijl seksadvertenties en 06-lijnen floreren. De angst voor AIDS is een nevel geworden waarachter de seksualiteit verdwijnt. Valt er nog iets vreugdevols te beleven?

Er is reden tot optimisme. Er zijn vernieuwende krachten die niet te stuiten zijn. De gelijkwaardigheid van man en vrouw zal leiden tot een nieuwe cultuurfase, waarin mannelijke en vrouwelijke componenten zich voor het eerst evenwichtig zullen verhouden tot elkaar. Er komen betere tijden. De subject-object relaties maken plaats voor subject-subject relaties. Stedelijke samenlevingen zijn geen Sodoms en Gomorra's, waarin mensen bezwijken onder de desintegratie, eenzaamheid, depersonalisatie, normvervaging, het

wegvallen van instituten: kerk, gezin en politieke partij. Het tegendeel blijkt. Mensen zoeken nieuwe relatienetwerken. Je burens zijn verhuisd naar elders in de stad. De diversiteit aan rollen die wij vervullen leidt tot een diversiteit aan relaties. Monogamie kan flexibel worden en niet langer exclusief zijn. Mensen moeten dat zelf onderling regelen. Wie een trouwe relatie binnen het huwelijk prefereert moet dat vooral doen. Alleen is deze voorkeur niet meer normerend. Het individu is de hoeksteen geworden van onze samenleving. De individualisering impliceert niet de keuze voor een louter hedonistische cultuur waarin ieder het geluk voor zichzelf zoekt. Individuen hebben elkaar nodig. De een kan niet zonder de ander. Individuen denken inclusief. Hun vrijheid is gekoppeld aan verbondenheid. Waar het om gaat is dat de individuen zelf uitvinden wat goed en wijs is. De moraal moet niet worden aangedragen en opgelegd door geboorneerde christelijke subculturen of door een uiterst burgerlijk fatsoensmilieu van hypocriet gehalte (roddelpers over koningshuizen etc.). Voor de eigen seksuele geaardheid moet ruimte geschapen worden binnen de kaders van verantwoordelijkheid en respect voor elkaar. Een veelkleurig palet van relatiepatronen ligt in het verschiep. De overheid moet zich terugtrekken uit het veld der relaties, uitgezonderd waar het gaat om de bescherming van het kwetsbare kind. Relaties kunnen privaatrechtelijk geregeld worden.

Naar mijn mening heeft Herman Musaph op een briljante wijze de fundamentele seksuele rechten van de mens geformuleerd. In onze cultuur worden deze rechten nog steeds geschonden. Om authenticiteit, betrouwbaarheid, echtheid, eerlijkheid en solidariteit veilig te stellen zullen we ons moeten ontdoen van de ballast die de christelijke cultuur nog steeds met zich meedraagt vanuit de afwijzing van lichamelijkeit. Ten diepste geeft de joods-christelijke traditie daartoe geen aanleiding. Maar het is toch geschied onder invloed van compromissen tussen het christelijk geloof en andere godsdienstige ethische systemen.

Ik bepleit geen anarchisme. Seksualiteit is een spel en een spel zonder regels is niet fijn meer. Maar geef de mensen de vrijheid om in hun gedachten en fantasieën, vanuit de genietingen en van hun eigen seksuele geaardheid, in respectvol omgaan met elkaar, zelf hun regels te ontwerpen. In zijn roman *Narziss en Goldmund* laat de schrijver Herman Hesse de abt vragen: 'Was de mens werkelijk geschapen om een geregeld leven te leiden waarin tijden en bezigheden werden aangegeven door de kerkklokken, of had de Here God de mensen niet geschapen met al zijn zinnen en driften, met bloedige, duistere eigenschappen, met de mogelijkheid om te zondigen, om te genieten en te wanhopen?'

De toekomst van de komende cultuur ligt open. Wat vroeger als groot goed is ervaren, moet men vooral meenemen: betrouwbaarheid, loyaliteit, zorgzaamheid. Laat de mensen zelf kiezen uit de monogame en polygame levensstijlen. Voorwaarden als gelijkwaardigheid en wederkerigheid blijven overeind. In relaties gaan mensen niet in elkaar op, maar zijn ze elkaars tegenhanger en vullen ze elkaar aan.

In deze nacht willen wij ontvankelijk zijn voor ontmoeting, wederzijds begrip, dialoog, respect voor elkaar. Het leven in deze wereld heeft iets onbestemds.

Liefde geeft kracht om vol te houden. Geniet ervan!

Hiermee verklaar ik deze nacht voor geopend.

Hans Visser.

Literatuurverwijzingen:

1. Handboek seksuele hulpverlening. Herman Musaph.
2. Zinnvolle relaties. Greg Officer.
3. Tijdschrift voor seksuologie, 16e jaargang, nummer 3, september 1992.
4. Report on male sexuality. Shere Hite.
5. Labyrint zonder muren. Lex van Naerssen.

15. Pastorale zorg voor seksuele minderheden

Verslag van de studiedag over dit thema op zaterdag 26 maart 1994 in de Pauluskerk te Rotterdam.

Zoals ds. Hans Visser in zijn inleidend woord zei, werd deze dag vooral gedragen door de landelijk Doucé-groep, genoemd naar de in 1990 vermoorde dominee Joseph Doucé, die zich inzette voor seksuele minderheden. Uitgangspunt voor de studiedag was het boekje 'Voor alles pastor, de zorg van Joseph Doucé voor seksuele minderheden', dat in 1993 bij Dabar/Luyten verscheen. Visser benadrukte nog eens, dat vooral het werk t.b.v. pedofielen de homofiele dominee in het bourgeois-Frankrijk noodlottig is geworden.

'De kerk', aldus Visser, 'is nog steeds druk met homofielen en heeft voor andere groepen nog geen aandacht'. 'Wij leven', zo zei hij, 'in een hypokriete cultuur, waar de seks overal van afdruipt maar waar toch nog veel frustratie, verlegenheid en schaamte heerst'. Hij vond het jammer dat het boekje 'Voor alles pastor' over het algemeen wel positief is ontvangen maar eigenlijk nergens serieus besproken. Hij achtte dat veelzeggend en hoopte dan ook dat de pastorale zorg voor seksuele minderheden nu eindelijk de aandacht krijgt die zij verdient.

Ds. mr. F.R. Fennema, doopsgezind predikant te Haaren en Groningen, ging in zijn lezing in op het boekje 'Voor alles pastor' en vertelde iets over zijn eigen functioneren in het pastoraat ten behoeve van seksuele minderheden. Fennema, die met een vriend samenleeft, zei zichzelf niet als behorend tot een gediscrimineerde minderheid te beschouwen. Hij wordt soms wel geconfronteerd met knelpunten, maar hij wenst die niet te problematiseren. Met deze houding begon hij het boekje te lezen, dat hem, zo zei hij, vervolgens 'verwarde'.

'Ik meende stelling te moeten nemen zonder dat ook maar bij benadering te kunnen'. Het boekje, een 'tamelijk chaotisch document', weerspiegelt volgens hem de werkwijze van Doucé, die wel orde schiep in de chaos, maar 'het was wel zijn orde'.

Vervolgens spitste hij zijn betoog toe op twee vragen:

1. Is de weg van Doucé een begaanbare weg?
2. Is het afschaffen van het gezin (zie bijdrage drs. Arie Jan Toet aan 'Voor alles pastor') een alternatief?

Veilige haven

Omdat Doucé volgens Fennema het fanatisme van een gedrevene bezat, overschreed hij nog wel eens zijn eigen grenzen, deed zichzelf en zijn omgeving daarmee soms geweld aan. Dat leidde er weleens toe, dat zijn omgeving afhaakte, zich tekort gedaan voelde. Het is natuurlijk goed, aldus Fennema, mee op weg te gaan. Maar als 'de zee te hoog gaat' moet je niet uitvaren. Conkreter: Als je iets niet aan kunt, moet je niet verder meegaan. Volgens Fennema is het jammer dat Doucé niet meer structuur in zijn opvang en pastoraat heeft aangebracht, zich niet wat meer beperkt heeft. Zijn werk was dan wellicht ook minder slopend geweest. De conclusie van Fennema is dan ook dat de weg die Doucé ging, niet begaanbaar is. Wat een veilige haven had moeten worden, liep uit op een 'seksueel rariteitenkabinet' omdat Doucé geen onderscheid wenste te maken en met iedereen opliep, ook als dat eigenlijk niet meer ging.

Maatschappelijke realiteit

Ds. Fennema vergeleek vervolgens de bijdrage van Arie Jan Toet aan 'Voor alles pastor', 'Kettters van het gezinsgeloof', met de strijd van Don Quichote tegen de windmolens. Fennema pleitte ervoor de maatschappelijke realiteit als uitgangspunt te nemen bij het bestrijden van discriminatie. Waar Toet de oorzaak voor het ontstaan van een minderheidsgroep alleen legt bij de normen en waarden van de meerderheid, gaat Fennema ervan uit, dat zowel het gedrag van de minderheid als dat van de meerderheid daarbij een rol spelen. De afschaffing van het gezin biedt dan dus geen soelaas, zo zegt hij. Hij ziet het gezin als één van de mogelijkheden tot gelukkig samenleven. Liefde, trouw en ook solidariteit kunnen ook binnen het gezin worden nagestreefd. 'Het instituut is niet heilig, maar afschaffen? Nee', aldus Fennema, die er verder op wees dat er weer meer getrouwd en er dus bewust gekozen wordt voor het gezin.

Ds. Fennema stelde dat discriminatie enerzijds altijd dient te leiden tot een alert-zijn, maar dat niet zonder meer uit kan worden gegaan van solidariteit tussen seksuele minderheidsgroepen. De individualiteit moet gerespecteerd worden en er dienen dus eigen normen te worden gehanteerd.

Fennema sprak tenslotte zijn ergernis uit over het gegoochel met bijbelteksten, waaruit zou blijken dat iets wel of niet geoorloofd is. 'Als God liefde is en de bijbel zijn boek, dan staat voor mij vast dat waar liefde is geen sprake kan zijn van Gode onwelgevallig leven'.

De tweede spreker die ochtend was dr. W. Sengers, oud-docent Erasmus Universiteit en thans psychiater te Rotterdam, die zich in

zijn loopbaan o.m. intensief heeft beziggehouden met de problemen van homoseksuelen, pedofielen en druggebruikers.

De basis voor zijn speech vormden de maatschappelijke opvattingen over pedofilie en druggebruik, zoals die bijvoorbeeld tot uitdrukking komen in de wetgeving. Hij vroeg zich af:

- Wat zijn eigenlijk seksuele minderheden?
- Waaruit bestaat de zorg?

Zichzelfwording

'Seksuele minderheden' is een raar begrip, zo stelde hij. Een minderheid is een statisch begrip. Je kunt het echter alleen hanteren als de groep bekend is. Dat is echter bijvoorbeeld nog steeds niet het geval bij lesbische vrouwen. Omdat zij minder geaccepteerd worden, zijn onder hen nooit tellingen verricht. Het begrip seksuele minderheid veronderstelt seksualiteit als kernbegrip. Daar draait het echter niet om. Het gaat in alle gevallen, zo benadrukte hij, om een zichzelfwording op een andere manier dan anderen.

Bij homo-mannen, lesbische vrouwen en pedofielen gaat het, aldus Sengers, in eerste instantie om 'gevoelens', om het samenzijn met een bepaald soort anderen waarmee je verder kunt komen.

Ook bij transseksuelen gaat de problematiek veel verder dan de seksualiteit. Het transseksuele kind ervaart vaak al heel jong dat het niet is wat het is. Een immens identiteitsprobleem dus.

Bij travestieten gaat het veelal om vrouwelijk gedrag bij mannen. Het omgekeerde, bijv. vrouwen in mannelijke kleding, is veel geaccepteerder.

Niet de seksualiteit, maar het zichzelfworden: het eigene behouden, het zekerheid krijgen met de ander, de liefde, ongeacht de cultuur waarin men leeft, is wat alle bovengenoemde groepen volgens Senger gemeen hebben.

Alleen sadomasochisten vormen een echte seksuele minderheid, aldus Sengers, omdat hun spelletjes dienen om de seksuele opwindning te vergroten.

Minderhedenbeleid.

In het tweede gedeelte van zijn betoog pleitte de heer Sengers voor het totstandkomen van een minderhedenbeleid, een emancipatoir beleid t.b.v. seksuele minderheden. Er bestaat volgens hem op dit punt weinig verschil met de problematiek rond allochtonen of verslaafden aan harddrugs.

Daartoe zou de individuele zorg echter ook politiek vertaald moeten worden. De kerken uiten zich echter niet t.a.v. alle seksuele minderheden. Behalve de belangstelling in sommige kerken voor homo-

seksuele mannen, krijgen andere seksuele minderheidsgroepen nauwelijks aandacht. Hij wees er daarbij op, dat ook de geestelijke gezondheidszorg of de verslavingszorg zich zelden met boodschappen tot het parlement richten. De zorg dient zich echter niet te beperken tot het individu, maar er zou gewerkt moeten worden aan verandering van bestaande visies. Daartoe moeten, volgens Sengers, de kerken, maar ook groepen van gelijkgestemden naar buiten treden. Ze moeten zich niet langer verbergen maar bijv. via de media zorgen voor de nodige informatie zodat 'de discussie wordt aangezwengeld'.

Vervolgens belichtte ds. Visser enige aspecten betreffende seksuele minderheden, die de door ziekte verhinderde derde spreker op deze studiedag, mevr. ds. P. Sluyter, had willen behandelen.

Allereerst wees hij erop dat het pastoraat t.a.v. pedofielen in de kerk buitengewoon gevoelig ligt. Er is wel een open oor, maar over het algemeen achten de pastores pedofilie onaanvaardbaar, omdat er sprake zou zijn van machtsongelijkheid.

Als het gaat om kinderen boven de 12 jaar, is het oordeel wat genuanceerder.

Over sadomasochisten wordt niet vaak gesproken. Ds. Visser benadrukte, dat als het gaat om een beleving van twee mensen, waarbij afspraken zijn gemaakt over de grenzen van het spel, er weinig problemen zouden moeten zijn. Het beeld dat in onze cultuur bestaat van sadomasochisme is er een van gruwelijkheden. Daarom zijn sadomasochisten vaak aangewezen op de seksbussiness via kranten en blaadjes. Dat dat veel risico's met zich meebrengt, is duidelijk. Er bestaan wel (niet commerciële) groepen die met hun geaardheid naar buiten treden. De geaardheid is bespreekbaar, maar men heeft weinig contacten.

Sinds de T en T-groep (van travestieten en transseksuelen), de latere Doucé-groep, in de Pauluskerk werd opgericht – in 1980 – is er aanzienlijk meer begrip gekomen voor hun problematiek. Die doorbraak is er gekomen dankzij het feit, dat deze groep naar buiten is getreden, waardoor ze de weg heeft gebaand voor anderen. De bespreekbaarheid heeft ertoe geleid, dat men vrijer is geworden, zich bijv. niet eerst in een burgerlijk keurslijf wringt (bijv. trouwen) alvorens te worden die men is.

De discussie in de kerken over homofilie is niet voorbij. Nog steeds kampen veel homofielen met schuldgevoelens, al dan niet opgehangen aan bijbelteksten. Ds. Visser wees er in het voetspoor van ds. Fennema nog eens op, dat de bijbel als geheel gelezen moet worden, als een reactie van mensen op God. 'De bijbel is', zo zei hij, 'geen handboek voor moraal'.

Concluderend stelde Visser, dat de zorg voor seksuele minderheden vooral een zorg is voor mensen, die een extra duwtje in de rug nodig hebben. Doel is uiteindelijk dat ze zelf te voorschijn komen. 'Deze mensen worden weliswaar niet meer opgehangen, maar nog wel steeds gediscrimineerd en uitgestoten', zo zei hij. 'De zorg voor deze groepen bestaat tevens uit het werken aan een cultuurfase, waarin we in liefde met elkaar omgaan en elkaar onze beleving kunnen meedelen', aldus Visser.

Discussie

Na de lunch volgde er een algemene discussieronde, waarbij de heer Toet benadrukte, dat hij het gezin niet wilde wegdoen, maar dat het gezin als afgod op de helling moet. Hij plaatste vervolgens een vraagteken bij het woord minderheid. Gedacht wordt daarbij aan een numerieke minderheid, maar ook vrouwen en zwarten (bijv. in Zuid Afrika) behoren tot een minderheid. 'De normen waaien bepaalde mensen in koude hoeken, dat geldt ook voor seksuele minderheden, als we het gezin als absolute norm nemen', aldus Toet.

Ds. Fennema benadrukte nog eens, dat de bestaande normen en waarden uitgangspunt moeten zijn voor de discussie. 'Dat is de taal die iedereen spreekt', zo zei hij.

Saskia Marinus was vervolgens benieuwd naar de meerwaarde van de Groningers, die – vergeleken met de rest van Nederland – zo tolerant leken in het verhaal van ds. Fennema. Fennema antwoordde hierop, dat de mentaliteit in het noorden er een is van beredenerend met elkaar omgaan, leven en laten leven. Hij stelde, dat de eigen opstelling ook een belangrijke rol speelt en pleitte ervoor, dat ook de seksuele minderheden ruimte eisen van de omgeving en ruimte geven. Uitgangspunt is, aldus Fennema, dat 'God ons in de ruimte heeft gesteld'.

De volgende discussieronde was bestemd voor ophelderingen en aanvullingen.

Ds. T. Noorman vroeg aandacht voor de problematiek van de bi-seksuelen, bij wie de seksualiteit niet vast ligt. De belangrijkste vraag hierbij is de vraag naar de eigenheid. Zowel ds. Visser als de heer Sengers zeiden het onderwerp niet bewust te hebben overgeslagen. Er is gewoon weinig bekend. Allen zagen de relatievorming als een probleem, omdat er ofwel sprake is van een gelijktijdige bi-seksualiteit of van een alternerende bi-seksualiteit. De gevoelens kunnen dus wisselen tussen homo- en heteroseksualiteit. Dat kan leiden tot concurrentiegevoelens bij de partner. Ds. Visser achtte het dan ook beter, dat de bi-seksuele man of

vrouw een keuze maakt zodat hij of zij aan betrouwbaarheid wint.

Doorverwijzen

Vervolgens spitste de discussie zich toe op twee onderwerpen: De begaanbaarheid van de weg, die pasteur Doucé is gegaan, en de politieke vertaling van de problematiek van seksuele minderheden door de kerken.

Ds. Visser voelde zich duidelijk aangesproken, herkende zich ook in de werkwijze van Doucé, die een sterke persoonlijkheid bezat en provoceerde om een dialoog met de kerk te bewerkstelligen. De kerken in Frankrijk lijken nu afstand te nemen van de problematiek, aldus Caroline Blanco, de voor deze dag uit Frankrijk overgekomen opvolgster van Joseph Doucé, die in zekere zin zijn werk heeft voortgezet. Visser onderkende het gevaar bepaalde grenzen te overschrijden, omdat iemand toch zijn eigen normen en waarden meeneemt. Aan de hand van het voorbeeld pedofilie illustreerde hij hoe ver hij kon meegaan met de ander, die vaak lijdt onder zijn geaardheid en problemen heeft in relaties met andere mensen, met politie en justitie. Pedofielen zoeken vaak naar een legitimatie, aldus Visser, 'maar die kan ik hen niet geven. Soms is de weg misschien inderdaad onbegaanbaar, het proces volbracht zoals Fennema zegt, en moet je stoppen', aldus Visser, die meende dat je als pastor toch enig risico moet nemen om een eind met iemand mee te kunnen gaan. Fennema wees er nog eens op, dat eerlijkheid binnen het pastoraat absoluut noodzakelijk is. 'Soms kun je niet verder en moet je doorverwijzen'. zo zei hij. Daarop ontspon zich een kleine discussie of je op een bepaald moment op mag geven en mag doorverwijzen. De heer G. Bruin meende dat dit uiteindelijk wegwijzen is en 'dat is niet erg evangelisch'. Ds. Fennema reageerde daarop, dat zijn eerste reactie nooit nee is maar dat je tot de conclusie kunt komen dat je niet verder meer kunt gaan. Hij hamerde nog eens op de eerlijkheid t.o.v. de integriteit van jezelf en van de ander. Uit het publiek klonk het verwijt dat veel dominees en pastorale werkers denken de problematiek niet aan te kunnen en daarom maar niets doen. Je kunt toch ook, zo zei Marianne Koning, 'lerenderwijs verder komen'? Ds. Fennema was van mening, dat je als pastor wel zo ver mogelijk mee moet gaan en gaf een praktijkvoorbeeld van een man, die in een psychose verkeerde en waarmee hij in een voor hem bedreigende situatie had verkeer, waarbij deskundige hulp geboden was. Hij is toen wel met de man in gesprek gebleven, maar niet verder de pastorale weg met hem gegaan omdat hij daartoe op dat moment geen kans zag. Ook ds. Visser vond dat de pastorale weg af en toe onbegaanbaar wordt. Hij wees daarbij op de nachtopvang in de Pauluskerk, waar bijv. aan

aids lijdende, zich zelf bevuilende mensen overnachten omdat ze nergens meer terecht kunnen. Of op de spanningen die ontstaan door het gedogen van het druggebruik en handel. 'Moed is goed' zo zei hij, 'maar dat betekent niet dat je in alles mee moet gaan, want dan worden we officier zonder leger'. Bovendien wees hij erop, dat normen toegepaste waarden zijn, waarvan je soms de limiet kan bereiken.

Caroline Blanco vond het bij monde van haar tolk en vroegere partner van Doucé, Guy Bondar, toch moeilijk om mensen af te wijzen omdat ze meestal nergens anders heen kunnen. Ze wees er daarbij op, dat de Franse situatie slechter is dan de Nederlandse en vertelde hoe zij als een kleine Doucé probeert de lijdende mens te helpen. Ook zij stoot dan weleens op de grenzen van die hulp, als bijv. een destructieve, gefrustreerde aidspatiënt bewust seksueel contact zoekt om iemand te kunnen besmetten. Toch laat ze zo iemand niet in de kou staan door hem af te wijzen. Blanco, die 12 jaar met Doucé heeft samengewerkt, wees erop, dat alleen iemand met een sterk karakter als Doucé, die goed kon omgaan met zijn eigen seksualiteit en geloof, de ruimte kreeg om door te gaan met de hulp aan seksuele minderheden.

Koudwatervrees

Doucé ging de politieke en maatschappelijke implicaties van zijn werk niet uit de weg en trad ook naar buiten en dat is wat ook de heer Sengers en ds. Visser sterk bepleitten. Visser stelde, dat een van de doelstellingen van het pastoraat is, dat mensen hun eigen weg zelfstandig verder kunnen afleggen. 'Daartoe moeten de mensen de ruimte krijgen', zo zei hij. Veel deelnemers aan de discussie waren van mening, dat het onbegrip van de samenleving stoelt op angst en dat die angst weggenomen kan worden door voldoende informatie. Ook de kerk, aldus Fennema, dient 'helder te spreken en geen koudwatervrees te tonen'. Visser noemde in dit verband de 'christendommelijkheid van het CDA, waar de angst uitgaat voor het begrip'. Begrip zonder dat je je nu meteen overal in kunt verplaatsen, achtte hij echter noodzakelijk. De heer Sengers wees erop, dat ds. Brusschaart en anderen in de jaren 60 veel gedaan hebben om de aandacht te vragen voor de problematiek van seksuele minderheden. 'Of de kerk sprak, is echter de vraag', aldus Sengers. 'De kerk dient het geweten van de maatschappij te zijn en mag geen groep(en) uitsluiten', aldus rev. Donald Mader, die sprak vanuit de Amerikaanse situatie. In Amerika kun je bijv. zien hoe de meldingsplicht voor pedofielen, waarover hier een discussie gaande is, leidt tot onthouding van hulpverlening en daarmee tot isolatie. De geschiedenis van de kerk is er echter niet een van evolutie maar

van handhaving van de status quo, aldus Mader. Ds. Visser deelde daarop mee, dat er in de Nederlandse pastorale zorg gelukkig nog geen meldingsplicht bestaat. De noodzaak naar buiten te treden en daardoor een volwaardige plaats in de maatschappij te veroveren, werd ook gevoeld door enkele betrokkenen. R.v.O. van de groep van sadomasochisten vertelde hoe ze een vriendin na een vriendschap van 30 jaar inlichtte over haar seksuele geaardheid. De reactie was: 'Ik had het liever niet geweten'. Maar zij achtte zich nog bevoorrecht: zij kon als ze wilde wel aan een partner komen, in tegenstelling tot de pedofiel, die volledig is aangewezen op zijn fantasie, wil hij niet vervallen in criminele handelingen. Zij pleitte er dan ook voor, dat de seksuele minderheidsgroepen solidair zijn met elkaar. Ook José Antes van de Doucé-groep vroeg zich af: 'Wat doet de kerk eigenlijk voor deze minderheden? Wij wonen in een klein dorp', zo zei ze, 'en we hebben ons kunnen handhaven. Anderen moeten echter keer op keer verhuizen. Ik ben dus niet helemaal geslaagd'.

Ds. Fennema vertelde tenslotte dat hij bij het lezen van 'Voor alles pastor' enthousiast was geraakt over het werk van Joseph Doucé en woedend over de nog altijd onopgeloste moord op Doucé. Het had bij hem 'iets losgemaakt'. Problemen, die je niet eerder tegenkwam, kunnen plotseling opduiken, zo zei hij. Voor hem was er de dag voor de studiedag plotseling zo'n probleem opgedoken. Goed, dat ik morgen naar Rotterdam moet, had hij gedacht.

Omdat alle aanwezigen het met mevr. Marienus eens waren, die stelde, dat het onderwerp 'de kerk in moet' en 'dat de minachting voor de problematiek van seksuele minderheden dient te verdwijnen' wordt dit verslag ook verstuurd naar alle kerkeraden en diakonieën in Rotterdam.

Marga Caljé, secretariaat KSA

Het leven van Joseph Doucé.

Joseph Doucé werd geboren op 13 april 1945 te St. Truiden in België. Na de lagere school bezoekt hij het klein-seminarie. In 1967 gaat hij werken in een weeshuis te Limoges, Frankrijk. Daarna gaat hij in militaire dienst.

Na de toetreding tot de baptisten, omstreeks 1992, studeert hij theologie aan het baptisten-seminarie te Zürich, waarna hij

predikant wordt te Lens, Noord-Frankrijk. In 1976 krijgt hij een studiebeurs van de Wereldraad van Kerken en verblijft hij twee jaar in Amsterdam, waar hij psychologie en seksuologie studeert aan de Vrije Universiteit.

In september 1976 sticht hij in Parijs het 'Centre du Christ Libérateur', CCL. Zijn werk richt zich op seksuele minderheden en wordt niet gesteund door de Franse kerken. Samen met zijn vriend Guy Bondar opent hij de boekhandel 'Autres Cultures'.

Op 19 juli 1990 wordt Doucé voor het geven van enige informatie meegenomen door twee mannen die zich legitimeren als politiebeambten. Vanaf dat moment ontbreekt van hem elk spoor. Elke nadere informatie bij de autoriteiten is tevergeefs. Op 18 oktober 1990 vindt men in het bos van Rambouillet, in de buurt van Parijs, een stoffelijk overschot. Later wordt het geïdentificeerd als dat van Doucé.

Op 1 december 1990 wordt in Parijs een herdenkingsdienst gehouden met daarna een demonstratie. De volgende dag wordt het 'Centre du Christ Libérateur' gesloten.

Midden juli 1992 wordt het lichaam van Joseph Doucé door justitie vrijgegeven en in stilte begraven. De begrafenis mag van de autoriteiten geen demonstratief karakter hebben en niet door de pers worden verslagen.

Tot op vandaag is zijn verdwijning en de moord op hem nog niet opgehelderd.

16. Artikel van Donald Mader en Hans Visser op Forumpagina Volkskrant n.a.v. de behandeling van art. 240b Sr, de 'Kinderpornowet', in de Vaste Kamercommissie voor Justitie op 9 september 1994.

Het lijkt erop dat samenlevingen zich genoodzaakt zien om met zekere regelmaat demonen voor zichzelf te creëren. Soms bestaan er duidelijke redenen waarom een groep een dergelijke rol krijgt toebedeeld, zoals een vijandelijke bevolking – de roofzuchtige Hunnen, het Gele Gevaar – in tijden van oorlog.

Soms wordt een bepaalde groep binnen een samenleving tot demon gemaakt en krijgt deze de schuld van tal van maatschappelijke misstanden, in het bijzonder tijdens perioden van sociale of economische spanning. Immigranten zijn daarvan vaak het doelwit. Hoewel naderhand vastgesteld kan worden, dat een gehele samenleving of beschaving onder enorme spanning gebukt gaat of aan grootscheepse veranderingsprocessen onderhevig is, zijn de redenen waarom een bepaalde groep voor demonisering uitgeselecteerd werd soms minder duidelijk, zoals tijdens de heksenvervolging van de late middeleeuwen en de vroeg moderne tijd en de uiteindelijke ontwikkeling van het 19de en 20ste eeuwse antisemitisme.

Het anders zijn, er waarden en gebruiken op na houden die de meerderheid 'vreemd' zijn, kunnen voldoende reden zijn om een groep tot doelwit van alle angstgevoelens van een samenleving te maken en haar vernietiging teweeg te brengen.

Op dit moment bestaan de verkozen demonen van de verwesterde wereld, naast immigranten die van de ontsporingen in ons economisch systeem de schuld krijgen, uit druggebruikers en pedofielen. In beide gevallen is hun gedrag niet onproblematisch. Maar al vanaf de prehistorie heeft een aantal mensen bepaalde geestverruimende middelen gebruikt en misbruikt, en heeft een aantal mensen seksuele verlangens voor kinderen gekoesterd. Inderdaad hebben verscheidene beschavingen aan deze praktijken een centrale rol in hun samenleving toebedeeld. Binnen dit brede perspectief kan de obsessie van onze samenleving voor deze beide groepen slechts als een vorm van hysterie gekarakteriseerd worden.

Op 9 september zal de Vaste Kamercommissie voor Justitie zich buigen over de voorgestelde wijzigingen van artikel 240b Sr, de 'kinderpornowet', een wetsartikel dat het proces van de demonisering van pedofielen in sterke mate zal aanwakkeren. De herziening voorziet onder meer in een verbod op het bezit van afbeel-

dingen van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van zestien jaar nog niet heeft bereikt is betrokken. In rechtszaken waarin de huidige wet geïnterpreteerd moest worden, heeft de Hoge Raad verklaard dat de wet betrekking kan hebben op alle afbeeldingen van jeugd beneden de zestien, die bedoeld zijn om seksueel te prikkelen.

Hoewel de Nederlandse rechtbanken de huidige wet, waarin het maken, publiceren en verspreiden van dergelijke afbeeldingen verboden wordt, tot nog toe niet op simpele naaktafbeeldingen van minderjarigen hebben toegepast, leert de ervaring met soortgelijke wetten in Engeland, de Verenigde Staten en Canada, dat de maatschappelijke druk die door politie en moraalridders georkestreerd wordt, onafwendbaar naar zo'n ruime interpretatie voert, waarin in eerste instantie naaktafbeeldingen van minderjarigen opgenomen zullen worden en waaronder uiteindelijk ook afbeeldingen van geklede kinderen zullen gaan vallen, wanneer zij in het bezit van vermoedelijke pedofielen aangetroffen worden.

De ervaring in deze landen leert eveneens dat, hoewel er zonder twijfel ook een aantal kunstenaars en ouders voor het maken van onschuldige afbeeldingen van kinderen vervolgd zullen gaan worden – want geen enkele afbeelding zal nog langer 'onschuldig' zijn –, de voornaamste slachtoffers van dergelijke wetten pedofielen zullen zijn. De bewering van het hoofd van de kinderpornodivisie van de Amsterdamse zedenpolitie, dat slechts pedofielen zich om de nieuwe wet zorgen hoeven te maken, bevestigt de bedenking, dat de herziene wet niet onpartijdig, op basis van de inhoud van een afbeelding toegepast zal gaan worden, maar tegen een bepaalde groep (of groepen, want de ervaring in andere landen leert dat homoseksuelen ook al snel als doelwit gebrandmerkt zullen worden) op grond van de seksuele geaardheid.

Het uiteindelijke resultaat is het criminaliseren van een groep op grond van het bezit van afbeeldingen; afbeeldingen die in de handen van anderen niet verboden zijn. Uiteindelijk komt dit erop neer dat een persoon tot misdadiger gemaakt wordt omwille van wat hij of zij is en niet omwille van zijn of haar daden. Een dergelijke behandeling van leden van een minderheidsgroep, of dat nu een seksuele of andersoortige minderheidsgroep is, is in strijd met het geweten en met ons concept van een rechtsstaat.

Dit alles zal de angst en het isolement onder pedofielen slechts versterken. Uit angst om zich als doelwit bloot te geven, zullen pedofielen geneigd zijn om die werkgroepen en verenigingen te mijden, die hen juist stimuleren om zich voor het eerst openlijk met de eigen seksualiteit bezig te houden.

Het resultaat van een dergelijk hernieuwd isolement zal waar-

schijnlijk eerder tot uiting komen in een stijging van het aantal misdrijven tegen kinderen dan een daling. Het doel van het pastoraat aan pedofielen en van het werk van andere hulpverleners is hen te helpen manieren te vinden om, levend in een wereld waarin pedofilie verworpen wordt, op een verantwoorde en veilige wijze met hun seksualiteit om te gaan. Ze te bestraffen voor het bezit van wat voor afbeelding van een kind dan ook, ontnemt hen niet alleen een van de weinige veilige uitlaatkleppen voor hun seksuele driften, maar doet tevens afbreuk aan de motivatie van pedofielen om manieren te zoeken waarop ze hun seksuele driften op verantwoorde en veilige wijze tot uitdrukking kunnen brengen. Het argument, dat de betrokkenheid van kinderen bij harde porno schadelijk voor hen is, is zeer wel aannemelijk en de straffen op het maken en verspreiden van dergelijk materiaal moeten gehandhaafd blijven, zo niet verzaamd worden. Maar gelijklopende argumenten dat kinderen geschaad worden, wanneer ze erachter komen dat ze op een erotische manier bekeken worden, ontberen validiteit. De definitie van het soort afbeeldingen dat onder de wet valt, is te ruim gesteld en de Vaste Kamercommissie voor Justitie zou ernaar moeten streven dat deze definitie versmald wordt. Maar zelfs als de definitie versmald wordt, bestaan er nog steeds redenen om te vrezen dat een wet die het bezit van erotisch materiaal voor pedofielen verbiedt, zowel zeer schadelijk voor pedofielen zelf is als voor de pogingen om ze te helpen, en dat de gevaren voor kinderen daardoor uiteindelijk wel eens eerder groter dan kleiner zullen worden.

Donald Mader en Hans Visser

Beide auteurs zijn werkzaam in de Pauluskerk te Rotterdam ten behoeve van seksuele minderheden.

17. Verantwoording

Uit: Verwachting, november 1994 – auteur anoniem

Voor mij is de geschiedenis van de genezing van de jongen van de centurion uit Mattheus 8:5-13 de sleutel tot de vereniging van mijn leven als christen en mijn seksualiteit als boy lover. In het kort verhaalt de passage van een godvrezende centurion die Jezus om de genezing van zijn verlamde 'pais' smeekt. Het Griekse woord 'pais' betekent onder meer kind, jongen, zoon en bediende, maar ook, en onontkoombaar voor een lezer uit de eerste eeuw, de jongere geliefde van een volwassen man. Als Jezus zich bereid toont naar hen toe te komen en de jongen te genezen, protesteert de centurion. Als niet-jood acht hij zich onwaardig om een rabbi in zijn huis uit te nodigen. Hij stelt dat Jezus de kracht heeft om op afstand te genezen: 'Spreek slechts één woord en mijn pais wordt beter'. Jezus antwoordt met de benedictie: 'Iemand met zo'n geloof ben ik in Israël nog niet tegengekomen', en hij geneest de jongen. Omwille van zijn geloof wordt hem zijn geliefde teruggegeven.

Voor mij telt niet zozeer of het begrip hier op deze manier opgevat moet worden; het is voldoende dat er een grote mate van waarschijnlijkheid bestaat, dat het op deze manier begrepen werd. Ik vind daar de verzekering in dat, op dezelfde manier als waarop de menselijke scheidslijn tussen joden en niet-joden hier door de liefde van God en het geloof van de centurion overstegen wordt, niemand (noch ik, noch iemand anders) van Gods liefde op grond van wat voor seksuele voorkeur of geaardheid dan ook buitengesloten wordt.

Er bestaan verscheidene andere verhalen in de evangelieën waarin iemands geloof belangrijker gevonden wordt dan de eerbiediging van de conventionele moraal en in het bijzonder de seksuele moraal. Dus is er niets vreemds aan het antwoord van Jezus aan de centurion, wiens verzoek zowel gebaseerd is op zijn waarachtige liefde voor de jongen, als op zijn sterke vertrouwen in de genezende kracht van Jezus.

De bezorgdheid van de centurion voor zijn jonge geliefde, zoals die uit zijn smeekbede aan Jezus blijkt, is een manifestatie van de ethische kant van zijn geloof; een toepassing van ethische normen zoals die in het gedrag van Jezus geopenbaard worden, en zoals die van gelovigen in alle aspecten van hun leven, en dus ook in hun seksuele relaties, geëist worden.

Ik ben mij bewust van de ongelijke machtsverhoudingen tussen volwassenen en minderjarigen, hoewel gezegd moet worden dat ongelijke machtsverhoudingen niet in het bijzonder aan leeftijds-

verschillen binnen relaties of aan seksuele relaties voorbehouden zijn. Dergelijke ongelijke machtsverhoudingen treft men ook tussen mannen en vrouwen, tussen de partners binnen een heteroseksuele relatie, de partners binnen een homoseksuele relatie, tussen ouders en kinderen, leraren en leerlingen, werkgevers en werknemers en vele andere relatievormen aan. Ik weet dat juist de machtsongelijkheid tussen volwassenen en kinderen voor velen, die over seksuele relaties tussen ouderen en minderjarigen nadenken, een probleem vormt. En ik ben mij ervan bewust, dat dit geen louter intellectueel probleem is. Door naar jongeren (in het bijzonder meisjes, omdat zij zowel slachtoffer van machtsongelijkheid tussen de seksen als de machtsongelijkheid tussen volwassenen en kinderen zijn) uit de jeugdgroepen in mijn kerk te luisteren, waarin zij over hun incest-ervaringen spraken, weet ik dat er veel mensen diep onder machtsmisbruik geleden hebben. Maar ik ben er evenzeer zeker van dat machtsongelijkheid niet vanzelfsprekend tot machtsmisbruik leidt. We maken, enkel op grond van die machtsongelijkheid, ook geen bezwaar tegen andere relaties waarin machtsongelijkheid een rol speelt; we stellen daarentegen als voorwaarde, dat de macht van de sterkere ten voordele van de zwakkere aangewend wordt. Of dat die macht gebruikt wordt om de zwakkere in staat te stellen om meer controle over het eigen leven te krijgen.

W.H. Auden schreef:

'If equal love there can not be
Let the more loving one be me'.

Ik heb geprobeerd om deze gedachte, evenzeer als mijn begrip van de liefde en het geloof van de centurion, tot het beginsel van mijn relaties te maken.

In de ruim dertig jaar na mijn belijdenis als christen, waarvan bijna twintig jaar als dominee, ben ik bij vele activiteiten betrokken geweest, waarin naar vergroting van de macht van anderen gestreefd werd: in mijn betrokkenheid bij de burgerrechtbeweging, bij anti-militaristische activiteiten en in mijn kerk in de binnenstad van Brooklyn in New York, waar ik 15 jaar werkte. In een zestal langdurige relaties tijdens de ruim twintig jaar dat ik mij van mijn seksualiteit als boy lover bewust ben, heb ik geprobeerd om te waarborgen, dat mijn handelingen aan de groei, het zelfstandig worden en de heelheid van de jongens bijdroegen.

Als er van seks in deze relaties sprake was, heb ik geprobeerd er zeker van te zijn dat dit uit wederzijdse instemming, en niet slechts uit mijn verlangens, voortkwam. Ik weet dat ik er, zowel in mijn

werk als in mijn privéleven, niet altijd in geslaagd ben om voor anderen te leven. Maar ik weet ook dat – in tegenstelling tot de populaire overtuiging dat boy lovers hun jongens naar verloop van tijd zouden 'afdanken' of dat de jongens de oudere partner binnen dergelijke relaties onveranderlijk gaan haten -, nu deze relaties zo'n 15 of 20 jaar duren, de jongens volwassen zijn geworden en de relaties zich tot vriendschappen ontwikkeld hebben, bijna al deze jongens – ook al worden we door een oceaan gescheiden – nog steeds regelmatig contact met mij houden. In die zin heb ik het gevoel dat mijn relaties, evenals die van de centurion, voor mij bevestigd zijn.

Auteur bij redactie bekend.

18. Is het christendom lustonvriendelijk?

(Uit het Engels vertaald)

Als we proberen de vraag te beantwoorden of het christendom lustonvriendelijk is, worden we onmiddellijk met twee lastige definitieproblemen geconfronteerd.

Op de eerste plaats moeten we accepteren, dat je niet over het christendom kan spreken, alsof het om een vaste grootheid gaat: het bestaat al bijna 2000 jaar en heeft zich over alle hoeken van de aarde verspreid. Het christendom heeft zich daarnaast aan vele verschillende culturen aangepast en vele afsplitsingen over theologische meningsverschillen ondergaan – om nog maar te zwijgen van de vele verschillen in structuur en bestuur.

Het is simpelweg niet mogelijk om net te doen alsof een Noord-afrikaanse theoloog uit de vierde eeuw, een Ierse monnik uit de zesde eeuw, een twaalfde-eeuwse Moskovitische kosmopoliet, een zestiende-eeuwse Duitse hervormer en een twintigste-eeuwse Amerikaanse fundamentalistische Baptist allemaal eenzelfde zienswijze delen. En dan hebben we het nog niet eens over de problemen die opdoemen als we het hebben over bewegingen die als ketters zijn gebrandmerkt, zoals de antinomische sekten die in de kerkgeschiedenis herhaaldelijk de kop opsteken, die verklaren dat zij in de vrijheid van Christus buiten alle religieuze en sociale wetten staan. Of aan de andere kant ketterse theologen als Origenes, die zo ver ging zichzelf in letterlijke gehoorzaamheid aan Lucas 19:12 te castreren, of sekten als de Russische Skoptsi (Castreerders), wier verwerping van de seksualiteit zulke extreme vormen aannam, dat alle leden, zowel mannen als vrouwen hun geslachtsorganen en andere erogene zones verminkten. Hoewel van beide extremen beweerd kan worden, dat zij zich buiten de doorsnee 'christelijke' gebruiken plaatsen, laten beide zich wel leiden door extreme stromingen, die wel degelijk tot het hart van het christelijk gedachtengoed behoren.

Op de tweede plaats is er het probleem hoe het begrip 'lust' te definiëren. Het spreekwoord zegt dat 'Wat de een niet lust, daar eet de ander zich dik aan'. Natuurlijk, wat lust is voor de een, betekent vrijheid voor de ander en losbandigheid voor een derde. Dit probleem moet niet enkel aan het eerste probleem van definitie toegevoegd worden – de twee problemen vormen namelijk veeleer een vermenigvuldiging van geometrische proporties – want wat de ene theoloog op een bepaald moment en bepaalde plaats als een door God gegeven begeerte beschouwd die rechtvaardig vervuld mag

worden, dat zal een andere theoloog op een ander moment en een andere plaats als zonde afdoen.

Op verschillende momenten en plaatsen is het christelijk ascetisme niet alleen 'lustonvriendelijk' geweest, wat dat dan ook precies moge betekenen, maar heeft regelrecht vijandig gestaan ten opzichte van het lichaam en haar behoeften.

Er is nog een laatste probleem, en dat is de standaard waaraan de vraag 'In vergelijking tot wat is het christendom lustonvriendelijk?', afgemeten moet worden.

Aan de islam, het boeddhisme, hindoeïsme of confucianisme? Maar dan – want we zitten weer met hetzelfde probleem als bij de vraag: welk christendom? – over welk boeddhisme, hindoeïsme of confucianisme praten we eigenlijk? Zeker is, dat geen enkele wereldgodsdienst de ontkenning of ongebreidelde bevrediging van de menselijke begeertes als haar basis heeft gekozen; ze hebben deze begeertes zonder uitzondering tenminste aan ethische normering onderworpen. Over het algemeen adviseren ze matiging, een ethisch standpunt dat enerzijds naast andere stromingen van ascetisme, waaronder de soms totale verwerping van het lichaam, heeft moeten bestaan en anderzijds naast 'antinomische' of mystieke afsplitsingen (stromingen als het soefisme in de islam en het tantrisme binnen het hindoeïsme en boeddhisme), die hun verlossing (of verlichting) juist middels het praktiseren van die begeertes trachten te bereiken. (Al moet het gezegd worden, dat die laatstgenoemde bewegingen nooit voorstander zijn geweest van de bevrediging van lichamelijke begeertes, zonder dat er middels die bevrediging naar verlichting gestreefd werd. Zij staan in theorie dus nog minder open voor de vervulling van menselijke begeertes dan de doorsnee religies waaraan zij verbonden zijn; hun vijanden kijken hier natuurlijk heel anders tegen aan!).

Na dit bij wijze van inleiding gezegd te hebben, moet hier onmiddellijk opgemerkt worden, dat het christendom over het algemeen gesproken nogal afkerig staat tegenover het lichaam en haar behoeften, en inderdaad is het wellicht noodzakelijk te erkennen, dat de dwaalleren van het ascetisme en de ontkenning van de seksualiteit dichter bij de kern van het christendom staan dan die van de antinoministen. De vraag of deze afkerigheid in het christendom sterker vertegenwoordigd is dan in andere religies zal uiteindelijk buiten het bereik van deze opmerkingen moeten blijven.

Het is van belang zo vroeg mogelijk vast te stellen, dat deze afkerigheid, zelfs al is ze op de eerste plaats tegen de seksuele begeertes

gekant, zich makkelijk en snel kan uitbreiden naar fysieke begeertes als eten en drinken, lichamelijke gemakken en uiteindelijk tot een vijandigheid ten opzichte van het lichaam in het algemeen. Een snelle rondgang langs enkele populaire heiligenlegendes geven hier de nodige aanwijzingen voor. In de Ierse hagiografie komen wij bijvoorbeeld de grote heilige Clumcille tegen, die 'een naakte rots' als bed had, en 'een steen als kussen'. Dezelfde heilige tolereerde zelfs geen koe in de nabijheid van het klooster, want, zoals hij zei: 'Waar een koe is moet een vrouw zijn en waar een vrouw is, heerst het kwaad'. (De Grieks-orthodoxe kerk kent eenzelfde gebruik bij de berg Athos, waar geen enkel vrouwelijk dier het klooster binnen mag).

De asceet Madeoc uit Fens tuchtigde zijn begeertes door zeven jaar lang uitsluitend op geblancheerde gerst en water te leven. Ailbhe hield dagelijks, ongeacht het weer, vigilie, gelegen op een kruis van steen, terwijl hij psalmen declameerde.

Findchu, apostel van de Keltische Deisen, gaf zijn hemelse zetel aan de koning van Deisen en liet daarop zeven smeden zeven sikkels smeden waarmee hij zich zeven jaar tuchtigde om zo zijn zetel in de hemel terug te verdienen.

Sint Amonius bedwong zijn verlangens door brandijzers te verhitten en zijn lichaam daarmee te martelen en Sint Oengus bereikte hetzelfde door zichzelf continu te geselen, staande in een vat met koud water, geklonken aan een mast met een touw om zijn nek.

De heilige Dervile van Erris stak haar ogen uit toen iemand haar met haar mooie ogen complimenteerde.

Duizend jaar later, in het Italië van de zeventiende en achttiende eeuw, komen we soortgelijke ontberingen tegen. Anders dan bij de semi-legendarische Ierse heiligen is dit een door en door historisch tijdperk, waarin we bijvoorbeeld de heilige Giangiusseppi della Croce, geboren in 1654, tegenkomen, die eiste dat 'het ongedierte dat in zijn bed krioelde ongemoeid werd gelaten', die 64 jaar achter elkaar dezelfde kleding droeg, kleding die een lichaam moest bedekken dat bezaaid was met zweren en wonden veroorzaakt door niets ontziende zelfkastijding, en die, als hem ook maar iets meer gebracht werd dan het meest basale voedsel, zijn lichaam vertelde: 'Heb je dat gezien? Heb je dat geroken? Laat dat jou genoeg zijn'.

In een achttiende eeuwse biografie van de in 1663 gestorven heilige Joseph van Copertino, ook bekend als de vliegende monnik vanwege zijn gewoonte op momenten van extase van de grond los te komen en te zweven, worden we verteld dat 'hij zijn lichaam zo langdurig en koppig met spelden, naalden en stalen bladen pijnigde en met zulk een vergieten van bloed, dat zelfs nu, na zovele jaren, de

wanden van zijn cel en van andere plaatsen waar hij zich terugtrok, verkleurd zijn en waarlijk besmeurd met bloed'. Nu wil ik hier niet de indruk wekken, dat dergelijke praktijken voor christelijke gelovigen, of zelfs monniken, gewoon waren, maar het feit blijft, dat deze levensinstelling door de eeuwen van populaire prediking heen, in de lezing van de heiligenlevens en vooral in de bedevaarttochten naar de plaatsen van verering van deze heiligen, als nastrevenswaardige voorbeelden aan gelovige leken werden voorgehouden.

Degenen onder ons, die onder een streng protestantisme geleden hebben, of dat nu het calvinisme of zijn Angelsaksische nazaat, het puritanisme is, hebben de neiging woorden als calvinisme of puriteins als scheldwoorden voor onderdrukking en lustonvriendelijkheid te gebruiken. Maar na de gruwelverhalen die u net gehoord heeft, is het absoluut verfrissend om Calvijns eigen commentaar op de zaak na te lezen. In deel III, hoofdstuk 10 van zijn Institutie, in 'Hoe men het tegenwoordige leven en zijn hulpmiddelen gebruiken moet', schrijft hij: 'Als we moeten leven, moeten we ook de noodzakelijke hulpmiddelen des levens gebruiken. En wij kunnen ook die dingen niet vermijden, die meer het genot dan de noodzakelijkheid schijnen te dienen... Want er zijn sommigen geweest, overigens goede en heilige mannen, die, daar ze zagen, dat de onmatigheid en zucht naar weelde door een ongebreidelde lust voortdurend de maat overschrijden, indien ze niet tamelijk streng bedwongen worden, en daar ze zoo een verderfelijk kwaad begeerden te verbeteren, den mensch toestonden (als de eenige wijze van verbetering (die in hun geest kwam) de lichamelijke goederen te gebruiken, voorzover de noodzaak het eischte. Zeker een vroomme raad: maar zij waren rijkelijk streng... Indien wij dan nagaan tot welk doel Hij het voedsel geschapen heeft, dan zullen wij bevinden, dat God niet alleen voor den nooddrift, maar ook voor genieting en blijdschap heeft willen zorgen. Zoo was in de kleederen, behalve de noodzaak, ook de sierlijkheid en de eerbaarheid de bedoeling... Weg dus met die onmenselijke filosofie, die, doordat ze slechts het noodzakelijke gebruik van het geschapene toestaat, ons niet alleen boosaardig berooft van het geoorloofde gebruik der Goddelijke weldadigheid, maar ook zich niet kan handhaven zonder den mensch van al zijn zintuigen te berooven en tot een blok hout te maken. Maar niet minder naarstig moet men aan de andere kant de lust des vleesches tegengaan', enzovoort, waarbij hij matiging adviseert.

De vraag die wij ons nu moeten stellen is, waar die vijandigheid ten

opzichte van het lichaam, waarmee het christendom zozeer door-desemd is, vandaan komt. Het gebruikelijke antwoord dat de meeste westerse intellectuelen, met andere woorden, mensen die zich met deze vraag überhaupt hebben beziggehouden, de afgelopen twee eeuwen gegeven hebben, is dat deze vijandigheid inherent is aan het christendom, dat het door haar joodse wortels werd ingegeven. Het was in het bijzonder Paulus die menigmaal als het doorgeefluik is neergezet door wie het christendom met deze erfenis werd opgezadeld, meestal naar zijn beruchte 'aanbeveling' van het huwelijk als de minste van twee kwaden, 'want dat is beter dan van begeerte te branden'(1 Cor. 7:9).

Nu en dan wordt de vermeende meer liberale houding van Jezus uit de evangelieën ter contrastering ten tonele gevoerd, waarbij gemakshalve zulke uitspraken als 'Neem van mij aan: zolang hemel en aarde bestaan, zal niet één lettertje of streepje uit de wet geschrapt worden totdat alles voorbij is'(Matth. 5:18) over het hoofd gezien worden.

En 'Maar ik zeg u: wie naar de vrouw van een ander kijkt en haar wil hebben, heeft in zijn hart al overspel gepleegd' (Matth. 5:28) of 'Als je oog er de noodzaak van is dat je van de rechte weg afdwaalt, ruk het dan uit en gooi het weg' (Matth. 18:19).

Op andere momenten is het het Griekse erfgoed dat impliciet of expliciet als een tegenbeeld moet fungeren; een erfenis die naar verluidt meer respect toonde voor het lichaam en haar begeertes, hoewel de uitspraak 'Alles met mate' ons natuurlijk wel via Theogenis en Plutarchus is overgeleverd.

Dat is helaas een verkeerde interpretatie van zowel de Hebreeuwse traditie als de Griekse nalatenschap en het kan de moeite waard zijn om beide tradities de komende minuten wat nauwkeuriger te onderzoeken, om zo een beter zicht te krijgen op de vraag via wie de lustvijandigheid het christendom nu werkelijk binnengekomen is. Laten we bij de oudtestamentische traditie beginnen:

Calvijn haalde psalm 104:15 aan als het motto voor zijn eerder aangehaalde argumentatie: 'God haalt uit de aarde ons voedsel. Wijn maakt ons vrolijk, olijfolie doet onze huid glanzen', een bijbelvers waarvan de geheelonthouders nooit echt hebben willen onderkennen dat het uit goddelijke inspiratie voortkomt. Hij zou net zo goed andere passages uit de wijsheidsliteratuur aangehaald kunnen hebben, zoals bijvoorbeeld Prediker 2:24-26, waar deze ons voorhoudt, dat als we de zaken in evenwicht houden, dat wil zeggen wanneer we de juiste spanning weten te bewaren tussen de Simchas Torah, de lust der Wet en de levenslust, dan wordt de bevrediging van de lichamelijke begeertes goddelijk. En de nog duidelijkere

stellingname in Prediker 9:7-9: 'Daarom: eet en hebt met plezier, drink wijn en wees vrolijk. Dat heeft god gewild... Geniet van het leven samen met de vrouw van wie je houdt: doe dat iedere dag weer opnieuw in dit zinloos en vluchtig bestaan dat God gegeven heeft'.

Natuurlijk kunt u zeggen, dat de wijsheidsliteratuur slechts een element van het Oude Testament vormt, maar hoewel er in de Wet en de Profeten geen passages voorkomen die zo uitgesproken zijn als deze, staan er in het Oude Testament toch op zijn minst globale aanwijzingen over hoe er over het lichaam en de lichamelijke lusten gedacht werd. Het is bijvoorbeeld geen toeval dat de centrale rituelen van de joodse traditie rond de eettafel plaatsvinden, met brood, wijn en vlees: niks geen christelijk gezever als zeven jaar lang leven op geblancheerde gerst en water! Daar komt nog bij, dat in de Hebreeuwse, en bijgevolg joodse gedachtengang het idee van het celibaat, de bewuste onthouding van de seksualiteit, volstrekt onbegrijpelijk is. De voortplanting is, binnen het huwelijk weliswaar, een absolute eis aan de mensheid, een voorwaarde om mens te zijn.

Uit het scheppingsverhaal in Genesis leren we dat man en vrouw voor elkaar bestemd zijn; zij zullen vruchtbaar zijn en zich vermenigvuldigen. (De weinige uitzonderingen hierop, zoals in Jer.16:1, zijn niet meer dan dat: gruwelijke uitzonderingen in de oude betekenis van het woord en daarmee des te indrukwekkender). Tafel en bed zijn in de Wet weliswaar aan de nodige restricties gebonden, maar nergens, en dan ook nergens, wordt in het Oude Testament de suggestie gewekt, dat er in de fundamentele onthouding van een van beide een deugd schuil zou gaan.

Uit het scheppingsverhaal leren we wel iets anders, iets dat de sleutel tot deze houding vormt. In het Oude Testament bestaat er geen scheiding tussen lichaam en geest, zoals die in het christendom te vinden is. De mens wordt afgebeeld als een heel wezen, als stof door God tot leven is gewekt. In de klassieke formulering van Dr. Wheeler Robinson in zijn boek The People and the Book, pag. 362: 'Het Hebreeuwse idee van de persoonlijkheid is een bezielde lichaam, niet een ziel dat een lichaam heeft gekregen'. De mens heeft geen lichaam, hij is een lichaam; als het leven hem ontvliedt, keert zijn lichaam letterlijk terug tot stof, het leven verliest haar betekenis. De ziel, of zo u wilt geest, is niet meer dan de levenskracht, niet een grootheid op zichzelf die los van het lichaam bestaat. Ondanks de poëtische verwijzingen zoals in Jer. 1:5, of psalm 139:13-16, waarin weliswaar aan Gods alwetendheid en zijn kennis omtrent

onze lotsbestemming gerefereerd wordt, maar niet aan een pre-existentie van de ziel (In het Oude Testament kent God weliswaar onze lotsbestemming voor we geboren worden, maar daarmee kent hij ons niet). Noch bestaat er enige notie van het voortbestaan van de ziel na de dood.

Sheol, het Hebreeuwse dodenrijk, is een plek waar de doden ronddwalen als schaduwen, op weg om vergeten te worden (Psalm 31:12), van uitputting (Job 3:17), van onechtheid (Psalm 88:4; Is. 14:10). Aanvankelijk schulde de onsterfelijkheid voor de joden in de herinnering, in de mogelijkheid voor de nakomelingen hun voorvaderen te gedenken. Jobs grootste verlies was dan ook de dood van zijn zonen en dochters en de dreiging dat hij totaal vergeten zou worden en zijn ultieme rehabilitatie, de teruggave van zijn kinderen (zie ook De Wijsheid van Jezus ben Sirach 44: 'Laat ons nu vermaarde mannen prijzen, de voorvaderen van wie wij afstammen... Maar er zijn anderen aan wie niet meer gedacht wordt en die verdwenen zijn als hadden zij nooit bestaan. Zij werden als waren zij nooit geweest...').

Deze dynamiek bestaat tot op de dag van vandaag in de joodse leer, in het belang dat eraan gehecht wordt dat er iemand overblijft om kaddisj voor de doden te zeggen. Later zou de onsterfelijkheid in de Opstanding gevonden worden, waarin God een nieuw lichaam zou geven. Maar het idee van de onsterfelijkheid als een ziel die na de dood bij God verblijft, bestond eenvoudig niet. De opmerkingen van Paulus over hen 'die slapen in de dood' in afwachting van de Opstanding (1 Thess. 4:14), komen geheel overeen met de joodse kijk op de zaak.

Het lichaam kon dus helemaal niet ontaard of minderwaardig zijn. Het was een absoluut essentieel onderdeel van het menszijn en het menselijk leven. Als zodanig was het volstrekt zinloos het lichaam als een vijand te behandelen.

Maar als het celibaat, en het geloof in de onsterfelijke ziel, gescheiden van het zondige lichaam, en – uiteindelijk – de afkeer van het lichaam en de lusten niet van joodse oorsprong zijn, waar komt dit dan wel vandaan? Het antwoord is: van de Grieken, of meer specifiek, van Plato – of, om precies te zijn – van de neo-platonisten die de dominante stroming binnen de filosofie tijdens de eerste paar eeuwen na Christus vertegenwoordigden. Precies in de tijd dat het Christendom vorm begon te krijgen.

Maar het was Plato met wie de ellende begon. Met zijn idealistische filosofie, waarin hij stelde dat deze wereld slechts de weerspiegeling

van een andere, van een ideale wereld was. De ideale wereld was de wereld van de essenties, terwijl onze wereld slechts een wereld van vergankelijke 'bijkomstigheden' is, niet meer dan een schaduw van het wezenlijke in tijd en ruimte. Aanvankelijk waren deze beide werelden in Plato's dialogen nog niet zo ver van elkaar gescheiden. Hoewel het in de Phaedrus en het Symposium duidelijk is, dat een ware filosoof een knappe jonge man bemint om de ideale schoonheid van zijn ziel, zoals die in zijn lichaam weerspiegeld wordt, en niet om zijn lichamelijke schoonheid alleen, is de lichamelijke schoonheid hier toch nog een onmiddellijke uitdrukking van de schoonheid van de ziel.

Het zou echter niet lang duren voordat deze twee werelden steeds verder van elkaar verwijderd zouden raken, en de lichamelijke wereld meer en meer als minder mooi, als minderwaardig aan de ideale wereld werd beschouwd. Die was immers eeuwig, wezenlijk en 'echter' dan de echte wereld.

Bisschop John A.T. Robinson beschrijft in zijn studie over de ontwikkelingen in het christelijk denken over het lichaam, de laat hellenistische opvatting van de mens als een 'engel in een fruitautomaat, een ziel (onzichtbaar, spiritueel, het wezenlijke 'ik') die in een stoffelijk omhulsel opgesloten zit, in het vertrouwen daar ooit uit bevrijd te zullen worden. Het lichaam is niet wezenlijk voor de persoonlijkheid; het is iets dat de mens bezit – of liever, iets waardoor hij bezeten wordt'. (The Body: A Study in Pauline Theology, pag 14).

In de maalstroom van de voor-christelijke religies werd Plato's ideale wereld vereenzelvigd met het domein van de spiritualiteit. Tegen de tijd dat het christendom gesticht werd, komen we in de brieven van Paulus een taalgebruik tegen dat wijst op een verharding van de breuk tussen beide werelden. Paulus hanteert een ingewikkelde combinatie van vier begrippen die in twee polariteiten verdeeld zijn: het 'vlees' en de 'geest', en het 'lichaam' en de 'ziel'. Het 'vlees' was datgene dat de mens van God wegleidde, terwijl de 'geest' voor datgene stond dat naar God verlangde en voor hem openstond. Het 'lichaam' was het fysieke omhulsel waarin de onsterfelijke 'ziel' gekleed ging. Hoewel Paulus beide dichotomieën duidelijk onderscheidde (hij sprak bijvoorbeeld steeds over de wederopstanding van het 'lichaam', nooit over de wederopstanding van het 'vlees'), zouden ze na verloop van tijd, onder de voortdurende invloed van ontwikkelingen in het Neo-Platonisme, in elkaar schuiven. In de christelijke theologie zou het uiteindelijk het lichaam zelf worden dat ons van God wegleidt. Daar het lichaam

toch al beschouwd werd als een nutteloze en nodeloos zware belasting voor de onsterfelijke en waardevolle ziel, werd het lichaam het middelpunt van afkeer en ontaarding dat, eerst onder de christelijke 'woestijnvaders' van Egypte en Syrië en later onder de Ierse monniken die zich door hen hadden laten inspireren, tot vormen van ascetisme en afwijzing van het lichaam zou leiden, zoals die hier aan het begin werden beschreven.

Dit was niet een proces dat zich enkel in de kerk voordeed. Integendeel, de kerk weerspiegelde voornamelijk de ontwikkelingen in de laat Griekse filosofie, die zich nu zodanig van Plato's oorspronkelijke idealistische filosofie verwijderd had, dat het neoplatonisme genoemd zou gaan worden.

In 415 na Christus vond in Alexandrië een van die gebeurtenissen plaats die exemplarisch zijn voor een heel tijdperk: de moord op de neoplatonische filosofe Hypatia door een woedende menigte, opgejut door Sint Cyrillius, de christelijke aartsbisschop van de stad. Het verhaal wordt verteld door Suidas in zijn Lexicon. Hypatia's vader Theon was de laatste professor in de filosofie aan het museum van Alexandrië. Zij trad als filosofe in zijn voetsporen en zou zelf een populair lector worden. Haar neoplatonische houding ten opzichte van het lichaam wordt duidelijk uit het verhaal dat, toen een medestudent haar zijn liefde verklaarde, zij ongeduldig haar rok omhoog trok en tegen hem zei: 'Dit symbool van onreine voortplanting is waar je verliefd op bent, niet op iets moois'.

Hoewel wat minder extreem is dit antwoord niet ongelijk aan het antwoord dat Sint Derville een eeuw of wat later in Ierland zou geven. En net als dat bij vrouwelijke christelijke heiligen doorgaans het geval is, werd ook van Hypatia gezegd dat zij haar hele leven lang maagd is gebleven. De heilige Cyrillius, die er ook al niet voor had teruggedeinsd om de joodse gemeenschap uit Alexandrië te verdrijven, begon haar meer en meer als vijand van de kerk te beschouwen en organiseerde de brute moord. In termen van moraliteit moet echter vermoed worden dat zij minder een vijand dan een concurrent was.

Hoe dan ook, het is duidelijk dat een onvriendelijke houding ten opzichte van het lichaam en de lusten wijd verbreid was. Niet alleen in de kerk, maar in de gehele laat-antieke cultuur. En het is uit deze bron dat het de christelijke traditie is binnengesijpeld, in een tijd dat de kerk steeds meer afstand van haar joodse wortels begon te nemen. Door de mate waarin de gehele westerse cultuur en samenleving – het 'christendom' – door de kerk is vorm gegeven, werd dit het kanaal waarlangs de lustonvriendelijke, neoplatonische hou-

ding vandaag de dag ons gezamenlijk bezit is geworden. Tussen haakjes lijkt het mij van belang hier nog even op te merken, dat er heel wat voor te zeggen valt (en dat heeft de Amerikaanse hervormde theoloog A. Charles van der Beek in zijn The Immortality of the Soul vs. the Resurrection of the Body ook inderdaad gedaan) dat diezelfde neoplatonische ontwaarding van het lichaam en haar behoeftes versus de onsterfelijke en waardevolle ziel, het belangrijkste struikelblok voor de kerk vormt om haar verantwoordelijkheden ten opzichte van de armen, hongerigen en daklozen werkelijk serieus te nemen. Er is altijd de verleiding om 'zieltjes te redden', om hulp te verlenen aan het 'onsterfelijke' deel van de mens, ten koste van zijn lichamelijke noden. Het lichaam is tenslotte slechts vergankelijk. Het is wellicht niet alleen op het terrein van de moraal, maar ook in haar dienende taak, waar de kerk voor het overnemen van de hellenistische bagage heeft moeten boeten.

De vraag naar de lustonvriendelijkheid van het christendom heeft nog een ander bijkomend belangrijk aspect, dat niet onvermeld mag blijven. Naast de algehele afkeer van het lichaam en de 'lusten' in de zin van begeertes, kende en kent het christendom ook een afkeer van specifieke seksuele 'lusten', in de meer negatieve betekenis van het woord. Daartoe behoren – als we ze in hedendaagse termen omschrijven – homoseksualiteit, travestie, sadisme, masochisme, pedofilie en andere zogenaamde 'perversies'.

Opnieuw stuiten we hier onmiddellijk op het probleem van definities, omdat al deze woorden – en de concepten waarnaar deze woorden verwijzen, en, om nog dieper te graven, de notie van seksuele identiteiten en geaardheden zelf – uit een negentiende eeuws concept voortkomen, namelijk uit de uitvinding van de forensische psychologie. Voor het midden van de negentiende eeuw zouden alle genoemde seksuele oriëntaties in een van de twee volgende categorieën vallen, 'libertinisme' en 'sodomie', categorieën die eerder handelingen beschrijven dan persoonlijke identiteiten of gerichtheden. De eerste vormde de breedste categorie, waaronder oraal-genitale seks en sadisme, masochisme, incest, seksuele relaties met jonge partners of dieren en zelfs sodomie – als het slechts nu en dan voorkwam – gerekend werden. Met andere woorden, alle seksuele praktijken, die de sociale en morele taboes doorbraken. Deze werden allemaal beschouwd als praktijken waar iemand, die zijn of haar 'normale' seksuele lusten de vrije loop liet, onvermijdelijk daar naar toe zou afglijden, als het resultaat van een buitensporige seksuele begeerte. De tweede categorie verwees naar

anale geslachts-gemeenschap, in het bijzonder tussen mannen, maar eventueel ook tussen man en vrouw en man en dier. Daarom is het zinloos om te vragen naar wat de bijbel bijvoorbeeld over homoseksualiteit zegt, omdat dat concept in het bijbels gedachtengoed simpelweg niet voorkomt.

In het Oude Testament worden echter wel talloze seksuele praktijken veroordeeld zoals overspel, incest met bloedverwanten in verschillende gradaties en met aangetrouwde familieleden, geslachts-gemeenschap met dieren (Ex. 22:12), anale geslachtsgemeenschap (Lev. 20:13), het dragen van kleding die niet aan het eigen geslacht toebehoort (Deut. 22:5). Ook golden er verboden tegen mannelijke cultische prostitutie.

In die gevallen echter gaat het om heel andere categorieën dan waar we vandaag de dag aan denken. De veroordeling van homoseksuele prostitutie is van weinig betekenis in een wereld die deze praktijk niet langer kent. Maar ook zijn er regels die gebaseerd zijn op de extreme afkeer van het mengen of 'misbruiken' van verschillende levenssappen. Op grond daarvan werden bijvoorbeeld het plaatsen van sperma in de anus (in het geval van anale geslachtsgemeenschap) of in andere diersoorten (bij bestialiteit) verboden, en ook de vermenging van bloed en zaad tijdens de geslachtsgemeenschap gedurende de menstruatie (Lev. 18:19). Daarbij werd ook het zoenoffer na een nachtelijke zaadlozing verplicht gesteld, en, om nog eens wat te noemen, het koken van het vlees van een jong dier in de melk van zijn moeder werd verboden (Deut. 14:21).

Ook deze regels vallen alle ver buiten onze hedendaagse denkwijze, waarin de levenssappen niet langer een heilige betekenis hebben. Het verbod op travestie heeft wellicht een cultische betekenis, in zoverre dat mannelijke cultische prostitués kleding van het andere geslacht droegen. Maar misschien is het wel gelegen in het idee dat de geslachtsrollen door God verordineerd zijn – getuige Paulus' opmerkingen over de haarlengte (1 Cor. 11:14).

Hoe dan ook, deze verboden zijn voor het hedendaagse denken weinig relevant.

Ook de analyses van de Griekse terminologie die Paulus bezigde, die in oudere teksten met het woord 'sodomiet' vertaald werd en in nieuwere met 'homoseksueel', lijken er eveneens op te wijzen, dat deze termen betrekking hebben op verwijfde mannen die bij anale geslachtsgemeenschap de passieve rol toebedeeld waren. Opnieuw zeer cultureel gebonden begrippen dus, die nauwelijks enige inhoudelijke gelijkens vertonen met de moderne termen, waarin de vertalers ze omgezet hebben.

Om kort te gaan: hoewel de algemene afkeer van het lichaam en de lichamelijke begeertes niet zijn oorsprong in de Schrift heeft, veroordeelt de Bijbel wel degelijk handelingen die de tegenwoordige samenleving als 'lustvol' of 'pervers' zal bestempelen.

Waar deze veroordelingen door de afkeer van de Neo-Platonisten tegen de wellust mogelijkwijs versterkt zijn, een afkeer die in haar gewelddadigheid trouwens meestal niet onderdeel voor die van de kerkvaders, kan de christelijke houding omtrent deze zaak niet zomaar aan 'vreemde' invloeden toegeschreven worden.

Anderzijds is het opmerkelijk, dat het christendom ervoor gekozen heeft om andere voorschriften uit het Oude Testament, die uit precies dezelfde denkwijzen voortkomen, te negeren, terwijl de kerk zich ondertussen nog steeds beroept op die voorschriften die in het bijzonder gekant zijn tegen anale geslachtsgemeenschap en travestie om de seksualiteit van homoseksuelen en transseksuelen te veroordelen. Terwijl het joods-christelijke scheppingsverhaal heteroseksuele en op de voortplanting gerichte seksualiteit benadrukt, wat een zekere vijandigheid ten opzichte van homoseksualiteit en andere niet op de voortplanting gerichte seksuele praktijken impliceert, en de traditie zich altijd tegen een ongebreideld uitleven van seksuele begeertes heeft gekeerd, zijn deze feiten op zich naar mijn mening niet voldoende reden om het aanhoudende en soms gewelddadige voortbestaan van deze veroordelingen in het christendom te verklaren. Je kan slechts vermoeden, dat hier andere culturele redenen aan ten grondslag liggen, die weinig of niets met een bijbelse of theologische onderbouwing van het christendom van doen hebben.

Samenvattend was en is het christendom lustonvriendelijk, zowel in ruimere zin van een algemene afkeer van het lichaam en zijn begeertes, zowel seksueel als lichamenlijk, als in de engere zin van het krachtig veroordelen van bepaalde seksuele 'lusten' die – of ze nu buiten de 'normale' seksuele begeertes vallen of daar slechts een extreme vorm van zijn – als pervers beschouwd worden. Toch mist het christendom in beide gevallen een echte intellectuele rechtvaardiging om zich zo op te stellen.

De algemeen geworden afkeer van het lichaam is in feite in strijd met de Schrift en geïmporteerd uit een andere culturele traditie die de overhand heeft gekregen en zichzelf tot meester uitriep in het huis van het christelijk denken. De meer specifieke veroordelingen blijken, hoewel geworteld in de Schrift, toch voornamelijk door iets anders overeind te worden gehouden dan door hun daadwerkelijke integratie in het weefsel van het christelijk denken – hoewel ik niet

zal ontkennen, dat ze misschien wel ontwarbaar met het christendom verweven zijn.

Na 1500 jaar moet betwijfeld worden of we aan een van deze zaken nog iets kunnen doen; of we het christendom kunnen veranderen, of dat we eraan kunnen ontsnappen. Zo allesdoordringend is haar invloed op de westerse cultuur, en in deze eeuw op zelfs de hele wereldgemeenschap.

Misschien is het beste waar we op mogen hopen, dat we ons bewust worden van de situatie en hoe die ontstaan is en dat we proberen om kleine ruimtes te vinden waarin een meer positieve en rationele houding tot ontwikkeling kan komen. Dat was althans mijn hoop toen ik dit commentaar schreef.

Donald Mader, 1996

19. Overdenking in een viering op 3 maart 1996 in de Pauluskerk

(van band opgenomen toespraak)

Schriftlezingen: Exodus 5 vanaf vers 22
Handelingen 5 vanaf vers 26

Wij willen in deze dienst stilstaan bij het opbrengen van waardering en respect voor mensen die anders zijn en anders denken. Wij hebben vandaag gelezen uit Exodus 5, een fragment dat ons invoert in de crisissituatie waarin Mozes regelmatig belandt. Mozes is een bemiddelaar tussen God en het volk Israël, is geroepen het volk te bevrijden uit Egypte. Mozes heeft daar natuurlijk een bepaalde voorstelling van zaken van. Dus op het moment, dat hij zegt tegen de farao: 'Laat mijn volk gaan' heeft Mozes aangenomen, dat er iets gaat gebeuren, dat de bevrijding zal inleiden. Maar het tegendeel is waar. Het volk wordt nog meer onderdrukt en de farao neemt geen enkel besluit tot bevrijding. De toestand wordt nog ernstiger. Het volk crepeert en komt ook in opstand. Is dat nou die Mozes, die ons komt bevrijden? U kunt zich het conflict voorstellen. En je kunt ook uit de vragen van Mozes afleiden, dat hij zegt: 'Hoe zit het nou, Here God, nou ben ik hier gekomen'. Dat is ook al niet helemaal van harte, want Mozes had zich verzet tegen die roeping, en nou overkomt hem dit. Met andere woorden, er is hier een element, dat ik er voor vandaag wil uitpikken, een element van onzekerheid of het allemaal wel klopt. En dat is natuurlijk iets wat iedere gelovige kent. Je hebt allemaal weleens momenten in je leven, dat je je afvraagt: 'Zou dat geloof nou wel echt waar zijn? Klopt het nou wel?' Er gebeurt toch zoveel, dat strijdig is met wat je van God zou verwachten. En dat kan ertoe leiden, dat mensen het besluit nemen het geloof de rug toe te keren. Er zijn ook mensen, die voortdurend twijfelen en nooit de knoop doorhakken.

Wanneer we het vandaag hebben over het opbrengen van respect voor mensen die anders zijn en anders denken, dan hebben we natuurlijk te maken met onszelf, want of we wel of niet respect opbrengen is een beslissing die wij in ons hart nemen. Respect is waardering, eerbied en ontzag en het feit of je eerbied opbrengt hangt samen met je levenshouding, met je godsdienstige overtuiging, met de stem van je geweten. Nou leven wij in een wereld die er nog weer wat anders uitziet dan in de dagen van Mozes en de dagen van Gamaliël. Wij leven aan het eind van de 20e eeuw en wij verkeren temidden van mensen die anders zijn en anders denken.

Dat levert ook de nodige problemen op, want het blijkt dat de een wel respect opbrengt, de ander nauwelijks, en er zijn ook mensen, die uiterst onverdraagzaam kunnen zijn. Als wij het hebben over mensen die anders zijn, dan kun je denken aan mensen, die een andere seksuele geaardheid hebben. Wij horen de laatste tijd veel over allerlei onderwijskrachten die seksueel misbruik maken van kinderen. Kinderen die jong zijn of in de puberteit. Op zichzelf is het ook goed, dat dat besproken wordt. Maar we moeten het wel bespreken in alle opzichten, want het gaat heel vaak om vaders die een levenlang een seksueel probleem met zich meedragen, wat kennelijk niet bespreekbaar is geworden en dat leidt tot uitwassen. Er zijn nogal wat mensen die verknipt raken in hun seksuele beleving doordat ze een geaardheid hebben, die niet bespreekbaar is. Vroeger was dat misschien nog ernstiger. Er is nog een tijd geweest dat homofielen op de brandstapel werden gebracht. Dat is beter geworden, maar dat wil nog niet zeggen dat alle mensen die wat anders in elkaar zitten dan wij, zich kunnen verheugen in zeker respect en waardering van anderen. En dat geldt ook voor pedofielen. Dat geldt ook voor transseksuelen, voor sadomasochisten, noem ze allemaal maar op. Allerlei dingen, die wij wat verdringen naar seksblaadjes die er in overvloed zijn, naar advertenties in kranten, maar we moeten ons natuurlijk altijd goed realiseren, dat daar allemaal mensen bij betrokken zijn, zoals u en ik, die proberen met hun geaardheid uit te komen en die ook vaak het idee hebben van: waar zou ik een adres vinden waar ik mijn hart kan luchten? Er zijn ook talloze mensen met een andere overtuiging, een andere religie. Wij leven natuurlijk in een wereld waar de grote godsdiensten ons steeds naderbij komen: hindoeïsme, boeddhisme, de islam, in allerlei vormen. Zoals het christendom bestaat uit allerlei vormen zo is dat ook het geval bij andere godsdiensten en vaak zijn het meestal de bedenkelijke vormen van die godsdiensten die de aandacht krijgen. Daarbij denken we aan de fundamentalisten, die met veel geweld hun mening willen opleggen aan anderen en die zelfs het vermoorden van mensen niet schuwen. Dat kunnen christelijke fundamentalisten zijn, die een abortuskliniek in Amerika in de fik steken. Dat kunnen hele fanatieke Hamasaanhangers zijn, die autobommen plaatsen. Je zult je afvragen: hoe moet ik daar respect voor opbrengen. Er is toch ook een grens aan het respect? Je kunt toch niet alles positief waarderen? Dat hangt nu samen met onze levenshouding. Iedereen heeft natuurlijk in zijn leven een persoonlijk geloof en in je geloof heb je natuurlijk ook een paar knopen doorgehakt. Je kunt bijvoorbeeld zeggen: Jezus is de waarheid. Dan zeg je niet iets wat verkeerd is. Er staat zelfs geschreven 'Jezus is de weg, de waarheid en het leven'. Voor sommige mensen is die

waarheid van zodanig karakter, dat iemand die niet in Jezus gelooft derhalve niet zo positief gerespecteerd kan worden. Dat is natuurlijk duidelijk. Als Jezus de waarheid is en je ontmoet een boeddhist, die er andere ideeën over heeft, dan zal ons respect er wel zijn tot op zekere hoogte – het is ook een medemens – maar het zal laag van gehalte zijn. Dat komt ook door de beslissing die we zelf genomen hebben. Dat geldt ook voor andere geaardheden. Je kunt natuurlijk geleerd hebben, dat al die andere seksuele geaardheden zondig zijn; daar moeten we ons niet mee bezighouden. Dan is duidelijk, dat het respect voor mensen met een andere seksuele geaardheid beduidend laag zal zijn. Het kan natuurlijk ook omgekeerd. Er zijn ook mensen, die zeggen: Nee hoor, mijn geloof leert mij, dat ik goed moet zijn voor een medemens. Ik moet mijn medemens liefhebben als mezelf, ongeacht geaardheid, nationaliteit, komaf, religie. Dat kan een hele positieve inzet worden om heel veel respect te hebben voor andere mensen. Maar die mensen kunnen natuurlijk onder druk komen te staan van medegelovigen, die zeggen: Er staat geschreven in de bijbel, en dan komt er een andere tekst waaruit moet blijken, dat de betrokkene zich toch een klein beetje vergist in zijn overwaardering van zijn naaste. U ziet, gemakkelijk is dat niet. Het verstaan van het Evangelie wordt in belangrijke mate ook bepaald door de omgeving waarin u leeft, door uw opvoeding, het klimaat van uw kerk, uw kennissenkring, de boeken die u leest, wat u zelf hebt meegekregen, wat u zelf heeft verwerkt, uw maatschappelijke positie. Dus wat dat betreft spreken we over een heel ingewikkeld en moeilijk onderwerp. U zult misschien op het journaal de afgelopen weken weleens gekeken hebben naar die republikeinse kandidaat, Pat Bue Canon, die het heel goed doet bij de christelijke fundamentalisten in het zuiden van de V.S. Ik heb een paar keer gesprekken gehoord met die mensen. Dat zijn ook medegelovigen, die lezen ook uit de bijbel, zoals wij vanmorgen hebben gedaan, en die hebben daar een gedachte over God, gezin, over homofilie, over abortus, dat ik me afvraag: van welke planeet komen deze mensen? Je voelt geen enkele verbondenheid. Maar dan realiseer ik mezelf ook, dat zij dat zullen hebben naar mij toe. Dat is natuurlijk altijd wederzijds.

Het is dus niet gemakkelijk respect op te brengen voor een standpunt, waarvan je denkt: dat is volmaakt onzinnig. Je moet er natuurlijk goed rekening mee houden, dat andere mensen dat naar jou toe ook kunnen zeggen. Dichterbij in onze eigen kerk hebben we al decennia lang een interne strijd tussen stromingen. In de hervormde kerk zit daar de gereformeerde-hervormde gezindte, die zelfs georganiseerd is in een bond, met leden en voorzitters, en

woordvoerders en actievoerders en actiemodellen, die het Samen Op Weg proces hier en daar stagneren. Er zijn zelfs mensen die een vrije hervormde gemeente willen gaan oprichten, los van het SoW-proces. Nou, dat is dan in je eigen kerk. Hoe staat het met het respect voor elkaar? Kunnen we dat ook waarderen? Vele SoW-aanhangers zullen schreeuwen: Nee, dat kunnen we toch zeker niet waarderen. Terwijl deze mensen het gevoel hebben, dat ze op geen enkele manier begrepen worden, geen respect ondervinden.

Dan heb je natuurlijk ook heel progressieve christenen, die met alles mee gaan. Die zijn hiervoor en daarvoor. Daar gaat ook weer vaak een grote onverdraagzaamheid vanuit want kennelijk vinden die mensen alles maar goed.

Er zijn mensen, die denken in een kerk van de liturgie. Als de kaarsen maar branden, het wierook brandt, we het avondmaal vieren en liturgisch alles perfect verantwoord is en de cantorij netjes zingt op een zondag, dat dat past, dan is het dik voor mekaar. Dat is een waardevolle christelijke beleving. Je kunt het zo verheffen, dat het zo overal moet zijn, dan daalt het respect voor anderen al weer.

De Servisch-orthodoxe christenen vinden eigenlijk, dat die Servische politici als Karacic en Mladic het perfect hebben gedaan. Er komt van die Servisch-orthodoxe kerk geen veroordeling van de gruwelijke daden, die onder verantwoordelijkheid van deze beide heren zijn begaan. Let wel, dat zijn medegelovigen. We zijn zelfs met hen verbonden in de Wereldraad van Kerken. U kunt zich voorstellen: hoe moet je daarbij over respect spreken?

We zouden nog eindeloos voort kunnen gaan om te schilderen hoe moeilijk het is respect op te brengen en in dat verband zijn de lezingen van vanmorgen interessant. Mozes is in crisis. Hij staat tussen God en de mensen in. Mozes heeft respect voor God, maar Mozes durft wel God te bevragen. Dat is altijd heel boeiend bij Mozes. Als u de figuur Mozes bestudeert in het Oude Testament zult u merken, hoe hij ook geweldig kan bakkeleien met God. En dat komt, omdat Mozes het idee heeft: dit klopt niet. Ik word hier met een boodschap de woestijn ingestuurd en God helpt mij niet. Maar tegelijkertijd staat Mozes tegenover zijn volk waar hij ook respect voor heeft. Dat zijn zijn volksgenoten. En bij voortduring zullen ze Mozes, van het begin van zijn leven tot het eind dwars zitten. Ze zullen in opstand komen. Ze hebben hem zelfs willen vermoorden. En God heeft weleens gezegd: Zullen we er een eind aan maken? Ga ik alleen met jou verder. En dan zegt Mozes nog: Nee, dat kunnen we niet maken.

In het Nieuwe Testament maken we vandaag kennis met de vervolging in de eerste christengemeente. Het conflict tussen de joodse

clerus en Petrus en de zijnen is losgebarsten. Weer een punt van respect. De joodse geestelijkheid zegt: Het kan niet waar zijn, dat Jezus de Messias is. Er klopt helemaal niets van, want hij zegt, dat hij de zoon van God is. Dat is toch een godslastering als iemand zich gelijk stelt met God. Ze kunnen vanuit hun situatie geen enkel respect opbrengen voor deze gekte, die zich daar ontwikkelt rondom Jezus. En omgekeerd gelooft Petrus heilig, dat Jezus de weg, de waarheid en het leven is en hij spreekt geïnspireerd door de Geest en hij roept de mensen op tot bekering en weigert te buigen voor het gezag waarmee joodse leiders hem dat willen verbieden. Er is een groot conflict. En dan gebeurt er iets wat heel boeiend is. Daar verschijnt een farizeeër ten tonele, Gamaliël. En ik denk, dat wij van Gamaliël vanmorgen iets kunnen leren om het probleem op een goede manier op te lossen. Gamaliël zegt: (hij begint heel diplomatiek) Er zijn natuurlijk meer mensen geweest zoals Jezus en zie eens hoe het is afgelopen. Ze zijn er niet meer. Het leek heel spectaculair maar het ging vanzelf ten onder. En dan zegt hij: Laten we hen geworden. Als het uit de mensen is, zal het vergaan. Dan gaat het voorbij. Als het uit God is, dan zal het blijven. En het zou vreselijk zijn, als we ons nu zouden verzetten tegen iets wat uit God is. Dan verzetten we ons tegen God. Dat Gamaliël-advies is historisch geworden. We kennen de man verder nauwelijks, maar hij is een farizeeër van formaat geweest, een wijs man in deze situatie. Hij staat natuurlijk aan de kant van de joodse leiders. Ook hij heeft bedenkingen tegen Jezus, maar hij weet in deze situatie (hij is ook partij, lid van de joodse geestelijkheid, hij was tegen Jezus) en hij kon Petrus niet verdragen, maar de man beschikt juist in die situatie over een wijsheid, die hier verademend is. 'Als het uit de mensen is, zal het vergaan, maar als het uit God is, dan zal het blijven. Zullen we er ons tegen verzetten? Nee, dat is onwijs, dan verzetten we ons tegen God'.

Dat is iets, denk ik, dat alle gelovigen zich zouden kunnen aantrekken. Ook als je overtuigd bent van een bepaald gelijk. Dat je toch zegt t.a.v. anderen: Je weet maar nooit of God er een bedoeling mee heeft of dat misschien God daar ook werkzaam is. We weten niet of het uit God is. We kunnen nu wel aannemen 'het is uit de mens, dus het moet geliquideerd worden', laten we het risico niet nemen. Zo denk ik weleens : Ik kan me best voorstellen, dat mensen denken, dat iemand die transseksueel is, een vrouw die een man wordt, of een pedofiel iemand, die iets doet met kinderen, dat is toch niet gezond. Dat zijn ook heel ingrijpende dingen. En het is ook niet zo, dat deze preek ertoe zal bijdragen, dat u na vanmorgen na deze deze dienst zegt: Ik heb die preek van Visser gehoord en ik ben radicaal veranderd. Het zou leuk zijn als dat gebeurde, maar zo

werkt dat nou eenmaal niet. Maar je zou je kunnen afvragen: Zou God ook niet sommige van die geaardheden, (ook niet allemaal, je moet ook niet overdrijven) misschien ook niet gewild hebben? Misschien is er een weg te gaan, die God wil. En wie omgang heeft met mensen, die seksueel anders in elkaar zitten, zal het ontdekken: er zijn mensen onder, die ook gelovig zijn. Die daarover ook nadenken. En die in hun leven ook hebben ervaren, dat God hen niet alleen heeft laten zijn. Dat is belangrijk.

God heeft misschien wel de bedoeling om ook andere religies en andere levensovertuigingen in deze wereld te gebruiken voor zijn doelen. Wij weten dat niet. Het is niet goed om te zeggen: God heeft hiermee niets te maken, dan zou je God tekort doen. God is de schepper van de hemel en de aarde, de vader van alle mensen. Zijn barmhartigheid geldt alle mensen. Het kan niet waar zijn, dat je zegt: God heeft niets met die mensen te maken. Wij kunnen het alleen niet vatten. Het is natuurlijk niet niks als je als christen moet spreken met mensen van al die andere godsdiensten. Dat gaat je duizelen. Daar hebben ze ook indrukwekkende heilige boeken en allerlei mooie opvattingen. Moet dat allemaal opzij geschoven worden? Is alleen Jezus maar de waarheid en de rest telt niet mee? Of zou je moeten zeggen: Nee, God is groter dan ons hart. Er zijn ook nog schapen, die niet tot onze kudde behoren, maar die wel bij God horen. Ik denk weleens, dat het goed is, dat wij, juist als gelovigen niet altijd Jezus op een manier exclusief maken, dat andere mensen worden uitgesloten. En zoals ik me nog altijd kan herinneren dat ik als kind eens met een man sprak, ik wist toen helemaal niets van de islam af, maar hij zat te beweren: De islam is een uitvinding van de duivel. Toen dacht ik al: Dat kan toch nooit waar zijn. Het kan toch niet waar zijn, dat God achthonderd miljoen mensen in de wereld zomaar aan hun lot overlaat. Ik kan het ook niet allemaal verklaren die verschillen. En ik heb er ook wel moeite mee. En met sommige leerstellingen in de islam kan ik moeilijk meegaan, maar als Christus is opgestaan uit de dood en wij geloven, dat hij de Heer van de wereld is, dan kan het niet zo zijn, dat hij honderden miljoenen mensen uitsluit omdat ze nog in een proces van denken zitten, dat wij niet kunnen volgen. Dat wil niet zeggen, dat ik u onzeker zou willen maken. Waarom zouden wij Christus loslaten als hij op onze weg is gekomen en wij hem erkennen als de Messias van Israël? Je kunt altijd geloven, dat de geest van de Messias meer mensen omvat houdt dan wij alleen. Dat noemen ze tegenwoordig in de theologie het pneumatologisch inclusivisme en dan willen ze zeggen: De geest van God, van Christus houdt alle mensen omvat. God werkt met zijn geest in alle culturen. God heeft door het woord alle dingen tot aanzien geroepen. Alles vindt in zijn

woord zijn bestand.

Wellicht is het wel zo, dat God kiest voor een veelheid, een veelkleurigheid, een veelzijdigheid. Er is ook tegenwoordig in de theologie een nieuwe uitleg van het Babylonische verhaal. U weet, dan worden alle mensen verspreid over de hele wereld omdat ze een toren gaan bouwen. Dat is altijd uitgelegd als: ze gingen een toren bouwen als teken van macht en God voelt zich beledigd en dan strooit hij die mensen uit over die hele wereld. Dat is vaak een uitleg die gegeven is. Soms denk je weleens: is dat nou allemaal zo verkeerd geweest van die mensen, dat ze probeerden hun stad goed te organiseren? Of heeft het verhaal misschien een heel andere betekenis gehad? God wilde niet, dat de mensen samenklitten op één plek, iets uniforms bedenken wat alles uitsluit. Misschien heeft God wel gewild een veelheid van culturen, van talen, van mensen. Je weet het niet. Ik weet het ook niet. Ik zeg het maar: Dat heeft Gamaliël bedoeld: Als het uit God is... Wij kunnen dat niet uitmaken. Wij weten niet of iets uit de mens is of dat het uit God is. Laat het geworden. God is altijd groter dan onze dogma's, groter dan onze leerstellingen, dan onze synodale uitspraken en groter dan alles wat allerlei mensen ook bedenken.

Kijk op deze manier, als je zo omgaat met respect, dan is het misschien mogelijk om ook die andere geaardheden en die andere religies in beeld te krijgen. Dan ontdek je ook, dat jouw mening ook weer betrekkelijk is. Wij hebben nooit de waarheid. De waarheid overkomt ons. God is waarheid. Niemand kan God zomaar bezitten. Dan zouden we de geest van God inblikken, krampachtig voor onzelve houden. Nee, die geest vervult mensen. Niet alleen mij maar ook anderen. Daarom, geloof ik, dat wij geraakt kunnen worden door aspecten in het geloof. Daarom is het geloof ook individueel verschillend. Wij geloven hier met z'n allen niet hetzelfde. Iedereen heeft ook een heel persoonlijke invulling van het geloof. Dat hangt samen met wat u ten diepste in het geloof raakt. Wat u emotioneert, wat u bemoedigt. Wat u overeind houdt. En dat is belangrijk. Dat moet ook tegenover jezelf worden uitgesproken. Dat moet ook in een gemeente tegen elkaar gezegd worden. Dat doen we natuurlijk niet zo veel. Daar nemen we ook niet de tijd voor. Dat is misschien wel een ernstig tekort van deze tijd. We komen bijeen en we gaan weer. We hebben een druk leven met veel verplichtingen. Maar het zou misschien ook weleens goed zijn om ook de verscheidenheid, die je in je eigen kring hebt, te laten blijken. Dat het er mag zijn, dat God op veel manieren geloofd kan worden. Dat het zo kan zijn als Mozes deed, dat hij bleef bemiddelen en zoals Gamaliël wilde: Geen knoop doorhakken en mensen doden of liquideren of uitsluiten of discrimineren.

Daarmee heeft hij een diepe evangelische gedachte vertolkt, die later door een andere farizeër, de apostel Paulus, nog eens is opgepikt als hij zegt: Aanvaard elkaar zoals Christus ons aanvaard heeft. Christus heeft in zijn leven, in zijn tijd, in zijn cultuur een veelheid van mensen aanvaard: een Romeinse hoofdman, een tollenaar, een hoer, een oplichter; mensen die arm waren, blind, ziek, afgewezen, melaatsen.
Aanvaard elkaar, zoals Christus ons aanvaard heeft.

Hans Visser

20. Sadomasochisme

Binnen relaties blijkt een spel te bestaan van macht en onmacht. De een meent recht te hebben op iets wat de ander hem niet wil geven of niet wil erkennen en gaat tot de aanval over. Nu voelt de ander zich bedreigd en probeert zich veilig te stellen door zijn recht of gelijk naar voren te brengen.

Seksuele minderheid: sadomasochisme.

De meeste mensen koesteren erotische verlangens. Sommigen van hen kiezen er bewust voor hun heimelijke lustvolle fantasieën om te zetten in schijnwerkelijkheid, aangeduid als SM-spel.

De dominant (sadist) speelt de actieve rol, terwijl de onderdanige (masochist) passief maar niettemin uitdagend zijn rol gestalte geeft. De prikkels die opwinding veroorzaken kunnen variëren van juist elkaar niet aanraken maar alleen door kijken het overwicht laten voelen, plagen, bijten, slaan, vastbinden tot en met harde SM-spelen. Helaas tonen de media ons vaak stereotiepe beelden van in zwart leer gehulde gedaantes die elkaar op wrede wijze in martelwerktuigen kwellen.

Het SM-spel.

De betrokkenen hebben elkaar ingeschat, weten wat ze wel en vooral niet willen. De onderdanige weet hoever de ander kan gaan en vertrouwt op de gemaakte afspraken. De uitvoering van het plan van de dominant kent hij niet tot in de details. In deze marge zit de spanning. De mengeling van huiver en veiligheid, leidt tot echte intimiteit.

R.V.O., 1996

Binnen relaties blijkt een spel te bestaan van macht en onmacht. De een meent recht te hebben op iets wat de ander hem niet wil geven of niet wil erkennen en gaat tot de aanval over. Nu voert de ander zich bedreigd en probeert zich veilig te stellen door zijn recht of gelijk naar voren te brengen.

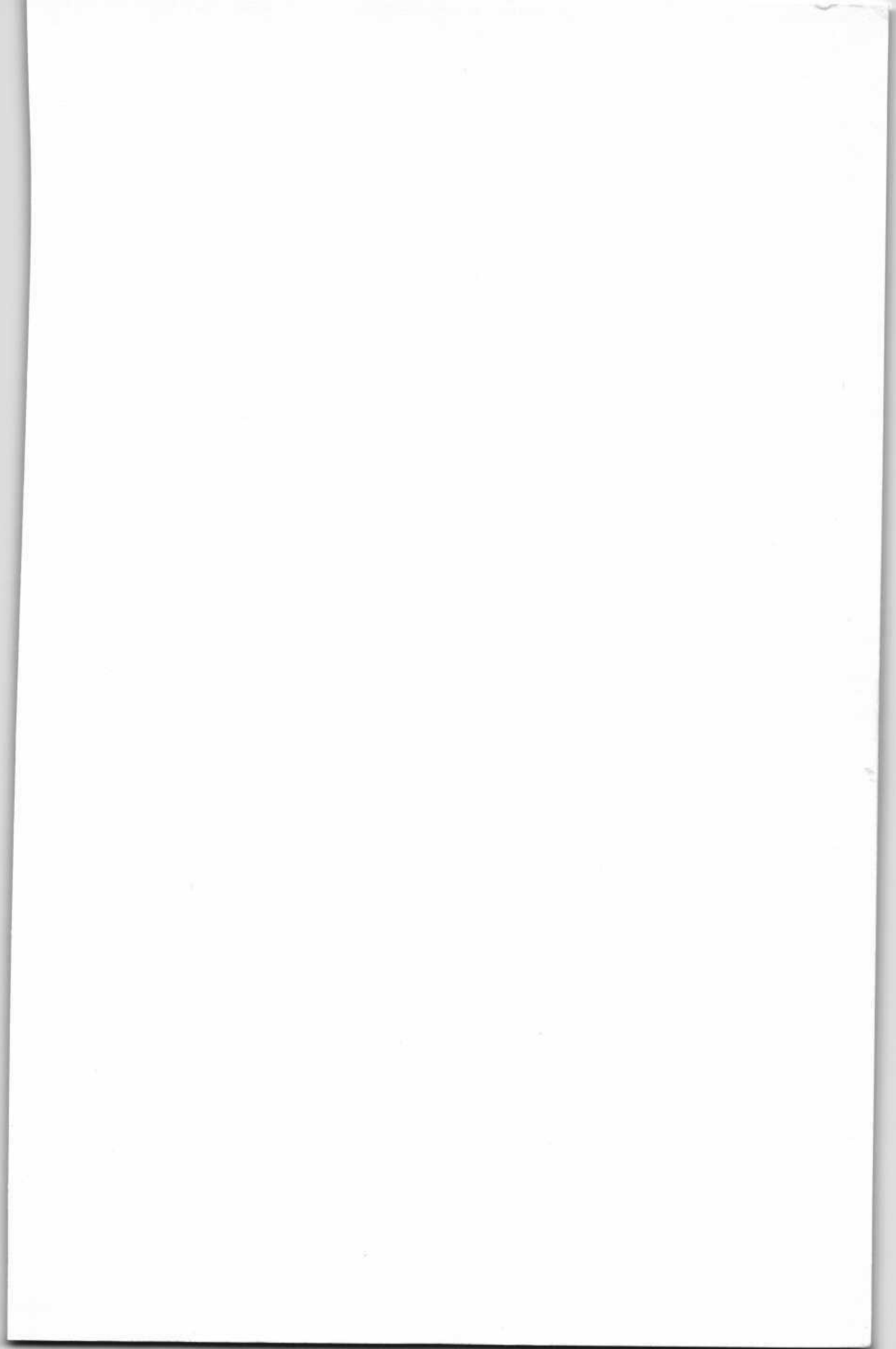
Seksuele minderheid: sadomasochisme.

De meeste mensen keuzen erotische verhoudingen, sommigen van hen kiezen er bewust voor hun belangrijke fantasieën om te zetten in schijnwerkelijkheid, aangeduid als SM-spel. De dominant (sadiet) speelt de actieve rol, terwijl de onderdanige (masochist) passief maar niettemin uitdarend zijn rol gestalte geeft. De prikkels die opwindend veroorzaken kunnen variëren van juist elkaar niet aanraken maar alleen door kijken het overwicht laten voelen, plagen, pijn, slaan, vastbinden tot en met harde SM-spelletjes. Hierin tonen de media ons vaak stereotiepe beelden van in zwart leer gehulde gedanten die elkaar op wrede wijze in mannelijke kwellen.

Het SM-spel.

De betrokkenen hebben elkaar ingeschaard, weten wat ze wel en vooral niet willen. De onderdanige weet hoever de nader kan gaan en ventouwt op de gemiddelde spanning. De uitvoering van het plan van de dominant komt hij niet tot in de details. In deze marge zit de spanning. De menigeling van thuishet en veiligheid, leidt tot echte intimiteit.

R.V.O., 1996

ISBN 90-73348-62-5
NUGI 715